

HRVATSKI SABOR

KLASA: 021-03/23-09/72

URBROJ: 65-23-2

Zagreb, 21. prosinca 2023.

Hs**NP*021-03/23-09/72*65-23-2**Hs

**ZASTUPNICAMA I ZASTUPNICIMA
HRVATSKOGA SABORA**

**PREDSJEDNICAMA I PREDSJEDNICIMA
RADNIH TIJELA**

Na temelju članka 33. stavka 1. podstavka 3. Poslovnika Hrvatskoga sabora u prilogu upućujem *Izvešća o obavljenim revizijama učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama u Republici Hrvatskoj*, koja je predsjedniku Hrvatskoga sabora u skladu s odredbama članaka 16. i 21. Zakona o Državnom uredu za reviziju ("Narodne novine", broj 25/19), dostavio Državni ured za reviziju, aktom od 20. prosinca 2023. godine.

U radu Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela u ime Državnog ureda za reviziju sudjelovat će mr. Ivan Klešić, glavni državni revizor.

PREDSJEDNIK

Gordan Jandroković

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNI URED ZA REVIZIJU

KLASA: 026-02/23-05/46
URBROJ: 613-01-01-23-25

Zagreb, 20. prosinca 2023.

Hs**NP*021-03/23-09/72*613-23-1**Hs

REPUBLIKA HRVATSKA
65 - HRVATSKI SABOR
ZAGREB, Trg Sv. Marka 6

Primljeno: 20-12-2023			
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.		
021-03/23-09/72	65		
Uredbeni broj	Pril.	Pril.	
613-23-1	1	9	

HRVATSKI SABOR
n/p Gordan Jandroković, predsjednik

Predmet: Izvješća o obavljenim revizijama učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama u Republici Hrvatskoj
– dostavlja se

Poštovani,

u skladu s odredbom članka 16. Zakona o Državnom uredu za reviziju (Narodne novine 25/19), u prilogu se dostavlja Objedinjeno izvješće o obavljenim revizijama učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama u Republici Hrvatskoj, u čijem je prilogu 12 pojedinačnih izvješća.

U radu Hrvatskog sabora i njegovih radnih tijela, u ime Državnog ureda za reviziju, sudjelovat će mr. Ivan Klešić, dipl. oec., glavni državni revizor.

S poštovanjem

Prilog: kao u dopisu

GLAVNI DRŽAVNI REVIZOR

mr. Ivan Klešić, dipl. oec.

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNI URED ZA REVIZIJU

Objedinjeno izvješće o obavljenoj reviziji učinkovitosti

Upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama u Republici Hrvatskoj

Zagreb, 20. prosinca 2023.

UPRAVLJANJE GRAĐEVINAMA ZA NAVODNJAVANJE I MJEŠOVITIM MELIORACIJSKIM GRAĐEVINAMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

REVIZIJA UKRATKO

SUBJEKTI OBUHVAĆENI REVIZIJOM

Ministarstvo poljoprivrede

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja – Uprava vodnoga gospodarstva i zaštite mora

Hrvatske vode

ŽUPANIJE S IZGRAĐENIM SUSTAVIMA JAVNOG NAVODNJAVANJA (pojedinačna izvješća)

1. Brodsko-posavska županija	6. Požeško-slavonska županija
2. Dubrovačko-neretvanska županija	7. Šibensko-kninska županija
3. Istarska županija	8. Virovitičko-podravska županija
4. Međimurska županija	9. Vukovarsko-srijemska županija
5. Osječko-baranjska županija	10. Zadarska županija

ŽUPANIJE BEZ IZGRAĐENIH SUSTAVA JAVNOG NAVODNJAVANJA (zajedničko izvješće)

1. Bjelovarsko-bilogorska županija	7. Sisačko-moslavačka županija
2. Karlovačka županija	8. Splitsko-dalmatinska županija
3. Koprivničko-križevačka županija	9. Varaždinska županija
4. Krapinsko-zagorska županija	10. Zagrebačka županija
5. Ličko-senjska županija	11. Grad Zagreb
6. Primorsko-goranska županija	

BROJ DANIH NALOGA I PREPORUKA PREMA PODRUČJIMA REVIZIJE UČINKOVITOSTI UPRAVLJANJA GRAĐEVINAMA ZA NAVODNJAVANJE I MJEŠOVITIM MELIORACIJSKIM GRAĐEVINAMA

UKUPNO JE DANO **119**
NALOGA I PREPORUKA

25
Pravni, strateški i planski okvir
za učinkovito upravljanje
građevinama za navodnjavanje

15
Evidencija građevina
za navodnjavanje

35
Gradnja, korištenje i
održavanje građevina za
navodnjavanje

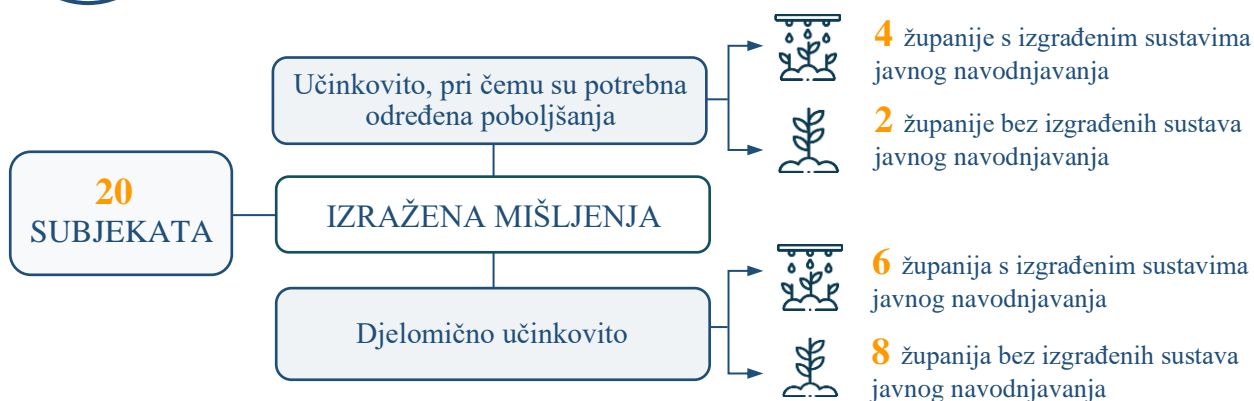
26
Korištenje vode za
navodnjavanje

18
Informiranje
javnosti

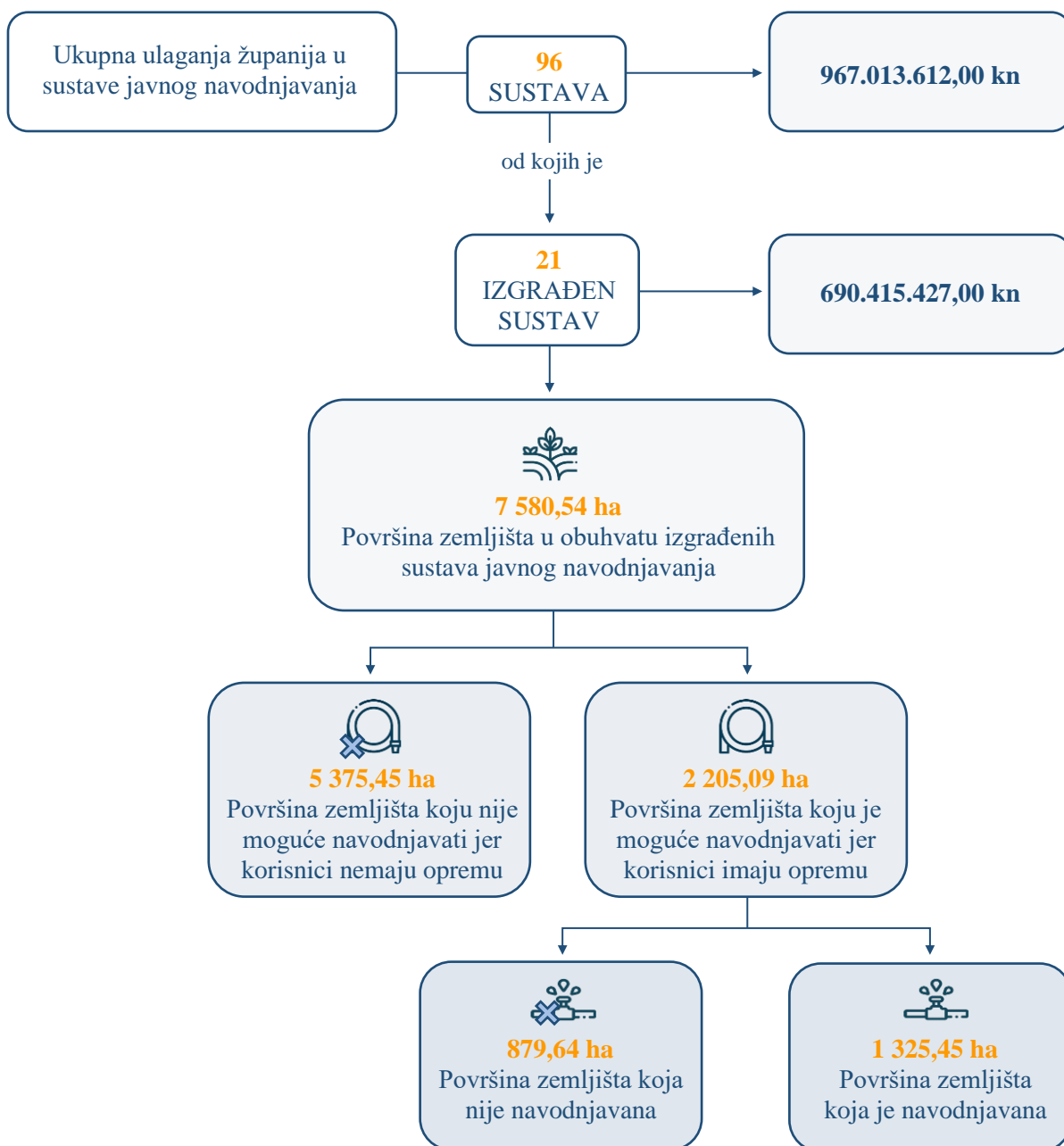
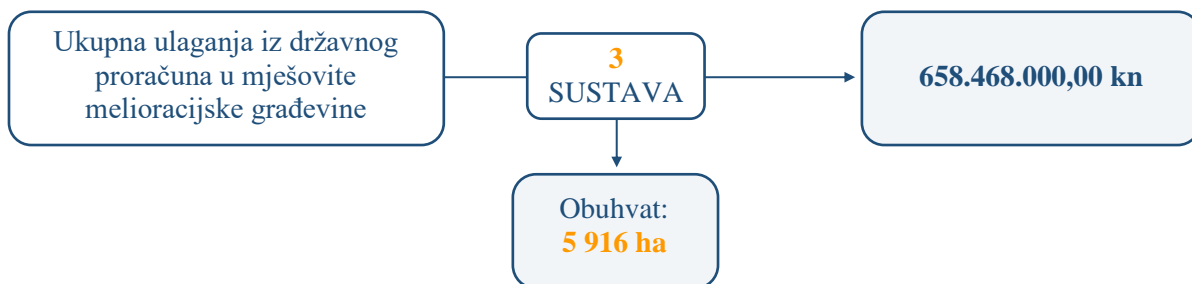

OCJENA UČINKOVITOSTI UPRAVLJANJA GRAĐEVINAMA ZA NAVODNJAVANJE

ULAGANJA U GRAĐEVINE JAVNOG NAVODNJAVANJA

REVIZIJOM JE UTVRĐENO:

Republika Hrvatska nema pouzdane i objedinjene podatke o površinama koje su pokrivene sustavima za navodnjavanje.

Planirani cilj iz NAPNAV-a o izgradnji sustava za navodnjavanje na 65 000 ha do 2020. ostvaren je s približno **50,0 %**.
(dijelom se temelji se na procjeni Državnog zavoda za statistiku)

Odluke o visini i obvezi plaćanja naknade za navodnjavanje nisu donesene te nije obračunavana i naplaćivana naknada za navodnjavanje za sustave koji su započeli s radom.

Dio izgrađenih sustava za navodnjavanje se ne koristi ili se ne koristi u punom kapacitetu.

Planirane aktivnosti nisu provedene: komasacija i trajno praćenje stanja poljoprivrednog zemljišta te provedba većine pilot-projekata.

Zbog promjena nadležnosti i nejasno definirane nadležnosti, organizacije ministarstava i velikog broja sudionika otežana je provedba i izvješćivanje o provedbi NAPNAV-a.

Planski dokumenti potrebni za ostvarenje cilja iz Strategije poljoprivrede do 2030., u vezi s nastavkom izgradnje sustava za navodnjavanje na dodatnih **25 000** ha nisu doneseni, a cilj će s obzirom na razdoblje provedbe i osigurana sredstva biti teško ostvariv.

SADRŽAJ

stranica

SAŽETAK	i
PREDMET, SUBJEKTI I CILJEVI REVIZIJE	2
METODE REVIZIJE	3
KRITERIJI ZA OCJENU UČINKOVITOSTI	3
PRAVNI, STRATEŠKI I PLANSKI OKVIR ZA UČINKOVITO UPRAVLJANJE GRAĐEVINAMA ZA NAVODNJAVANJE I MJEŠOVITIM MELIORACIJSKIM GRAĐEVINAMA	8
EVIDENCIJE GRAĐEVINA ZA NAVODNJAVANJE I MJEŠOVITIH MELIORACIJSKIH GRAĐEVINA	13
GRADNJA, KORIŠTENJE I ODRŽAVANJE GRAĐEVINA ZA NAVODNJAVANJE I MJEŠOVITIH MELIORACIJSKIH GRAĐEVINA	17
Gradnja građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina	17
Korištenje građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina	23
Održavanje građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina	37
KORIŠTENJE VODE ZA NAVODNJAVANJE	41
NADZOR I INFORMIRANJE JAVNOSTI	46
OCJENA UČINKOVITOSTI UPRAVLJANJA GRAĐEVINAMA ZA NAVODNJAVANJE I MJEŠOVITIM MELIORACIJSKIM GRAĐEVINAMA U REPUBLICI HRVATSKOJ	50

SAŽETAK

Državni ured za reviziju obavio je reviziju učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama u Republici Hrvatskoj, a subjekti revizije bili su **Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja** – Uprava vodnoga gospodarstva i zaštite mora, **Hrvatske vode** – pravna osoba za upravljanje vodama te **sve županije**.

Predmet revizije bile su aktivnosti županija (kao tijela nadležnih za upravljanje građevinama za navodnjavanje), Ministarstva poljoprivrede, Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja te Hrvatskih voda (kao sudionicima u donošenju i provedbi planskih dokumenata te provedbi NAPNAV-a). Javno navodnjavanje je djelatnost zahvaćanja podzemnih i površinskih voda te njihova isporuka radi natapanja poljoprivrednog zemljišta putem građevina za navodnjavanje u vlasništvu županija ili mješovitih melioracijskih građevina u vlasništvu Republike Hrvatske. Upravljanje obuhvaća poslove investitora gradnje vodnih građevina, odnosno njihovo održavanje, čuvanje i korištenje za namjene kojima vodne građevine služe.

Revizijom je obuhvaćen pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama, evidentiranje u poslovnim knjigama, evidencije građevina za navodnjavanje, gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina, korištenje voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem te provođenje nadzora nad korištenjem voda i informiranje o navodnjavanju i ostvarenju Nacionalnog projekta navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama u Republici Hrvatskoj – NAPNAV.

Revizijom je, između ostalog, utvrđeno sljedeće:

- Aktivnosti radi donošenja planskih dokumenata – NAPNAV-a i Višegodišnjeg programa gradnje nisu pravodobno poduzete.
- Programi gradnje sustava navodnjavanja nisu doneseni prije početka gradnje sustava, što nije u skladu s odredbama Zakona o vodama i Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje.
- Programi održavanja sustava navodnjavanja, za sustave koji su započeli s radom, nisu doneseni, što nije u skladu s odredbama Zakona o vodama i Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje.
- Katastar vodnih građevina nije ustrojen, a Registar korištenja voda za navodnjavanje ne sadrži sve propisane podatke u skladu s odredbama Pravilnika o sadržaju, obliku i načinu vođenja vodne dokumentacije.
- Županije koje upravljaju sustavima za navodnjavanje nisu ustrojile evidencije koje sadrže podatke potrebne za upravljanje sustavom za navodnjavanje, podatke o obuhvatu sustava, ulaganjima, tehnologiji, vlasništvu nad zemljištem, poljoprivrednim kulturama koje se uzgajaju, prirodu i površini na kojoj se koristilo navodnjavanje (prema godinama). Također, nisu prikupljeni podaci o prirodu poljoprivrednih proizvoda na navodnjavanom poljoprivrednom zemljištu od korisnika sustava javnog navodnjavanja kako bi se utvrdili učinci navodnjavanja.

- Podaci o ukupnim poljoprivrednim površinama koje su pokrivene sustavima za navodnjavanje u Republici Hrvatskoj s naznakom radi li se o javnom ili privatnom sustavu se ne prikupljaju te nisu objedinjeni, a Pravilnikom o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta nije utvrđena obveza Agencije za prikupljanje podataka o opremljenosti ARKOD¹ parcele sustavom navodnjavanja s naznakom radi li se o javnom ili privatnom sustavu, radi prikupljanja cjelovitih podataka o stanju poljoprivrede te praćenja ostvarenja ciljeva NAPNAV-a i Strategije poljoprivrede do 2030.
- Kriteriji za izbor pilot-projekata nisu utvrđeni te se dio dosadašnjih pilot-projekata nije realizirao, a također nisu bili utvrđeni ciljevi provedbe pilot-projekata, kao i načini mjerenja učinaka navodnjavanja i informiranja poljoprivrednika.
- Kod izrade Višegodišnjeg programa gradnje, nisu bili utvrđeni jasni, mjerljivi i primjenjivi kriteriji za izračun pokazatelja ostvarenja programa.
- Nisu provedeni programi stručnog obrazovanja u vezi s navodnjavanjem radi ostvarenja ciljeva utvrđenih NAPNAV-om.
- Nije provedeno informiranje šire javnosti o komasaciji s obzirom na to da je komasacija postupak izravno povezan s vlasništvom i uključuje veliki broj osoba koje najčešće nisu dovoljno informirane o postupku, učincima i prednostima komasacije.
- Odluke o visini i obvezi plaćanja naknade za navodnjavanje nisu donesene te nije obračunavana i naplaćivana naknada za navodnjavanje za sustave koji su započeli s radom, u skladu s odredbama Zakona o financiranju vodnoga gospodarstva i Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje.
- Izvješća o realizaciji godišnjeg programa održavanja i godišnjeg obračuna prihoda i rashoda sustava javnog navodnjavanja nisu sastavljena te nisu dostavljani ministarstvu nadležnom za vodno gospodarstvo i Hrvatskim vodama, u skladu s odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje.
- Plan obavljanja vodnih nadzora korisnika vode za navodnjavanje nije izrađen, kao i način praćenja i izvješćivanja o realizaciji vodnih nadzora.
- Nije informirana javnost o rezultatima provedbe NAPNAV-a i Višegodišnjeg programa gradnje te o drugim podacima u vezi s navodnjavanjem.
- Nisu provedene sustavne izobrazno-informativne aktivnosti korisnika navodnjavanja u vezi s koristima postojećih sustava javnog navodnjavanja, novim tehnologijama i načinom financiranja sustava javnog navodnjavanja, odabirom optimalne opreme za navodnjavanje, povećanjem priroda poljoprivrednih kultura na površinama koje se navodnjavaju, potrebom proizvodnje poljoprivrednih kultura koje se nedovoljno proizvode u Republici Hrvatskoj te drugim koristima primjene sustava javnog navodnjavanja.

¹ ARKOD je evidencija uporabe poljoprivrednog zemljišta na području Republike Hrvatske koju u digitalnom grafičkom obliku vodi Agencija u skladu s člankom 70. Uredbe (EU) br. 1306/2013 Europskog parlamenta i Vijeća.

- Županije su ulagale u 96 građevina javnog navodnjavanja, od čega je izgrađena 21 građevina obuhvata površine zemljišta 7 580,54 ha, gdje je površina zemljišta koje je moguće navodnjavati 2 205,09 ha jer korisnici imaju opremu za navodnjavanje, dok je tijekom 2022. navodnjavano 1 325,45 ha poljoprivrednog zemljišta.

Na temelju revizijom utvrđenih činjenica, primjenjujući utvrđene kriterije, Državni ured za reviziju ocijenio je da su aktivnosti provedene u vezi s upravljanjem građevinama za navodnjavanje u Republici Hrvatskoj u **četiri županije** koje imaju izgrađene sustave javnog navodnjavanja (Istarska, Osječko-baranjska, Šibensko-kninska i Virovitičko-podravska županija) te **dvije županije** koje nemaju izgrađene sustave javnog navodnjavanja (Zagrebačka i Splitsko-dalmatinska županija) **učinkovite, pri čemu su potrebna određena poboljšanja**, dok su aktivnosti **šest županija** koje imaju izgrađene sustave javnog navodnjavanja (Brodsko-posavska, Dubrovačko-neretvanska, Međimurska, Požeško-slavonska, Vukovarsko-srijemska i Zadarska županija) te **osam županija** koje nemaju izgrađene sustave javnog navodnjavanja (Varaždinska, Karlovačka, Ličko-senjska, Koprivničko-križevačka, Primorsko-goranska, Sisačko-moslavačka, Bjelovarsko-bilogorska županija i Grad Zagreb) **djelomične učinkovite. Jednoj županiji** (Krapinsko-zagorska županija) **nije dao ocjenu** učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje (jer je Županija analizom podataka utvrdila da na njezinom području nema poljoprivredne proizvodnje koja bi bila pogodna za javno navodnjavanje). Također, **nije dana ocjena** učinkovitosti **Ministarstvu poljoprivrede, Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja – Uprava vodnoga gospodarstva i zaštite mora te Hrvatskim vodama**, kao sudionicima u donošenju i provedbi planskih dokumenata te provedbi NAPNAV-a, koji ne upravljaju građevinama za navodnjavanje.

Državni ured za reviziju dao je naloge i preporuke, čijom bi se provedbom postigla poboljšanja u vezi s uspostavom pravnog, strateškog i planskog okvira za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama, evidentiranjem u poslovnim knjigama, kao i evidentiranjem građevina za navodnjavanje, gradnjom, korištenjem i održavanjem građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina, korištenjem voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem te provođenjem nadzora nad korištenjem voda i informiranjem o navodnjavanju i ostvarenju Nacionalnog projekta navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama u Republici Hrvatskoj – NAPNAV, čime bi se povećala učinkovitost upravljanja građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama u Republici Hrvatskoj.

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNI URED ZA REVIZIJU

KLASA: 041-01/23-10/26

URBROJ: 613-01-01-23-1

Zagreb, 20. prosinca 2023.

IZVJEŠĆE
O OBAVLJENOJ REVIZIJI UČINKOVITOSTI
UPRAVLJANJE GRAĐEVINAMA ZA NAVODNJAVANJE I
MJEŠOVITIM MELIORACIJSKIM GRAĐEVINAMA U
REPUBLICI HRVATSKOJ

Na temelju odredaba članka 19. i 21. Zakona o Državnom uredu za reviziju (Narodne novine 25/19), obavljena je revizija učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama u Republici Hrvatskoj.

Revizija je obavljena na način i prema postupcima utvrđenim Okvirom profesionalnih načela, standarda i smjernica Međunarodne organizacije vrhovnih revizijskih institucija (INTOSAI) (Narodne novine 17/20) i Kodeksom profesionalne etike državnih revizora.

Postupci revizije provedeni su od 18. svibnja 2022. do 6. prosinca 2023.

PREDMET, SUBJEKTI I CILJEVI REVIZIJE

Predmet revizije je upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama u Republici Hrvatskoj.

Navodnjavanje je, prema odredbama Zakona o vodama (Narodne novine 66/19, 84/21 i 47/23)², djelatnost zahvaćanja podzemnih i površinskih voda i njihova isporuka radi natapanja poljoprivrednog zemljišta, sportskih terena ili drugoga zemljišta, dok je javno navodnjavanje djelatnost zahvaćanja podzemnih i površinskih voda te njihova isporuka radi natapanja poljoprivrednog zemljišta putem građevina za navodnjavanje u vlasništvu županija ili mješovitih melioracijskih građevina u vlasništvu Republike Hrvatske. Upravljanje obuhvaća poslove investitora gradnje vodnih građevina, odnosno njihovo održavanje, čuvanje i korištenje za namjene kojima vodne građevine služe.

Prema Zakonu o vodama, vodne građevine su građevine ili skupovi građevina zajedno s pripadajućim uređajima i opremom, koji čine tehničku, odnosno tehnološku cjelinu, a služe za uređenje vodotoka i drugih površinskih voda, zaštitu od štetnog djelovanja voda, zahvaćanje voda radi njihova namjenskog korištenja i za zaštitu voda od onečišćenja.

Vodne građevine su, između ostalog, vodne građevine za melioracije koje čine:

1. građevine za melioracijsku odvodnju (kanali s pripadajućim crpnim stanicama, drenažama, betonskim propustima, čepovima, sifonima, stepenicama, brzotocima, oblagama za zaštitu od erozija, ustavama i drugim pripadajućim građevinama, uređajima i opremom) koje se dijele na građevine za osnovnu melioracijsku odvodnju (melioracijske građevine I. i II. reda) i građevine za detaljnu melioracijsku odvodnju (građevine III. i IV. reda)
2. građevine za navodnjavanje (akumulacijske i druge zahvatne građevine, razvodna mreža i druge građevine pripadajuće ovim građevinama)
3. mješovite melioracijske građevine.

Građevinama za osnovnu melioracijsku odvodnju u vlasništvu Republike Hrvatske upravljaju Hrvatske vode. Građevinama za detaljnu melioracijsku odvodnju u vlasništvu županija upravljaju Hrvatske vode. Građevinama za navodnjavanje u vlasništvu županija upravljaju županije.

Građevine za navodnjavanje, prema načinu gradnje i upravljanja, dijele se na sustave javnog navodnjavanja³ i privatne sustave. Sustavi javnog navodnjavanja najčešće se sastoje od vodozahvata s crpnom stanicom i postrojenjem za kondicioniranje vode⁴, akumulacije, dovodnoga sustava i distribucijske mreže. Vodozahvat može biti na otvorenom vodotoku, postojećoj akumulaciji ili podzemnoj vodi.

Subjekti revizije bili su Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja – Uprava vodnoga gospodarstva i zaštite mora, Hrvatske vode – pravna osoba za upravljanje vodama te sve županije. Također, neizravno, putem Ministarstva poljoprivrede obuhvaćene su neke aktivnosti Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (dalje u tekstu: Agencija) i Hrvatske agencije za poljoprivredu i hranu – Centar za tlo.

² Do stupanja na snagu navedenog Zakona (srpanj 2019.), na snazi je bio Zakon o vodama (Narodne novine 153/09, 130/11, 56/13, 14/14 i 46/18).

³ Predmet revizije su sustavi javnog navodnjavanja.

⁴ Prema odredbama Zakona o vodama, kondicioniranje je postupak obrade zahvaćene vode da bi postala prikladna za ljudsku potrošnju.

Revizijom je obuhvaćeno razdoblje 2005. – 2021. u vezi s donošenjem županijskih planova navodnjavanja i ostvarenjem ciljeva utvrđenih navedenim planovima, dok su podaci o drugim aktivnostima subjekata revizije obuhvaćeni do konca 2022.

Osnovni cilj revizije je ocijeniti učinkovitost upravljanja građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama.

Posebni ciljevi revizije su:

- provjeriti uspostavu pravnog, strateškog i planskog okvira za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama
- utvrditi jesu li ustrojene propisane evidencije građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina
- ocijeniti je li gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina učinkovita
- ocijeniti koristi li se voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem
- utvrditi provodi li se nadzor nad korištenjem voda i informira javnost o rezultatima Nacionalnog projekta navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama u Republici Hrvatskoj (dalje u tekstu: NAPNAV) te o drugim podacima u vezi s navodnjavanjem.

METODE REVIZIJE

U skladu s prihvaćenim revizijskim standardima Međunarodne organizacije vrhovnih revizijskih institucija (INTOSAI), revizija je planirana i obavljena na način koji osigurava potrebne revizijske dokaze i pruža razumnu osnovu za revizijske nalaze i zaključke te ostvarenje ciljeva revizije.

U fazi planiranja i pripreme revizije, analizirana je pravna regulativa, javno objavljeni podaci o županijama, podaci o sustavima javnog navodnjavanja koje objavljuju Hrvatske vode i drugi dostupni podaci.

U provedbi postupaka revizije korištene su sljedeće metode prikupljanja i analize podataka:

- proučeni su i analizirani propisi te stručni i drugi dostupni materijali u vezi s navodnjavanjem
- analizirani su podaci iz poslovnih knjiga, evidencija i izvješća županija, provjerena je dokumentacija u vezi sa sustavima navodnjavanja te su analizirani podaci iz javno objavljenih izvješća Hrvatskih voda
- na temelju odabranog uzorka, provjerena je dokumentacija županija u vezi s evidentiranjem građevina za navodnjavanje i korištenjem sustava javnog navodnjavanja
- obavljani su razgovori s odgovornim osobama i pribavljena obrazloženja o pojedinim aktivnostima u vezi s upravljanjem građevinama za navodnjavanje.

KRITERIJI ZA OCJENU UČINKOVITOSTI

Za ocjenu učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama utvrđeni su kriteriji koji proizlaze iz zakona, drugih propisa te strateških i planskih dokumenata u odnosu na koje se ocjenjuju poduzete aktivnosti Ministarstva poljoprivrede, Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja – Uprave vodnoga gospodarstva i zaštite mora, Hrvatskih voda i županija u vezi s upravljanjem građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama.

Revizijom je obuhvaćena provedba NAPNAV-a te Višegodišnjeg programa gradnje regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina i građevina za melioracije (Narodne novine 117/15) (dalje u tekstu: Višegodišnji program gradnje). Također, revizijom je obuhvaćena provedba planova navodnjavanja za područja županija (dalje u tekstu: županijski planovi navodnjavanja), koje su donosile županije te programa gradnje i održavanja građevina za navodnjavanje u vlasništvu županija, koje donose predstavnička tijela županija.

Okosnicu revizije činilo je glavno pitanje:

- **Je li upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama učinkovito?**

Revizijom su prikupljeni dokazi kako bi se odgovorilo na sljedeća **potpitanja**:

- Je li uspostavljen pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama?
- Jesu li mješovite melioracijske građevine evidentirane u poslovnim knjigama Hrvatskih voda te jesu li ustrojene evidencije utvrđene propisima o gospodarenju vodama?
- Jesu li ustrojene evidencije građevina za navodnjavanje?
- Je li gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina učinkovita?
- Koristi li se voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem?
- Provodi li se nadzor nad korištenjem voda te informiranje o navodnjavanju i ostvarenju NAPNAV-a?

U tablici broj 1 daju se kriteriji za ocjenu učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama, prema područjima revizije.

Tablica broj 1

Kriteriji za ocjenu učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama, prema područjima revizije

Redni broj	Područja revizije	Kriteriji
	1	2
1.	Pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama	<ul style="list-style-type: none"> ○ donesena je strategija upravljanja vodama ○ doneseni su drugi strateški dokumenti u vezi s navodnjavanjem (nacionalni program) ○ doneseni su dokumenti za provedbu strateških ciljeva (višegodišnji i jednogodišnji planovi gradnje i drugo) ○ doneseni su županijski planovi navodnjavanja i usklađeni su s NAPNAV-om ○ predstavnička tijela županija donijela su programe gradnje sustava javnog navodnjavanja ○ programi gradnje sustava javnog navodnjavanja sadrže propisane podatke ○ predstavnička tijela županija donijela su godišnje programe održavanja sustava javnog navodnjavanja ○ godišnji programi održavanja sustava javnog navodnjavanja sadrže propisane podatke

Redni broj	Područja revizije	Kriteriji
	1	2
2.	Evidencije građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina	<ul style="list-style-type: none"> ○ propisima je uređeno vlasništvo građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina ○ utvrđen je Popis građevina za osnovnu melioracijsku odvodnju i mješovitih melioracijskih građevina od interesa za Republiku Hrvatsku ○ mješovite melioracijske građevine iz navedenog Popisa evidentirane su u poslovnim knjigama Hrvatskih voda ○ podaci o česticama koje čine javno vodno dobro dostavljaju se u Središnji registar državne imovine ○ ustrojen je i vodi se Katastar vodnih građevina, Registar korištenja voda za navodnjavanje i Očevidnik koncesija za gospodarsko korištenje voda ○ Katastar vodnih građevina, Registar korištenja voda za navodnjavanje i Očevidnik koncesija za gospodarsko korištenje voda sadrže propisane podatke ○ u Katastar vodnih građevina unesene su sve građevine za navodnjavanje i mješovite melioracijske građevine, a podaci se redovno ažuriraju ○ ustrojena je evidencija građevina za navodnjavanje ○ prije gradnje građevina za navodnjavanje uređeni su imovinsko-pravni odnosi ○ građevine za navodnjavanje evidentirane su u poslovnim knjigama županija
3.	Gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina	<ul style="list-style-type: none"> ○ obavlja se identifikacija (odabir) projekata navodnjavanja iz županijskih planova navodnjavanja ○ obavlja se rangiranje projekata navodnjavanja prema kriterijima utvrđenim NAPNAV-om ○ prije gradnje javnih sustava za navodnjavanje provodi se procjena utjecaja na okoliš i/ili ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu u skladu s važećim propisima ○ prati se utjecaj projekata navodnjavanja na vode i tlo ○ građevine za navodnjavanje i mješovite melioracijske građevine grade se prema dinamici utvrđenoj Višegodišnjim programom gradnje ○ ostvaren je cilj NAPNAV-a u vezi s pokrivenošću poljoprivrednih površina sustavima za navodnjavanje ○ prati se ostvarenje NAPNAV-a u vezi s izvorima financiranja ○ izgrađeni sustavi se koriste ○ provedeni su planirani pilot-projekti ○ vodi se baza podataka s temeljnim podacima o projektima navodnjavanja ○ sastavljaju se i analiziraju podaci o realizaciji pojedinačnih projekata ○ sastavljaju se godišnja izvješća o napredovanju programa gradnje ○ godišnja izvješća sadrže pokazatelje praćenja projekata gradnje, njihovo tumačenje i analizu ○ ispituje se jesu li cijene priključaka na sustave navodnjavanja prihvatljive poljoprivrednicima ○ mjerama poljoprivredne politike utvrđena je mogućnost financiranja ulaganja u sustave navodnjavanja (mjere ruralnog razvoja i drugo) ○ prate se gubici vode, prema vrstama izgrađenih sustava za navodnjavanje (otvoreni, zatvoreni) ○ provode se edukacije poljoprivrednika o koristima navodnjavanja, novim tehnologijama, korištenju vode i načinu financiranja ○ poduzimaju se mjere za okrupnjavanje poljoprivrednih površina radi povećanja učinkovitosti korištenja sustava za navodnjavanje u skladu s NAPNAV-om ○ utvrđeni su izvori financiranja za gradnju i održavanje građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina ○ prate se rezultati modela financiranja utvrđenih NAPNAV-om u odnosu na veličinu krajnjih korisnika ○ održavanje mješovitih melioracijskih građevina provodi se u skladu s donesenim planovima i programima ○ Hrvatske vode upravljale su građevinama za navodnjavanje u vlasništvu županija

Redni broj	Područja revizije	Kriteriji
	1	2
		<ul style="list-style-type: none"> ○ za sustave u vlasništvu županija kojima su upravljale Hrvatske vode doneseni su prijedlozi programa održavanja ○ utvrđene su cijene za održavanje sustava za navodnjavanje u vlasništvu županija i ostvareni prihodi ○ županijskim planovima navodnjavanja utvrđen je vodni i zemljišni potencijal ○ županijskim planovima navodnjavanja utvrđene su poljoprivredne površine pogodne za navodnjavanje ○ županije su u skladu sa županijskim planovima navodnjavanja nominirale projekte navodnjavanja prema Hrvatskim vodama ○ prije gradnje građevina za navodnjavanje osigurani su izvori financiranja ○ županije su dio/ukupna sredstva pribavila iz sredstava ruralnog razvoja ○ izrađeni su elaborati zaštite okoliša te su podneseni zahtjevi za ocjenu o potrebi procjene utjecaja zahvata na okoliš ○ sustavi javnog navodnjavanja pušteni su u rad ○ prikupljaju se podaci o stvarno navodnjavanom poljoprivrednom zemljištu i broju priključenih korisnika ○ sustavi javnog navodnjavanja koriste se u punom kapacitetu (poljoprivrednici se priključuju na sustav), odnosno imaju dovoljan broj krajnjih korisnika ○ u predinvesticijskim studijama utvrđena je struktura poljoprivrednih kultura te planirana proizvodnja navedenih kultura na navodnjavanom poljoprivrednom zemljištu ○ prikupljaju se podaci o poljoprivrednim kulturama na zemljištu koje se navodnjava i analiziraju u odnosu na predinvesticijske studije ○ prikupljaju se podaci o povećanju poljoprivredne proizvodnje na navodnjavanom zemljištu i analiziraju se u odnosu na utrošak vode ○ županije surađuju s nadležnim institucijama u vezi s neposrednim nadzorom korištenja voda ○ županije surađuju s Hrvatskim vodama u vezi s praćenjem rezultata NAPNAV-a na svome području ○ održavanje građevina za navodnjavanje u vlasništvu županija preuzeto je od Hrvatskih voda u propisanom roku ○ izrađene su predinvesticijske studije kojima su određeni opći tehnički uvjeti za održavanje vodnih građevina i/ili se koriste Opći tehnički uvjeti Hrvatskih voda iz 2012. ○ sastavljen je izračun godišnjih troškova rada i održavanja sustava javnog navodnjavanja ○ izabrani su izvođači za poslove održavanja i zaključeni ugovori ○ poslovi održavanja obavljaju se u skladu sa zaključenim ugovorima
4.	Korištenje vode za navodnjavanje	<ul style="list-style-type: none"> ○ na razini Republike Hrvatske utvrđeni su vodni potencijali za navodnjavanje ○ utvrđene su poljoprivredne površine pogodne za navodnjavanje ○ za korištenje vode za navodnjavanje izdaju se vodopravne dozvole, odnosno zaključuju ugovori o koncesiji ○ korisnici navodnjavanja dostavljaju Hrvatskim vodama podatke o zahvaćenim količinama voda ○ obračunava se i naplaćuje naknada za korištenje vode za navodnjavanje ○ ugovorima o zajedničkom korištenju građevina uređeno je podmirivanje odgovarajućeg dijela troškova ○ za korištenje vode za navodnjavanje pribavljene su vodopravne dozvole ○ sustavi javnog navodnjavanja omogućuju mjerenje utroška i gubitaka vode ○ s krajnjim korisnicima sustava javnog navodnjavanja zaključeni su ugovori ○ predstavnička tijela županija donosila su odluke o godišnjoj visini naknade za navodnjavanje ○ odluka o godišnjoj visini naknade za navodnjavanje sadrži propisane elemente ○ naknada za navodnjavanje se obračunava na propisani način ○ vodi se očevidnik naknade za navodnjavanje ili je vođenje povjereno drugim tijelima u skladu s propisima

Redni broj	Područja revizije	Kriteriji
	1	2
		<ul style="list-style-type: none"> ○ ostvaruju se prihodi od naknade za navodnjavanje i namjenski se troše ○ donesene su odluke o podmirivanju dijela troškova održavanja sustava javnog navodnjavanja iz prihoda županija
5.	Nadzor i informiranje javnosti	<ul style="list-style-type: none"> ○ propisima je utvrđen način obavljanja neposrednog i vodnog nadzora nad korištenjem voda za navodnjavanje i vodnim građevinama ○ provodi se neposredni nadzor nad korištenjem voda za navodnjavanje i vodnim građevinama ○ provodi se vodni nadzor nad korištenjem voda za navodnjavanje i vodnim građevinama ○ utvrđen je sadržaj i način informiranja javnosti o navodnjavanju ○ o rezultatima provedbe NAPNAV-a te drugim podacima o navodnjavanju informira se javnost ○ informira se javnost o ostvarenju županijskih planova navodnjavanja i učincima navodnjavanja

Upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama ocjenjuje se **učinkovitim**, ako je uspostavljen pravni, strateški i planski okvir koji omogućava učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama, ustrojene su propisane evidencije, gradnja se obavlja u skladu s planskim dokumentima, izgrađene građevine se koriste i održavaju, utvrđeni su vodni i zemljišni potencijali, korištenje vode za navodnjavanje regulirano je aktima, naplaćuju se propisane naknade, provodi se neposredni i vodni nadzor te se informira javnost o projektima navodnjavanja.

Upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama ocjenjuje se **učinkovitim, pri čemu su potrebna određena poboljšanja**, ako su utvrđeni određeni propusti koji bitno ne utječu na upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama.

Upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama ocjenjuje se **djelomično učinkovitim**, ako su utvrđene nepravilnosti i propusti koji utječu na učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama i provedbu aktivnosti te su potrebna značajna poboljšanja.

Upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama ocjenjuje se **neučinkovitim**, ako su utvrđene nepravilnosti i propusti koji bitno utječu na učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama, kako bi se provodilo u skladu s načelima ekonomičnosti, djelotvornosti i svrsishodnosti.

PRAVNI, STRATEŠKI I PLANSKI OKVIR ZA UČINKOVITO UPRAVLJANJE GRAĐEVINAMA ZA NAVODNJAVANJE I MJEŠOVITIM MELIORACIJSKIM GRAĐEVINAMA

Područje navodnjavanja uređeno je Strategijom upravljanja vodama (Narodne novine 91/08), Strategijom poljoprivrede do 2030. (Narodne novine 26/22), NAPNAV-om, Zakonom o vodama, Zakonom o financiranju vodnoga gospodarstva (Narodne novine 153/09, 90/11, 56/13, 154/14, 119/15, 120/16, 127/17, 66/19 i 50/23 – ispravak), Uredbom o standardu kakvoće voda (Narodne novine 96/19 i 20/23), Pravilnikom o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje (Narodne novine 83/10 i 76/14), Pravilnikom o sadržaju, obliku i načinu vođenja vodne dokumentacije (Narodne novine 120/10), Pravilnikom o očevidniku zahvaćenih i korištenih količina voda (Narodne novine 81/10), Pravilnikom o izdavanju vodopravnih akata (Narodne novine 9/20 i 39/22), Pravilnikom o uvjetima za obavljanje poslova vodočuvarske službe (Narodne novine 114/10), Popisom građevina za osnovnu melioracijsku odvodnju i mješovitih melioracijskih građevina od interesa za Republiku Hrvatsku (Narodne novine 83/10), Višegodišnjim programom gradnje i drugim aktima.

Strategiju upravljanja vodama donio je Hrvatski sabor u srpnju 2008., kao dugoročni planski dokument kojim se utvrđuje vizija, misija, ciljevi i zadaće državne politike u upravljanju vodama. Strategija daje strateška opredjeljenja i smjernice razvoja vodnoga gospodarstva polazeći od zatečenog stanja vodnoga sektora, razvojnih potreba, gospodarskih mogućnosti, međunarodnih obveza te potrebe za očuvanjem i unaprjeđenjem stanja voda te vodnih i o vodi ovisnih ekosustava.

U Strategiji upravljanja vodama se navodi da financiranje melioracijske odvodnje i melioracijskog navodnjavanja nema većih nepoznanica. Ono spada u obuhvat načela korisnik plaća. Jedina je dvojba treba li primijeniti načelo skupne solidarnosti, na što i u kojem opsegu. Navode se i opći podaci o vodnim potencijalima, područjima pogodnim za navodnjavanje, potrebama za navodnjavanjem te stanju poljoprivrede u vezi sa sustavima za navodnjavanje. Također, Strategijom je kao aktivnost u vezi s navodnjavanjem utvrđeno stvaranje uvjeta za razvoj navodnjavanja prema zahtjevima korisnika u skladu s NAPNAV-om. Nositelji aktivnosti su Ministarstvo poljoprivrede i županije.

NAPNAV je donijela Vlada Republike Hrvatske 2005. za razdoblje 2006. – 2020. NAPNAV sadrži polazišta, očekivane rezultate, nacionalni okvir projekta, projektne aktivnosti i institucije uključene u provedbu projekta. Očekivani rezultat provedbe NAPNAV-a je da će mjere sustavnog organiziranja infrastrukture u poljoprivredi, okrupnjavanja poljoprivrednih površina i uvođenja navodnjavanja i novih tehnologija proizvodnje polučiti i učinkovitiju poljoprivrednu proizvodnju. Time će se potaknuti promjena strukture proizvodnje uvođenjem visokodohodovnih kultura koje većinom uvozimo te će projekt u konačnici rezultirati povoljnim makroekonomskim učinkom.

Višegodišnji program gradnje je planski dokument upravljanja vodama koji razrađuje načine postizanja ciljeva utvrđenih planovima više razine. Nositelj Višegodišnjeg programa gradnje je ministarstvo nadležno za vodno gospodarstvo.

Prema odredbama Zakona o vodama, svakome je dopušteno korištenje voda za osobne potrebe, na način i u količinama koje ne isključuju druge od jednakog korištenja (opće korištenje voda). Opće korištenje voda obuhvaća zahvaćanje površinske i podzemne vode za piće, kuhanje, grijanje, održavanje čistoće, sanitarne i druge potrebe u kućanstvu, i to iz prvoga vodonosnoga sloja u aluvijalnom području, a u području krša u skladu s vodopravnim uvjetima te korištenje površinskih voda za kupanje, sport i rekreaciju i druge slične namjene. Opće korištenje voda ne obuhvaća korištenje voda za navodnjavanje neovisno o veličini površine koja se navodnja.

Pravo na korištenje voda za potrebe navodnjavanja ostvaruje se u skladu sa Zakonom o vodama, a radi ostvarenja ciljeva NAPNAV-a, planova i programa navodnjavanja županija te za zadovoljenje potreba za navodnjavanjem različitih korisnika za razne namjene.

NAPNAV-om su utvrđeni sudionici nadležni za njegovu provedbu, a to su Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo poljoprivrede, Nacionalno povjerenstvo za projekt navodnjavanja, Stručni tim za provedbu NAPNAV-a, Agencija za navodnjavanje, Hrvatske vode, županije, obiteljska poljoprivredna gospodarstva, zadruge i udruge, poslovni subjekti i gradovi.

NAPNAV-om je utvrđeno da Ministarstvo poljoprivrede u procesu provedbe projekata organizira i prati područja koja se odnose na izgradnju i primjenu sustava za navodnjavanje te na prava i obveze korisnika. U obavljanju propisanih poslova Hrvatskih voda, potrebna je stalna suradnja Hrvatskih voda i Uprave vodnoga gospodarstva i zaštite mora. U vrijeme donošenja NAPNAV-a (2005.), vodno gospodarstvo kao i navedena Uprava bili su u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede.

Također, u vrijeme obavljanja revizije, Ministarstvo poljoprivrede, između ostalog, obavlja upravne i druge poslove u području poljoprivrede, ruralnog razvoja, gospodarenja i raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, poljoprivrednih politika te tržišnih i strukturnih potpora u poljoprivredi, provodi i koordinira mjere ruralnog razvoja, uređuje pravne odnose na poljoprivrednom zemljištu, pokreće i provodi postupak komasacije, zaštite poljoprivrednog zemljišta te vodi evidenciju o poljoprivrednom zemljištu, koordinira i usklađuje hrvatsku poljoprivrednu politiku i politiku ruralnog razvoja s odgovarajućim politikama Europske unije, pokrenulo je izradu novog NAPNAV-a te obavlja upravni nadzor nad radom Agencije putem koje se financira izgradnja građevina za navodnjavanje.

Uprava vodnoga gospodarstva i zaštite mora obavlja upravne i stručne poslove iz područja zaštite od štetnog djelovanja voda, vodnog dobra, navodnjavanja i melioracijske odvodnje, zaštite voda, korištenja voda za različite namjene, djelatnosti javne vodoopskrbe i javne odvodnje otpadnih voda, uključujući i proces restrukturiranja i okrupnjavanja vodnokomunalnog sektora i provedbu ulaganja u razvoj vodnokomunalne infrastrukture te posebne djelatnosti za potrebe upravljanja vodama. Uprava provodi upravni nadzor nad Hrvatskim vodama i županijama u provedbi javnih ovlasti na temelju zakona i drugih propisa iz područja upravljanja vodama te provodi poslove kontrole naplate naknada i ulaganja u razvoj vodnih građevina iz nacionalnih sredstava.

Prema odredbama Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja (Narodne novine 97/20), u okviru navedene Uprave ustrojen je Odjel navodnjavanja i melioracijske odvodnje. Navedeni Odjel obavlja upravne i stručne poslove, koji se, između ostalog, odnose na sudjelovanje u pripremi nacрта prijedloga višegodišnjih programa gradnje vodnih građevina za melioracije i provedbu postupaka strateške procjene utjecaja na okoliš, provedbu NAPNAV-a kao strateškog dokumenta za planiranje, izgradnju, korištenje i održavanje sustava za navodnjavanje u Republici Hrvatskoj, praćenje ulaganja u razvoj vodnih građevina za melioracije, izradu izvješća o provedbi projekata, programa i strategija iz područja melioracijske odvodnje i navodnjavanja, definiranje kriterija te ocjenu i rangiranje projekata izgradnje sustava navodnjavanja, suradnju s ministarstvom nadležnim za poljoprivredu u dijelu Programa ruralnog razvoja koji se odnosi na mjere navodnjavanja i melioracijske odvodnje, upravne i stručne poslove koji se odnose na provedbu postupaka ocjene o potrebi procjene utjecaja zahvata na okoliš u dijelu koji se odnosi na ocjenu utjecaja zahvata na stanje vodnih tijela i postizanje ciljeva zaštite voda.

Revizijom je utvrđeno da je od donošenja NAPNAV-a promijenjen ustroj Ministarstva poljoprivrede koje je bilo nadležno za njegovu provedbu. Poslovi i nadležnosti iz NAPNAV-a nisu jasno podijeljeni između dva ministarstva (Ministarstva poljoprivrede i Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja), odnosno dio poslova poput izvješćivanja o provedbi NAPNAV-a zbog promjene ustrojstva prenesen je u nadležnost Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja iako navedeno Ministarstvo ne raspolaže podacima potrebnim za praćenje ostvarenja utvrđenih ciljeva. NAPNAV je donesen 2005. i odnosi se na razdoblje do 2020., a Višegodišnji program gradnje 2015. i odnosi se na razdoblje do 2020., ali sadrži projekcije za gradnju građevina za navodnjavanje do 2022.

Aktivnosti županija su izrada županijskih planova, sudjelovanje u definiranju regionalnog koncesionara za rukovanje i upravljanje sustavom za navodnjavanje, nominiranje projekata navodnjavanja, osiguranje sredstava za sufinanciranje, poticanje korisnika na udruživanje te osiguranje suglasnosti krajnjih korisnika za nominaciju projekata.

U veljači 2022. donesena je Strategija poljoprivrede do 2030. Strategijom su utvrđeni provedbeni mehanizmi, od kojih su dva značajna za područje navodnjavanja: Poboljšanje pristupa vodi za navodnjavanje i učinkovitost njezine uporabe i Upravljanje poljoprivrednim zemljištem.

Prema provedbenom mehanizmu Poboljšanje pristupa vodi za navodnjavanje i učinkovitost njezine uporabe, cilj intervencije ostvarit će se provedbom Višegodišnjeg programa gradnje i NAPNAV-a, u suradnji s Ministarstvom gospodarstva i održivog razvoja, Hrvatskim vodama i županijama. Između ostalog, ažurirani plan trebat će dati posebni naglasak na ulaganja u izgradnju, sanaciju i modernizaciju infrastrukture navodnjavanja i odvodnje na postojećem poljoprivrednom zemljištu te usvajanje novih tehnologija u navodnjavanoj poljoprivredi. Ulaganja će se usmjeravati u skladu s planovima upravljanja rizikom od poplava te saznanjima dobivenima s pomoću alata iz provedbenog mehanizma B.2. (Poboljšani pristup okolišnim i agro-klimatskim podacima), ovisno o raspoloživoj vodi za navodnjavanje, pogodnosti tala za poljoprivrednu proizvodnju i navodnjavanje te iskazanom interesu krajnjeg korisnika/poljoprivrednika za razvoj i primjenu sustava za navodnjavanje. Kao i u drugim intervencijama, važno je olakšati pristup proizvođača potrebnim znanjima i informacijama. Intervencija će se realizirati ažuriranjem i primjenom NAPNAV-a. Provedbeni mehanizam Upravljanje poljoprivrednim zemljištem opisan je pod naslovom Gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina.

Prema odredbama članka 43. Zakona o vodama, Vlada Republike Hrvatske donosi višegodišnje programe gradnje komunalnih vodnih građevina, regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina i građevina za melioracije koje izrađuju Hrvatske vode. Do vremena obavljanja revizije nije donesen Višegodišnji program gradnje. Također, nije donesen novi NAPNAV. Izradu NAPNAV-a naručilo je Ministarstvo poljoprivrede, a izradu novog NAPNAV-a Hrvatske vode. Novi NAPNAV je (u vrijeme obavljanja revizije) u fazi izrade.

Prema obrazloženju Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo provodi administrativne poslove u vezi s donošenjem NAPNAV-a, koji se odnose na e-savjetovanje. Ministarstvo zaprima komentare i primjedbe te ih prosljeđuje Hrvatskim vodama. NAPNAV treba prije e-savjetovanja biti usklađen s Planom upravljanja vodnim područjima do 2027. (Narodne novine 84/23) i Višegodišnjim programom gradnje.

U vezi s donošenjem Višegodišnjeg programa gradnje, obrazlaže da su navedeni Program izradile Hrvatske vode, ali Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja provodi postupak strateške procjene utjecaja na okoliš, e-savjetovanje i upućuje ga Vladi Republike Hrvatske na usvajanje. Prije donošenja Programa, provode se prekogranične konzultacije. Dokumentacija u vezi s Višegodišnjim programom gradnje je prevedena na engleski jezik i u studenome 2022. dostavljena svim zemljama koje su izrazile namjeru sudjelovanja u postupku.

Republika Mađarska je zatražila prevođenje dokumentacije na mađarski jezik, što je učinjeno te joj je dokumentacija ponovno dostavljena u studenome 2023. Nakon završenih konzultacija, Višegodišnji program gradnje bit će poslan na usvajanje.

Državni ured za reviziju preporučio je Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja i Hrvatskim vodama, ubuduće pravodobno poduzeti aktivnosti radi donošenja planskih dokumenata – NAPNAV-a i Višegodišnjeg programa gradnje. Navedenim planskim dokumentima potrebno je utvrditi poslove, odnosno zadaće sudionika u provedbi i način suradnje.

S obzirom na to da su navedeni dokumenti potrebni za provedbu Strategije poljoprivrede do 2030., Državni ured za reviziju mišljenja je da u njihovoj izradi i donošenju treba sudjelovati Ministarstvo poljoprivrede kao tijelo nadležno za provođenje poljoprivredne politike.

Strategijom poljoprivrede do 2030. također je utvrđeno da će se sustavi za navodnjavanje izgraditi na novih 25 000 ha, a sredstva će se osigurati iz državnog proračuna Republike Hrvatske te iz sredstava Europske unije namijenjenih provedbi zajedničke poljoprivredne politike, kao i iz Europskog fonda za regionalni razvoj. Revizijom je utvrđeno da su do kolovoza 2022. županije i Hrvatske vode pripremile 26 projekata za gradnju sustava za navodnjavanje procijenjene vrijednosti od 2.574.907.000,00 kn.

Navedenim projektima, iz javnih sustava, omogućilo bi se navodnjavanje na dodatnih 19 212 ha. Prema obrazloženju Ministarstva poljoprivrede, financijska sredstva za izgradnju osigurat će se u sljedećem programskom razdoblju, a financiranje se u većem dijelu očekuje iz sredstava Europske unije.

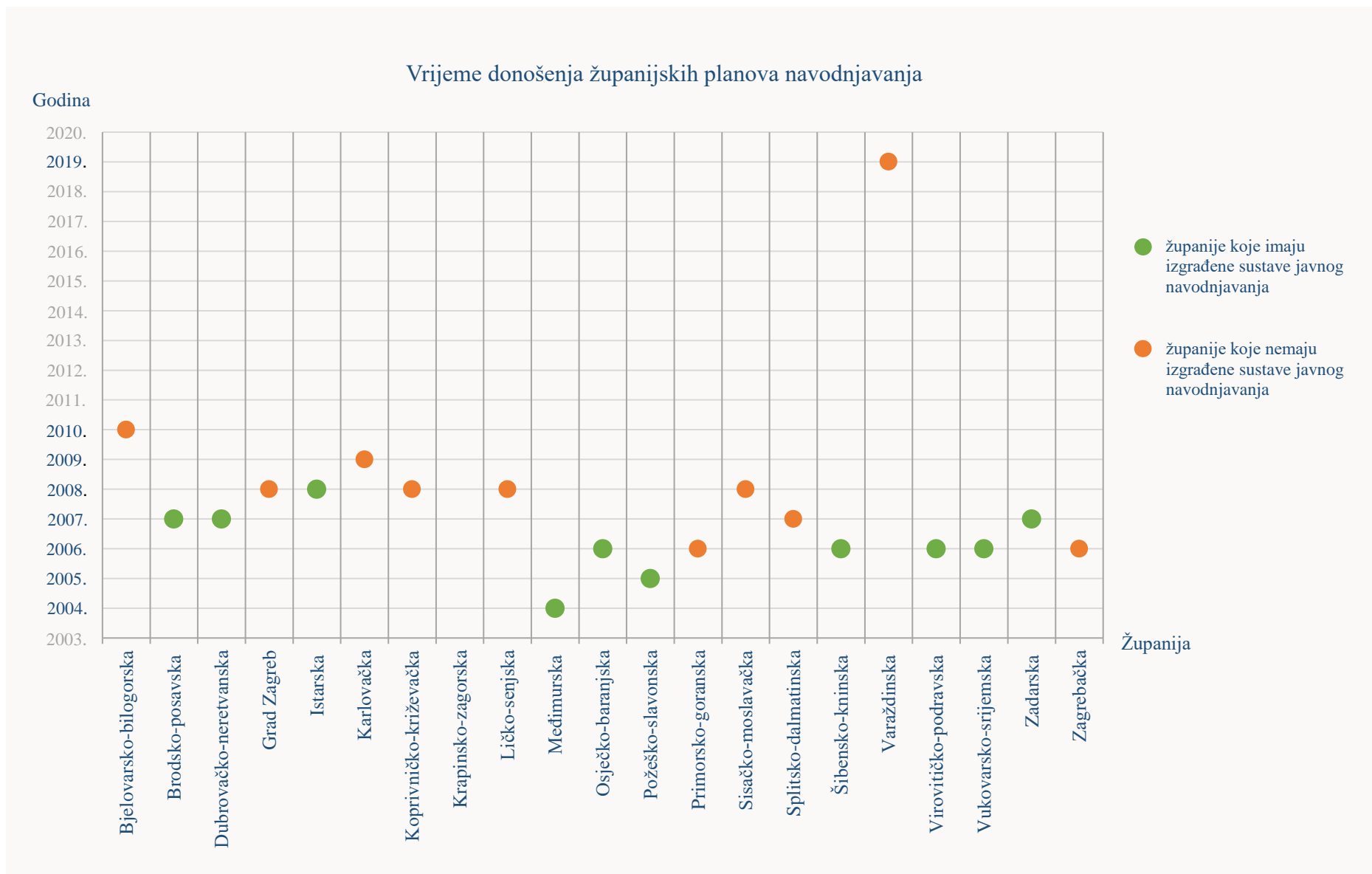
Sredstva za financiranje projekata navodnjavanja utvrđena su Strateškim planom Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. – 2027. (dalje u tekstu: Strateški plan). Strateški plan je programski strateški dokument i temelj za korištenje sredstava europskih poljoprivrednih fondova (Europski fond za jamstva u poljoprivredi i Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj). Strateškim planom utvrđeno je financiranje u području navodnjavanja u iznosu od 545.143.236,00 kn (iz sredstava Europske unije u iznosu od 436.114.589,00 kn i nacionalnih sredstava u iznosu od 109.028.647,00 kn), što je 21,2 % osiguranih sredstava u odnosu na procijenjene vrijednosti pripremljenih projekata.

Državni ured za reviziju mišljenja je da će ostvarenje cilja Strategije poljoprivrede do 2030. u vezi s gradnjom sustava za navodnjavanje, s obzirom na razdoblje i osigurana sredstva biti teško provedivo te je kod planiranja potrebno više pozornosti obratiti na provedivost i praćenje postavljenih ciljeva.

NAPNAV-om su utvrđeni posebni ciljevi, a jedan od kratkoročnih ciljeva je izrada županijskih planova, koji bi trebali valorizirati prirodne resurse, definirati prioritetna područja za navodnjavanje, procijeniti veličinu obuhvata te utvrditi socioekonomske učinke gradnje i primjene sustava za navodnjavanje. Doneseni planovi navodnjavanja obuhvaćaju teritorijalni ustroj i stanovništvo, zemljopisne karakteristike, vrste i karakteristike tla, tlo korišteno u poljoprivrednoj proizvodnji, prioritete za navodnjavanje, uređenje i zaštitu poljoprivrednog zemljišta, stanje vodnoga gospodarstva, klimatske značajke, hidrološke značajke, podzemne vode te tehnička rješenja sustava za navodnjavanje.

U grafičkom prikazu broj 1 daje se prikaz vremena donošenja županijskih planova navodnjavanja.

Grafički prikaz broj 1

Sve županije, osim Krapinsko-zagorske, donijele su planove navodnjavanja. Krapinsko-zagorska županija nije donijela plan navodnjavanja jer je analizom podataka utvrdila da na njezinom području nema poljoprivredne proizvodnje koja bi bila pogodna za javno navodnjavanje. Sve županije, osim Varaždinske, planove su donijele do 2010. Međutim, iako je od donošenja planova proteklo više od deset godina, deset županija (Bjelovarsko-bilogorska, Karlovačka, Koprivničko-križevačka, Krapinsko-zagorska, Ličko-senjska, Primorsko-goranska, Sisačko-moslavačka, Splitsko-dalmatinska, Varaždinska i Zagrebačka) i Grad Zagreb nisu do konca 2022. izgradili nijedan sustav javnog navodnjavanja. Većina županija koje nisu izgradile sustave javnog navodnjavanja su u razdoblju od donošenja plana navodnjavanja do konca 2022. započele pripremne radnje za izgradnju jednog ili više sustava javnog navodnjavanja koje se odnose na prikupljanje interesa korisnika, izradu planske dokumentacije, provođenje monitoringa vezanog za vodu za navodnjavanje ili zaštitu prirode i drugo.

Prema odredbama članka 3. i 6. Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje, program gradnje sustava javnog navodnjavanja donosi jedinica područne (regionalne) samouprave temeljem županijskog plana navodnjavanja. Program sadrži sljedeća poglavlja: interes krajnjih korisnika za projektiranje i gradnju sustava javnog navodnjavanja, način financiranja izrade projektne dokumentacije i gradnje sustava javnog navodnjavanja, opseg i dinamiku izrade projektne dokumentacije (studija izvodljivosti, studija utjecaja na okoliš, idejni projekt, glavno-izvedbeni projekt), dinamiku pribavljanja potrebnih dozvola i suglasnosti, planiranu vrijednost projektiranja i gradnje sustava javnog navodnjavanja te dinamiku početka i dovršetka projektiranja i gradnje sustava javnog navodnjavanja. Program održavanja sustava javnog navodnjavanja donose jedinice područne (regionalne) samouprave za svaku godinu. Program se temelji na pojedinačnim sustavima javnog navodnjavanja te sadrži ukupno potrebne količine vode i dinamiku rada sustava navodnjavanja, godišnji plan navodnjavanja te godišnje troškove rada i održavanja sustava. U postupku izrade i donošenja godišnjeg programa održavanja sustava javnog navodnjavanja, jedinice područne (regionalne) samouprave dužne su uključiti krajnje korisnike. Programe održavanja potrebno je donijeti kako bi se ostvarila sredstva za pokriće troškova održavanja.

Za većinu sustava javnog navodnjavanja nisu doneseni programi gradnje i održavanja. Prema odredbama članka 30. Zakona o vodama, gradnja i održavanje građevina za navodnjavanje u vlasništvu jedinica područne (regionalne) samouprave provodi se prema programu koji donosi njezino predstavničko tijelo.

Državni ured za reviziju naložio je županijama prije početka gradnje sustava navodnjavanja donijeti program gradnje te za sustave koji su započeli s radom donijeti programe održavanja, u skladu s odredbama Zakona o vodama i Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje.

EVIDENCIJE GRAĐEVINA ZA NAVODNJAVANJE I MJEŠOVITIH MELIORACIJSKIH GRAĐEVINA

Prema odredbama Zakona o vodama, vodne građevine za melioracije obuhvaćaju građevine za navodnjavanje, građevine za melioracijsku odvodnju i mješovite melioracijske građevine. Za navodnjavanje se koriste građevine za navodnjavanje i mješovite melioracijske građevine. Građevine za navodnjavanje javna su dobra u javnoj uporabi i u vlasništvu su županija.

Mješovite melioracijske građevine od interesa za Republiku Hrvatsku utvrđene Popisom građevina za osnovnu melioracijsku odvodnju i mješovitih melioracijskih građevina od interesa za Republiku Hrvatsku u vlasništvu su Republike Hrvatske, dok su mješovite melioracijske građevine koje nisu u navedenom Popisu javna dobra u javnoj uporabi u vlasništvu županija.

Popis građevina za osnovnu melioracijsku odvodnju i mješovitih melioracijskih građevina od interesa za Republiku Hrvatsku utvrdilo je ministarstvo nadležno za vodno gospodarstvo u srpnju 2010. Popisom je utvrđeno da su građevine za osnovnu melioracijsku odvodnju melioracijske građevine prvog reda (glavni odvodni kanali za prihvat svih voda iz melioracijskog sustava ili dijela tog sustava, a koji se dovode putem detaljne kanalske mreže i odvođe u melioracijske građevine te crpne stanice u melioracijskom sustavu i druge pripadajuće građevine) i melioracijske građevine drugog reda (glavni odvodni kanali za prihvat svih voda iz melioracijskog sustava ili dijela tog sustava, a koji se dovode putem detaljne kanalske mreže i odvođe melioracijske građevine prvog reda te druge pripadajuće građevine). Mješovite melioracijske građevine su melioracijske građevine koje su namijenjene i melioracijskoj odvodnji i navodnjavanju. Navedeni Popis obuhvaća ukupno 1 548 građevina za osnovnu melioracijsku odvodnju i mješovitih melioracijskih građevina od interesa za Republiku Hrvatsku.

S obzirom na to da je od donošenja Popisa građevina za osnovnu melioracijsku odvodnju i mješovitih melioracijskih građevina od interesa za Republiku Hrvatsku prošlo 12 godina, ministarstvo nadležno za vodno gospodarstvo je u ožujku 2021. donijelo Odluku o osnivanju i imenovanju povjerenstva za izradu Nacrta prijedloga Odluke o utvrđivanju popisa građevina za osnovnu melioracijsku odvodnju i mješovitih melioracijskih građevina od interesa za Republiku Hrvatsku. U vrijeme obavljanja revizije, Nacrt prijedloga Odluke o utvrđivanju popisa građevina za osnovnu melioracijsku odvodnju i mješovitih melioracijskih građevina od interesa za Republiku Hrvatsku u završnoj je fazi izrade prije slanja u postupak e-savjetovanja.

Revizijom je utvrđeno da su mješovite melioracijske građevine iz navedenog Popisa evidentirane u poslovnim knjigama Hrvatskih voda, a građevine za navodnjavanje u poslovnim knjigama županija. Međutim, pojedine županije rashode za pripremu gradnje i gradnju objekata za navodnjavanje nisu evidentirale na propisanim računima rashoda za nabavu nefinancijske imovine i u analitičkoj knjigovodstvenoj evidenciji dugotrajne imovine, što nije u skladu s odredbama Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, gdje je, između ostalog, propisano da se rashodi za nabavu nefinancijske imovine klasificiraju po vrstama nabavljene nefinancijske imovine te prema njezinim pojavnim oblicima i priznaju u trenutku nabave. Također, propisano je da proračun i proračunski korisnici obvezno vode analitičko knjigovodstvo dugotrajne nefinancijske imovine – po vrsti, količini i vrijednosti (nabavna i otpisana) te s drugim potrebnim podacima.

Državni ured za reviziju naložio je rashode za nabavu sustava javnog navodnjavanja, koji uključuju projektnu i drugu dokumentaciju, evidentirati na odgovarajućem računu rashoda za nabavu nefinancijske imovine, u skladu s odredbama Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, s obzirom na to da su postupci u vezi s nabavom sustava javnog navodnjavanja dugotrajni i postoji mogućnost da isteknu rokovi predviđeni za čuvanje poslovnih knjiga i knjigovodstvenih isprava te se ukupni rashodi (ulaganja) u sustave javnog navodnjavanja neće moći utvrditi.

Prema podacima iz poslovnih knjiga županija ukupna vrijednost ulaganja u sustave javnog navodnjavanja na području Republike Hrvatske do konca 2022. iznosila je 967.013.612,00 kn.

U tablici broj 2 daju se podaci o procijenjenim vrijednostima ulaganja u sustave javnog navodnjavanja na području županija te ostvarenim ulaganjima do konca 2022.

Tablica broj 2

Podaci o procijenjenim vrijednostima ulaganja u sustave javnog navodnjavanja
te ostvarenim ulaganjima do konca 2022.

u kn

Redni broj	Županija	Broj planiranih sustava za navodnjavanje	Procijenjena vrijednost sustava*	Ulaganja u sustave javnog navodnjavanja				Indeks ostvarenja (u %)
				Izrada projektne i druge dokumentacije	Gradnja	Ostali rashodi	Ukupna ulaganja	
	1	2	3	4	5	6	7 (4+5+6)	7 (7/3*100)
1.	Brodsko-posavska	4	163.589.639,00	6.862.797,00	30.927.709,00	1.208.139,00	38.998.645,00	23,8
2.	Dubrovačko-neretvanska	16	-	3.639.045,00	24.235.419,00	0,00	27.874.464,00	-
3.	Istarska	5	-	19.947.641,00	183.309.831,00	5.501.532,00	208.759.004,00	-
4.	Međimurska	3	98.193.185,00	6.744.460,00	26.275.703,00	1.992.805,00	35.012.968,00	35,7
5.	Osječko-baranjska	18	681.569.308,00	12.215.055,00	57.055.831,00	4.301.382,00	73.572.268,00	10,8
6.	Požeško-slavonska	5	54.922.855,00	5.583.796,00	7.833.987,00	611.780,00	14.029.563,00	25,5
7.	Šibensko-kninska	1	62.872.024,00	2.358.415,00	70.163.782,00	1.960.347,00	74.482.544,00	118,5
8.	Virovitičko-podravska	9	936.163.122,00	8.682.844,00	162.987.432,00	3.548.097,00	175.218.373,00	18,7
9.	Vukovarsko-srijemska	6	206.178.199,00	-	-	-	235.786.334,00	114,4
10.	Zadarska	10	456.095.263,00	13.286.972,00	51.697.336,00	3.068.623,00	68.052.931,00	14,9
11.	Ostale županije bez izgrađenih sustava za navodnjavanje	19	-	15.226.518,00	0,00	0,00	15.226.518,00	-
Ukupno**		96	2.659.583.595,00	94.547.543,00	614.487.030,00	22.192.705,00	967.013.612,00	26,9***

*Izvor: Podaci iz studija izvodljivosti i predinvesticijskih studija

**Ukupan zbroj se daje za one županije za koje postoje podaci

***Indeks ostvarenja za one županije za koje postoje podaci o procijenjenoj vrijednosti sustava

Vrijednosno najznačajnija ulaganja odnose se na ulaganja u Vukovarsko-srijemskoj, Istarskoj i Virovitičko-podravskoj županiji u ukupnoj vrijednosti od 619.763.711,00 kn. Ulaganja u sustave javnog navodnjavanja na području Vukovarsko-srijemske županije odnose se na sustave Opatovac, poljoprivredno dobro Poljoprivredno šumarske škole Vinkovci, Sopot, Blata – Cerna, Lipovac i Ervenica. Ulaganja u sustave javnog navodnjavanja u Istarskoj županiji se odnose na sustave Valtura i Červar Porat – Bašarinka (za koje su pribavljene uporabne dozvole) te ulaganje u projektnu i drugu dokumentaciju za druga tri sustava. Ulaganja u sustave javnog navodnjavanja u Virovitičko-podravskoj županiji odnose se na tri sustava (Kapinci – Vaška I. faza, Đolta I. faza i Novi Gradac – Detkovac), dok je za šest sustava ulagano u projektnu i drugu dokumentaciju.

Prema odredbama Zakona o vodama, Hrvatske vode dostavljaju podatke o česticama koje čine javno vodno dobro i svim promjenama u vezi s režimom tih čestica, kao i o stvarnim pravima koja se osnivaju na njima u Središnji registar državne imovine, koji se vodi prema propisima o upravljanju državnom imovinom. Revizijom je utvrđeno da su Hrvatske vode navedene podatke dostavljale u Središnji registar državne imovine.

Sustavi javnog navodnjavanja najvećim dijelom izgrađeni su na zemljištu koje nije u vlasništvu županija, ali su prije gradnje svakog pojedinog sustava javnog navodnjavanja uređeni imovinskopravni odnosi na način da su za dio zemljišta koje nije u vlasništvu županija zaključeni ugovori o pravu građenja ili pravu služnosti.

Korištenje sustava javnog navodnjavanja na zemljištu u vlasništvu Republike Hrvatske uređeno je odredbama Zakona o poljoprivrednom zemljištu te je odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu (Narodne novine 20/18, 115/18, 98/19 i 57/22), koji je stupio na snagu u svibnju 2022., propisano da se ugovor o zakupu raskida, između ostalog, ako zakupnik ne koristi i ne održava postojeću funkcionalnost sustava javnog navodnjavanja.

Prema podacima županija koje imaju izgrađene sustave javnog navodnjavanja, poljoprivredno zemljište u obuhvatu sustava javnog navodnjavanja u vlasništvu Republike Hrvatske čini približno 73,0 %, dok je 27,0 % u vlasništvu fizičkih i pravnih osoba. Prema podacima županija koje nemaju izgrađene sustave javnog navodnjavanja, a provodile su aktivnosti pribavljanja projektne dokumentacije (osam županija), planirana je izgradnja na zemljištu koje je u vlasništvu Republike Hrvatske približno 65,0 %, dok je 35,0 % u vlasništvu pravnih i fizičkih osoba.

Hrvatske vode su prema odredbama članaka 7. i 14. Pravilnika o sadržaju, obliku i načinu vođenja vodne dokumentacije trebale do studenoga 2012. ustrojiti Katastar vodnih građevina, koji treba sadržavati podatke o vrsti vodne građevine s obzirom na namjenu, vlasniku i investitoru vodne građevine, pravnoj ili fizičkoj osobi nadležnoj za upravljanje vodnom građevinom, zakonitom posjedniku vodne građevine, lokaciji (naselje, grad ili općina, županija, katastarska čestica i katastarska općina), nazivu akta kojim je dopuštena gradnja (klasa, urudžbeni broj i datum izdavanja) te nazivu tijela koje je izdalo akt kojim je dopuštena gradnja za regulacijske i zaštitne vodne građevine, komunalne vodne građevine, vodne građevine za melioraciju, vodne građevine za proizvodnju električne energije te vodne građevine za unutarnju plovidbu. Revizijom je utvrđeno da Katastar vodnih građevina do vremena obavljanja revizije nije ustrojen. Također, utvrđeno je da je u tijeku uspostava Registra regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina unutar Projekta unaprjeđenja negrađevinskih mjera upravljanja rizicima od poplava u Republici Hrvatskoj, koji se sufinancira iz Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020. Planirani rok završetka navedenog Registra je lipanj 2023., a prikupljeni podaci planiraju se koristiti pri izradi Katastra vodnih građevina.

Državni ured za reviziju naložio je Hrvatskim vodama ustrojiti Katastar vodnih građevina, u skladu s odredbama Pravilnika o sadržaju, obliku i načinu vođenja vodne dokumentacije.

Prema odredbama članka 8. Pravilnika o sadržaju, obliku i načinu vođenja vodne dokumentacije, Hrvatske vode trebaju voditi Registar korištenja voda koji čini registar korištenja voda za ljudsku uporabu, registar korištenja vodnih snaga, registar korištenja voda za navodnjavanje, registar zahvaćanja površinskih i podzemnih voda (izvorske, mineralne, termalne i termo mineralne vode) radi stavljanja na tržište u izvornom ili prerađenom obliku, za sanitarne i tehnološke potrebe, zdravstvene i balneološke potrebe i grijanje, registar korištenja voda pogodnih za uzgoj slatkovodnih riba i drugih vodenih organizama, registar korištenja voda za plovidbu te registar korištenja voda za šport i rekreaciju. Registar korištenja voda za navodnjavanje treba sadržavati podatke o obuhvatu (položaju) sustava navodnjavanja, podatke o površini koja se navodnjava, podatke o režimu navodnjavanja i maksimalno dopuštenoj količini zahvaćenih voda, podatke i informacije o vlasnicima i korisnicima sustava za navodnjavanje (korisnicima prava na zahvaćanje voda za navodnjavanje), odlukama županija u čijem su vlasništvu izgrađene građevine za navodnjavanje o visini i obvezi plaćanja naknade za navodnjavanje, podatke i informacije o sustavima navodnjavanja, program praćenja, podatke o količinama i kakvoći zahvaćenih voda te druge podatke od interesa za upravljanje vodama.

Revizijom je utvrđeno da ustrojeni Registar korištenja voda za navodnjavanje ne sadrži podatke o obuhvatu sustava za navodnjavanje, režimu navodnjavanja, korisnicima prava korištenja sustava za navodnjavanje, odlukama županija u čijem su vlasništvu izgrađene građevine za navodnjavanje o visini i obvezi plaćanja naknade za navodnjavanje te za dio korisnika podatke o površini koja se navodnjava.

Državni ured za reviziju naložio je Hrvatskim vodama, Registar korištenja voda za navodnjavanje voditi na način da sadrži sve propisane podatke, u skladu s odredbama Pravilnika o sadržaju, obliku i načinu vođenja vodne dokumentacije.

Pojedine županije su ustrojile evidenciju građevina za navodnjavanje koja sadrži podatke o obuhvatu svakog pojedinog sustava navodnjavanja, zahvatu vode (rijeka ili bunari), fazi gradnje te procijenjenoj vrijednosti ili vrijednosti projekta. Većina županija nije ustrojila, posebno za svaki sustav javnog navodnjavanja, evidenciju koja bi sadržavala podatke o obuhvatu sustava, ulaganjima, tehnologiji, vlasništvu nad zemljištem, poljoprivrednim kulturama koje se uzgajaju, prirodu i površini na kojoj se koristilo navodnjavanje.

Državni ured za reviziju preporučio je županijama za svaki sustav javnog navodnjavanja ustrojiti evidenciju koja bi sadržavala podatke potrebne za upravljanje sustavom, poput podataka o obuhvatu sustava, ulaganjima, tehnologiji, vlasništvu nad zemljištem, poljoprivrednim kulturama koje se uzgajaju (prema godinama), prirodu i površini na kojoj se koristilo navodnjavanje (prema godinama).

GRADNJA, KORIŠTENJE I ODRŽAVANJE GRAĐEVINA ZA NAVODNJAVANJE I MJEŠOVITIH MELIORACIJSKIH GRAĐEVINA

Gradnja građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina

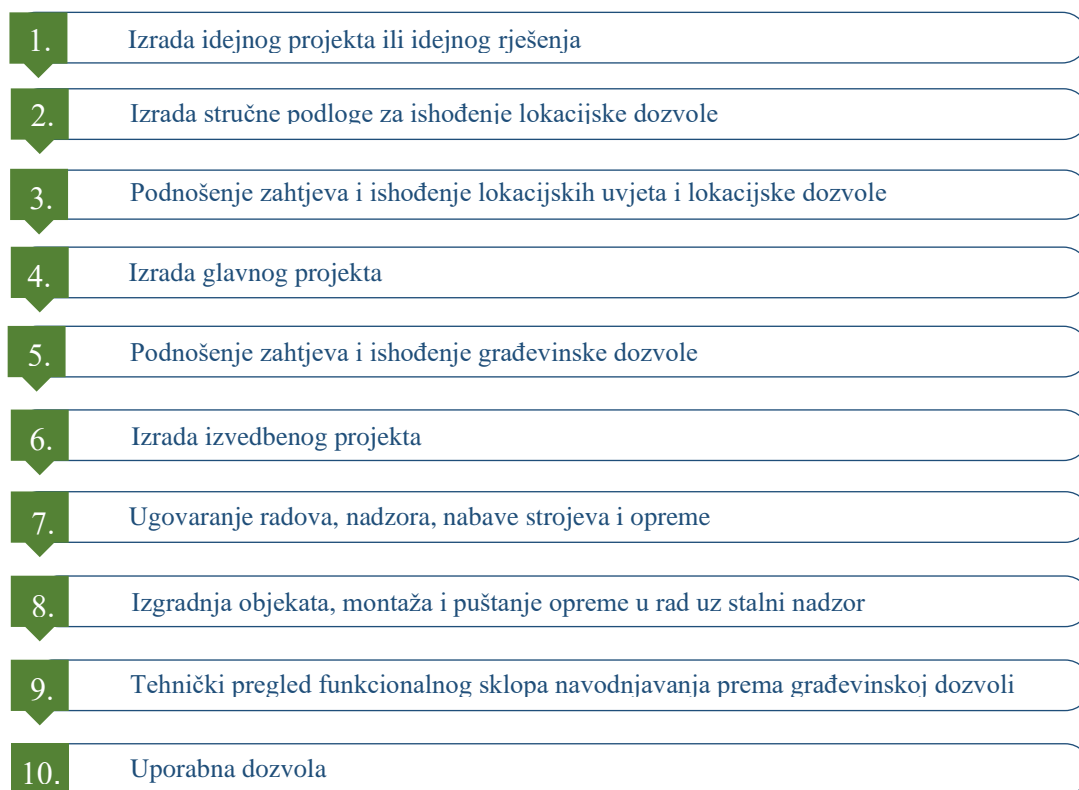
NAPNAV je prvi dokument kojim je uređeno upravljanje sustavima za navodnjavanje. U vrijeme njegova donošenja nije bilo podataka o broju sustava za navodnjavanje te o površinama koje se navodnjavaju. Stoga je procijenjeno da se u Republici Hrvatskoj navodnjava 0,9 % poljoprivrednih površina.

Gradnja građevina za navodnjavanje u vlasništvu županija provodi se prema programu koji donosi njezino predstavničko tijelo. Gradnja mješovitih melioracijskih građevina provodi se prema Planu upravljanja vodama, koji Hrvatske vode donose za svaku godinu. Hrvatske vode također za svaku godinu sastavljaju izvješće o izvršenju Plana upravljanja vodama. Od 2005. izgrađene su tri mješovite melioracijske građevine čijom je izgradnjom omogućeno navodnjavanje na površini od 5 916 ha poljoprivrednog zemljišta. Gradnja je financirana iz sredstava državnog proračuna, a prema evidenciji Hrvatskih voda ukupna ulaganja iznose 658.468.000,00 kn, od čega se najznačajnija u iznosu od 498.540.000,00 kn odnose na sustav Biđ-bosutsko polje.

Za gradnju građevina za navodnjavanje u vlasništvu županija u NAPNAV-u je utvrđen redosljed izrade potrebne dokumentacije koji se daje u shematskom prikazu broj 1.

Shematski prikaz broj 1

Redosljed izrade dokumentacije za gradnju građevina za navodnjavanje u vlasništvu županije

Gradnju navedenih građevina provode Hrvatske vode na temelju ugovora o komisiji. Revizijom je utvrđeno da županije na temelju svojih planova navodnjavanja dostavljaju projekte Hrvatskim vodama (Jedinici za provedbu NAPNAV-a) koje ih objedinjavaju i potvrđuju. Za predložene projekte Hrvatske vode izrađuju/pribavljaju tehničku dokumentaciju te obavljaju druge ugovorene poslove (od idejnog rješenja do ishođenja uporabne dozvole). Prije gradnje sustava javnog navodnjavanja vrši se odabir ovlaštenih društava za projektiranje koja izrađuju projektnu dokumentaciju (idejni, glavni i izvedbeni projekt) te se pribavljaju lokacijske i građevinske dozvole. Predstavnici županija sudjeluju u praćenju provedbe projekta te daju mišljenja i komentare na predložena tehnička rješenja.

Projektna dokumentacija za sustave javnog navodnjavanja i gradnja sustava financirana je sredstvima Hrvatskih voda i županija, odnosno sredstvima iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. (dalje u tekstu: Program ruralnog razvoja).

Za pristupanje izradi projektne dokumentacije, prema odredbama članka 4. Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje, potrebno je osigurati potvrdu krajnjih korisnika o namjeri korištenja budućeg sustava javnog navodnjavanja kojom krajnji korisnici iskazuju interes za korištenje sustava, sudjelovanje u troškovima rada i održavanja te sudjelovanje u troškovima gradnje sustava. Potvrdom krajnjih korisnika mora se potvrditi iskazani interes na najmanje 70,0 % poljoprivrednih površina unutar obuhvata svakog pojedinog sustava javnog navodnjavanja.

Za pristupanje gradnji sustava javnog navodnjavanja potrebno je ugovornim odnosom urediti prava i obveze krajnjih korisnika i županije, a prvenstveno obvezu trajnog korištenja sustava za potrebe poljoprivredne proizvodnje te ekonomsko-financijskim analizama potvrditi opravdanost ulaganja. Ugovornim odnosom krajnjih korisnika i županije moralo se obuhvatiti najmanje 30,0 % poljoprivrednih površina unutar obuhvata svakog pojedinog sustava javnog navodnjavanja. Odredbom članka 3. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje (Narodne novine 76/14), koji je stupio na snagu u lipnju 2014., propisano je da se za pristupanje gradnji ugovornim odnosom krajnjih korisnika i jedinica (područne) regionalne samouprave mora obuhvatiti najmanje 70,0 % poljoprivrednih površina unutar obuhvata svakog pojedinog sustava javnog navodnjavanja.

Revizijom je utvrđeno da su županije, prije pristupanja izradi projektne dokumentacije i prije gradnje sustava za navodnjavanje, prikupile podatke o interesu krajnjih korisnika te su prije gradnje svakog pojedinog sustava zaključeni predugovori kojima su se poljoprivrednici obvezali navodnjavati poljoprivredno zemljište u obuhvatu izgrađenih sustava.

Do lipnja 2023. izgrađen je 21 sustav javnog navodnjavanja (građevine za navodnjavanje) koji obuhvaća poljoprivredno zemljište ukupne površine 7 580,54 ha. Podaci o površini poljoprivrednog zemljišta u obuhvatu izgrađenih sustava javnog navodnjavanja, zaključenim predugovorima prije gradnje, broju predugovora i površini poljoprivrednog zemljišta koju su se poljoprivrednici predugovorima obvezali koristiti, prema podacima županija, daju se u tablici broj 3.

Tablica broj 3

Podaci o površini poljoprivrednog zemljišta u obuhvatu izgrađenih sustava javnog navodnjavanja, zaključenim predugovorima prije gradnje, broju predugovora i površini poljoprivrednog zemljišta koju su se poljoprivrednici predugovorima obvezali koristiti

Redni broj	Županija	Broj sustava	Površina obuhvata sustava (u ha)	Zaključeni predugovori		
				Broj predugovora	Zemljište koje su se korisnici obvezali navodnjavati	
					Površina (u ha)	Udjel u obuhvatu sustava (u %)
	1	2	3	4	5	6 (5/3*100)
1.	Brodsko-posavska	1	326	114	241,23	74,0
2.	Dubrovačko-neretvanska	1	310	188	240,72	77,7
3.	Istarska	2	870	90	388,5	44,7
4.	Međimurska	1	250	-	-	-
5.	Osječko-baranjska	3	854,50	54	808,73	94,6
6.	Požeško-slavonska	2	479	-	-	-
7.	Šibensko-kninska	1	274	3	269	98,2
8.	Virovitičko-podravska	3	2 171	53	1 540,06	70,9
9.	Vukovarsko-srijemska	3	1 254	18	1 121	89,4
10.	Zadarska	4	792,04	62	737,59	93,1
Ukupno		21	7 580,54	582	5 346,83	78,0*

*Udjel u obuhvatu sustava za navodnjavanje bez Međimurske i Požeško-slavonske županije za koje ne postoje podaci o broju predugovora

Prema podacima županija, poljoprivredno zemljište u obuhvatu izgrađenih sustava navodnjavanja ima ukupnu površinu od 7 580,54 ha. Međimurska i Požeško-slavonska županija nemaju podatke o broju predugovora koji su zaključeni s poljoprivrednicima koji su se obvezali koristiti sustave navodnjavanja.

Ukupna ulaganja u građevine javnog navodnjavanja prema studijama izvodljivosti i preinvesticijskim studijama te ostvarenim ulaganjima u sustave javnog navodnjavanja daje se u sljedećoj tablici.

Tablica broj 4

Podaci o ulaganjima u građevine javnog navodnjavanja,
prema studijama izvodljivosti i predinvesticijskim studijama te ostvarenim ulaganjima

u kn

Redni broj	Županija	Broj sustava	Procijenjena vrijednost sustava*	Ulaganja u sustave javnog navodnjavanja				Indeks ostvarenja (u %)
				Izrada projektne i druge dokumentacije	Gradnja	Ostali rashodi	Ukupna ulaganja	
	1	2	3	4	5	6	7 (4+5+6)	8 (7/3*100)
1.	Brodsko-posavska	1	46.818.078,00	3.170.297,00	30.927.709,00	1.208.139,00	35.306.145,00	75,4
2.	Dubrovačko-neretvanska	1	25.366.348,00	180.000,00	24.235.419,00	194.512,00	24.609.931,00	97,0
3.	Istarska	2	166.804.283,00	11.458.881,00	183.309.831,00	5.501.532,00	200.270.244,00	120,1
4.	Međimurska	1	29.850.000,00	1.326.660,00	26.275.703,00	1.025.436,00	28.627.799,00	95,9
5.	Osječko-baranjska	3	52.075.400,00	2.964.050,00	48.179.856,00	2.469.132,00	53.613.038,00	102,9
6.	Požeško-slavonska	2	10.022.855,00	1.884.284,00	7.833.987,00	611.780,00	10.330.051,00	103,1
7.	Šibensko-kninska	1	62.872.024,00	2.358.415,00	70.163.782,00	1.960.347,00	74.482.544,00	118,5
8.	Virovitičko-podravska	3	128.914.952,00	4.912.597,00	131.740.483,00	3.470.757,00	140.123.837,00	108,7
9.	Vukovarsko-srijemska	3	67.538.838,00	-	-	-	61.747.676,00	91,4
10.	Zadarska	4	69.959.593,00	6.572.853,00	51.697.336,00	3.033.973,00	61.304.162,00	87,6
Ukupno		21	660.222.371,00	34.828.037,00**	574.364.106,00**	19.475.608,00**	690.415.427,00	104,6

*Izvor: Podaci iz studija izvodljivosti i predinvesticijskih studija

**Ukupan zbroj bez podataka za Vukovarsko-srijemsku županiju

Najznačajnija ulaganja se odnose na izgradnju dva sustava u Istarskoj županiji u iznosu od 200.270.244,00 kn i tri sustava u Virovitičko-podravskoj županiji u iznosu od 140.123.837,00 kn.

Prema Programu ruralnog razvoja, gradnja građevina za javno navodnjavanje financira se sredstvima Europske unije kroz mjeru 4.3. Potpora za ulaganja u infrastrukturu u vezi s razvojem, modernizacijom i prilagodbom poljoprivrede i šumarstva, provedba tipa operacije 4.3.1. Investicije u osnovnu infrastrukturu javnog navodnjavanja. Korisnici mjere su županije, a sredstva se mogu koristiti za gradnju cjelovitog sustava za navodnjavanje (akumulacije, kanali, površinska i/ili podzemna drenaža kao elementi funkcionalne cjeline projekta, crpne stanice, cjevovodi, distribucijska mreža, nadzorno-upravljački sustav i drugo). Navedenim Programom predviđeno je sufinanciranje projekta do 15.000.000,00 EUR odnosno do 113.017.500,00 kn. Po odobrenju liste projekata od nadležnog tijela Europske unije i provođenja pravne procedure za dodjelu sredstava za financiranje sustava navodnjavanja, pristupa se daljnjim aktivnostima na provedbi projekta. Županije ugovaraju radove i nadzor nad izvođenjem radova te nabavu strojeva i opreme. Nadalje, nadziru gradnju sustava, sudjeluju pri tehničkim pregledima izgrađenih sustava te pribavljaju uporabne dozvole.

Prema NAPNAV-u, projekti navodnjavanja imaju utjecaj na vode (vodnu bilancu i kvalitetu vode) te na tlo. NAPNAV-om je utvrđeno da svako zahvaćanje vode utječe na vodnu bilancu. S obzirom na pojavnost zalih vode u vremenu, svako nekontrolirano zahvaćanje, posebno u malovodnim razdobljima, može uzrokovati narušavanje biološkog minimuma vodotoka. NAPNAV-om su utvrđene zaštitne mjere koje se odnose na količinu i kvalitetu vode te na tlo. Prema obrazloženju Hrvatskih voda, praćenje stanja voda u vezi s planiranjem i pripremom projekata sustava javnog navodnjavanja obavljaju Hrvatske vode, a praćenje stanja voda u javnim sustavima za navodnjavanje trebaju obavljati županije. Sustavno praćenje količina voda obavljaju Državni hidrometeorološki zavod i Hrvatske vode. Praćenje kakvoće površinskih i podzemnih voda u Republici Hrvatskoj obavlja Institut za vode Josip Juraj Strossmayer te ovlaštene laboratoriji za uzorkovanje i ispitivanje voda. Godišnje planove monitoringa stanja voda i godišnja izvješća o stanju površinskih i podzemnih voda u Republici Hrvatskoj izrađuju Hrvatske vode i objavljuju na svojim mrežnim stranicama.

U vezi s kvalitetom tla, Državni ured za reviziju je 2017. obavio reviziju učinkovitosti Gospodarenje poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu Republike Hrvatske, koja je, između ostalog, obuhvaćala i područje zaštite tla. Revizijom je utvrđeno da sustav trajnog praćenja stanja poljoprivrednog zemljišta na način propisan odredbama Zakona o poljoprivrednom zemljištu (Narodne novine 39/13 i 48/15) i provedbenim propisima nije uspostavljen. U 2019. donesen je Pravilnik o metodologiji za praćenje stanja poljoprivrednog zemljišta (Narodne novine 47/19). Trajno praćenje stanja poljoprivrednog zemljišta treba provoditi Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu u kojoj prava i dužnosti osnivača obavlja Ministarstvo poljoprivrede. Navedena Agencija, između ostalog, pruža stručnu i znanstvenu potporu Ministarstvu poljoprivrede, primarno kod izrade zakonske regulative, stručnih mišljenja i podloga.

Strategijom poljoprivrede do 2030. u provedbenom mehanizmu Upravljanje poljoprivrednim zemljištem utvrđeno je da se trajnim praćenjem stanja (monitoring) poljoprivrednog zemljišta osigurava djelotvorna zaštita poljoprivrednog zemljišta i kontinuirana dostupnost podataka neophodnih za ocjenu stanja tla te provedbu politike održivog gospodarenja poljoprivrednim zemljištem. Ovom mjerom doprinosi se boljem i učinkovitijem korištenju poljoprivrednog zemljišta i drugih resursa u poljoprivredi, povećanju produktivnosti i održivosti poljoprivredne proizvodnje s naglaskom na očuvanje okoliša i poboljšanje života u ruralnim prostorima.

Prema obrazloženju Ministarstva poljoprivrede, trajno praćenje stanja (monitoring) poljoprivrednog zemljišta nije se provodilo jer nisu bili osigurani izvori financiranja. Uspostavljanje monitoringa planira se u razdoblju 2021. – 2025., a sredstva za realizaciju programa trajnog praćenja stanja poljoprivrednog zemljišta osigurana su u iznosu od 13.000.000,00 kn kroz Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026.

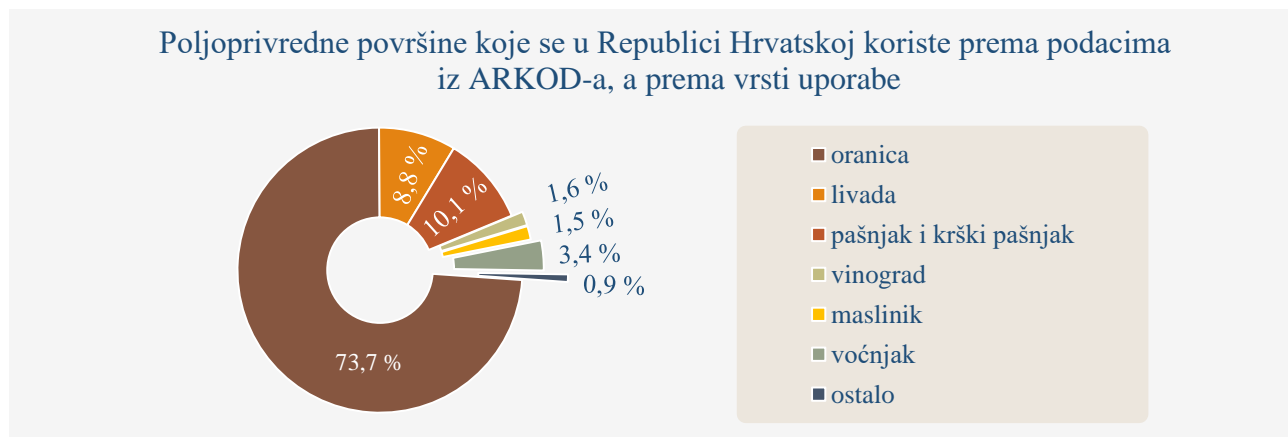
Korištenje građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina

Prema Zakonu o vodama, javno navodnjavanje je djelatnost zahvaćanja podzemnih i površinskih voda i njihova isporuka radi natapanja poljoprivrednog zemljišta putem građevina za navodnjavanje u vlasništvu županija ili mješovitih melioracijskih građevina u vlasništvu Republike Hrvatske.

Prema Strateškom planu ukupno korištena poljoprivredna površina u Republici Hrvatskoj u 2019. bila je 1 504 450 ha. Prema podacima iz ARKOD-a iz srpnja 2022., ukupna poljoprivredna površina koja se koristi iznosi 1 167 971,61 ha. Prema namjeni, najveći dio odnosi se na oranice 861 759,51 ha ili 73,8 %, livade 102 527,05 ha ili 8,8 % i krške pašnjake 92 190,69 ha ili 7,9 %.

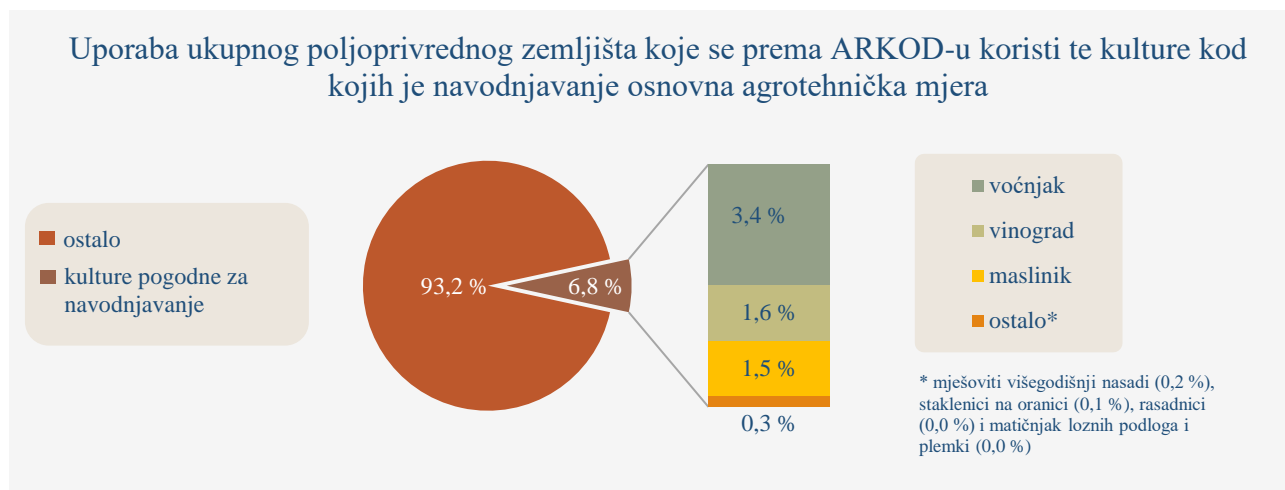
U grafičkom prikazu broj 2 daje se pregled poljoprivrednih površina koje se u Republici Hrvatskoj koriste prema podacima iz ARKOD-a, a prema vrsti uporabe.

Grafički prikaz broj 2

Navodnjavanje kao osnovna agrotehnička mjera koristi se za uzgoj voća, povrća, sadnog materijala i vinograda. U grafičkom prikazu broj 3 daje se prikaz uporabe ukupnog poljoprivrednog zemljišta koje se prema ARKOD-u koristi te kulture kod kojih je navodnjavanje osnovna agrotehnička mjera.

Grafički prikaz broj 3

Očekivani rezultat provedbe NAPNAV-a je da će se mjerama sustavnog organiziranja infrastrukture u poljoprivredi, okrupnjavanja poljoprivrednih površina i uvođenja navodnjavanja i novih tehnologija proizvodnje postići učinkovitija poljoprivredna proizvodnja, da će se potaknuti promjena strukture proizvodnje uvođenjem dohodovnijih kultura koje većinom uvozimo te će projekt u konačnici rezultirati povoljnim makroekonomskim učinkom. Stanje u poljoprivredi u vrijeme izrade NAPNAV-a i Višegodišnjeg programa gradnje pokazuje višegodišnji pad poljoprivredne proizvodnje, neuravnoteženu ponudu i potražnju, stalnost negativne vanjskotrgovinske bilance i postupno smanjenje udjela u bruto domaćem proizvodu.

Prema odredbama Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, navedeno Ministarstvo obavlja poslove izrade izvješća o provedbi projekata, programa i strategija iz područja melioracijske odvodnje i navodnjavanja.

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja i Hrvatske vode izrađuju godišnja izvješća o provedbi NAPNAV-a. Izvješća sadrže podatke o realizaciji NAPNAV-a (uvod, izvori financiranja, pregled aktivnosti, županijski planovi navodnjavanja, projektna dokumentacija, građenje i zaključak), aktivnosti i plan na provedbi NAPNAV-a te osnovne informacije o realizaciji prioritarnih projekata (realizirani projekti, projekti u fazi realizacije i projekti u fazi pripreme).

U Izvješću o provedbi NAPNAV-a iz 2022., u vezi s ciljem o navodnjavanju na površini od 65 000 ha poljoprivrednih površina, navodi se da je infrastruktura izgrađena na manje od polovine poljoprivrednih površina. Razlozi neostvarenja cilja su:

- smanjen interes krajnjih korisnika za korištenje navodnjavanja u poljoprivrednoj proizvodnji
- nesigurnost krajnjih korisnika u vezi s ulaganjem u opremu za navodnjavanje
- usitnjenost poljoprivrednih površina.

Pokrenuti su projekti navodnjavanja na 40 519 ha poljoprivrednog zemljišta, što čini 61,0 % cilja, ali se istodobno novoizgrađeni sustavi ne koriste u punom kapacitetu. Razlozi nedovoljnog interesa krajnjih korisnika za izgradnju i korištenje sustava povezani su s manjkom kapaciteta, odnosno infrastrukture za plasman, preradu i skladištenje poljoprivrednih kultura. Na izgrađene sustave krajnji korisnici često nisu priključeni jer korisnici trebaju uložiti značajna sredstva za nabavu opreme, koja se procjenjuju na 10.000,00 kn do 20.000,00 kn po ha, ovisno o vrsti opreme. Ulaganje u opremu je često neisplativo zbog malih poljoprivrednih površina, nedostatka sezonske radne snage i strukture poljoprivredne proizvodnje.

Također, komasacija poljoprivrednog zemljišta nije zaživjela. Ograničenje u vezi s veličinom poljoprivrednih posjeda pokazalo se značajno, pogotovo u Međimurju i priobalju, jer tehnički je vrlo teško do svake proizvodne parcele dovesti priključak za vodu. Stoga je razvoj navodnjavanja moguć na poljoprivrednom zemljištu koje obuhvaća veće (okrupnjene) poljoprivredne površine.

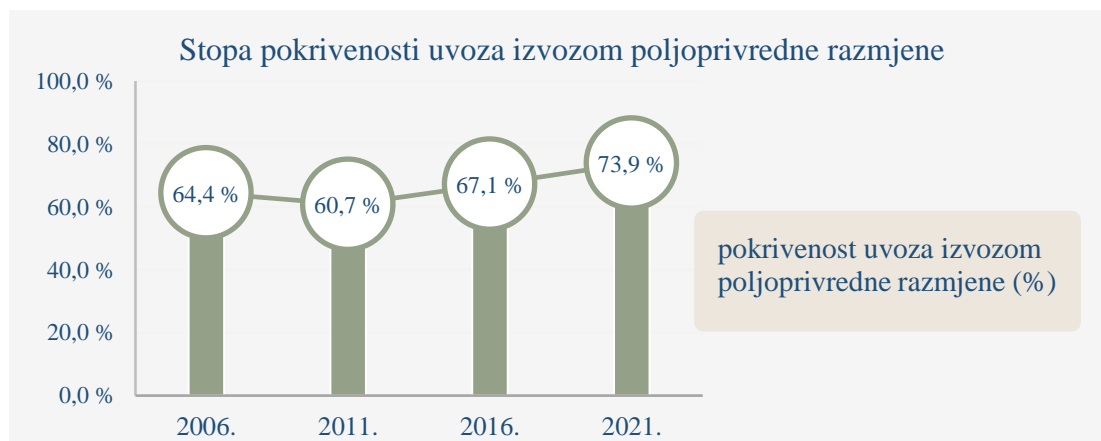
Državni ured za reviziju je od Ministarstva poljoprivrede zatražio obrazloženje smatra li Ministarstvo kao nositelj poljoprivredne politike da navedeni razlozi utječu na realizaciju NAPNAV-a i nedovoljno korištenje izgrađenih sustava javnog navodnjavanja. Ministarstvo se o tome nije očitovalo, nego je navelo da je jedan od uvjeta kod dodjele sredstava za izgradnju sustava javnog navodnjavanja županijama prikupljen interes krajnjih korisnika za navodnjavanje te da su ulaganja u objekte za skladištenje, hlađenje, čišćenje, sušenje, zamrzavanje, klasiranje i pakiranje proizvoda iz vlastite primarne poljoprivredne proizvodnje s pripadajućom opremom i infrastrukturom, kao i objekte za preradu poljoprivrednih proizvoda i objekte za prodaju i prezentaciju vlastitih poljoprivrednih proizvoda, prihvatljiva za sufinanciranje u okviru mjere 4 – Ulaganja u fizičku imovinu.

U Izvješću o provedbi NAPNAV-a iz 2022. nema podataka i pokazatelja koji prate strukturu poljoprivredne proizvodnje, makroekonomske učinke, stanje poljoprivredne proizvodnje, ponudu i potražnju poljoprivrednih proizvoda, vanjskotrgovinsku bilancu, udio poljoprivrede u bruto domaćem proizvodu i drugo.

Međutim, dio navedenih pokazatelja (struktura proizvodnje, produktivnost, bruto dodana vrijednost i drugo) Ministarstvo poljoprivrede prezentira u godišnjim izvješćima o stanju poljoprivrede. Prema odredbama Zakona o poljoprivredi (Narodne novine 118/18, 42/20, 127/20 – Odluka ustavnog suda Republike Hrvatske, 52/21 i 152/22), godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u prethodnoj kalendarskoj godini sadrži ocjenu stanja i gospodarskog položaja poljoprivrede, izrađuje ga Ministarstvo poljoprivrede ili od njega ovlaštena pravna osoba. Izvješće je javno i objavljuje se na mrežnim stranicama Ministarstva poljoprivrede.

Navedena izvješća objavljena su na mrežnim stranicama Ministarstva poljoprivrede za razdoblje 2011. – 2021., osim za 2014. i 2015. Izvješća, osim za godine za koje se sastavljaju, sadrže i podatke za prethodne godine (najčešće za pet godina). Međutim, izvješća ne sadrže istovrsne i u potpunosti usporedive podatke (primjerice, u vezi s produktivnošću i položajem poljoprivrede u ukupnom gospodarstvu). Jedan od usporedivih podataka je stopa pokrivenosti uvoza izvozom poljoprivredne razmjene⁵, koja je za 2006., 2011., 2016. i 2021. dana u grafičkom prikazu broj 4.

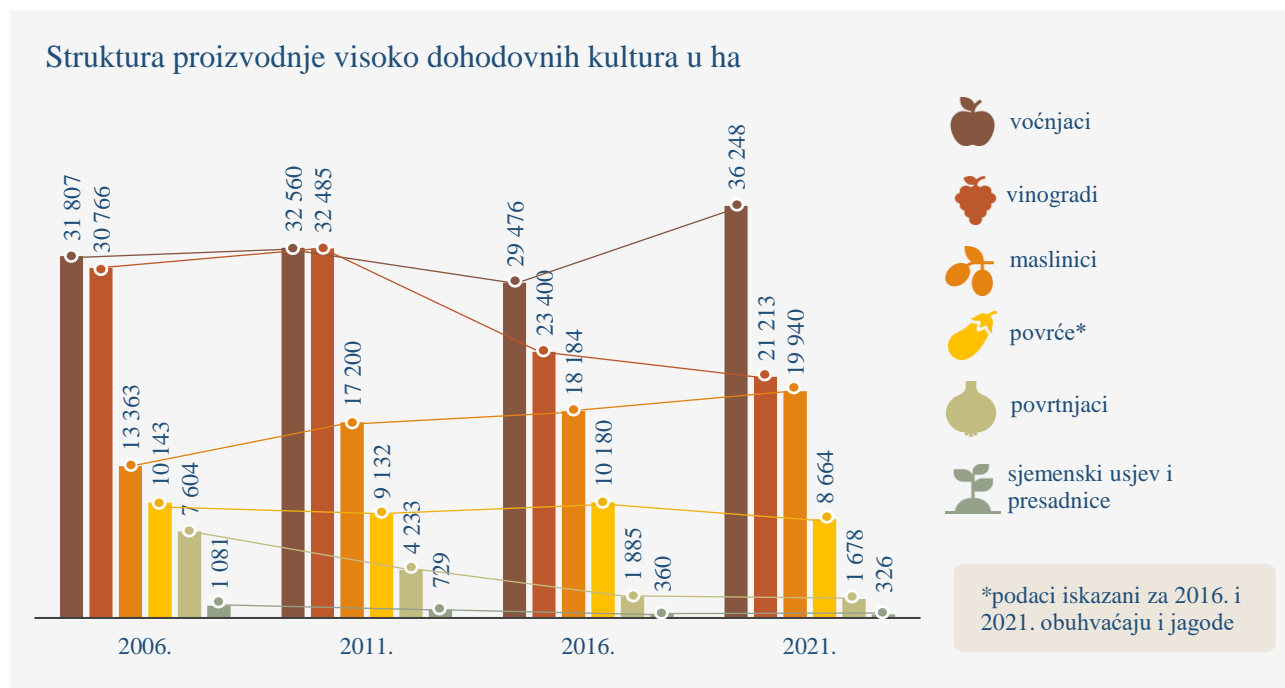
Grafički prikaz broj 4

⁵ Stopa pokrivenosti uvoza izvozom je postotak izvoza koji je pokriven uvozom u istom razdoblju.

Također, usporediv je i podatak o strukturi proizvodnje visoko dohodovnih kultura⁶, što je prikazano u grafičkom prikazu broj 5. Prikaz je dan za razdoblje od 2006. (vrijeme donošenja NAPNAV-a) do 2021. Prema iskazanim podacima, struktura proizvodnje visoko dohodovnih kultura nije se značajno promijenila, a površine pod povrćem i povrtnjaci⁷ su smanjeni ili na približno istoj razini.

Grafički prikaz broj 5

Podaci o stanju poljoprivrede također se daju u Strategiji poljoprivrede do 2030. Prema navedenoj Strategiji, za razdoblje 2008. – 2017. bruto poljoprivredna proizvodnja u prosjeku je padala za 3,7 %, a bruto dodana vrijednost⁸ poljoprivrednog sektora za 4,3 % svake godine. Produktivnost⁹ zemljišta na godišnjoj razini u prosjeku se smanjivala za 5,2 %¹⁰, odnosno za 6,2 %¹¹. U promatranom razdoblju bilježi se i smanjenje produktivnosti rada, koja se u prosjeku smanjivala za 1,9 %¹², odnosno za 2,6 %¹³ na godišnjoj razini.

Ministarstvo poljoprivrede sastavlja izvješća o stanju poljoprivrede koja sadrže podatke i pokazatelje, kojima se može mjeriti i uspješnost provedbe NAPNAV-a. Međutim, revizijom je utvrđeno da izvješća o stanju poljoprivrede ne sadrže istovjetne i u potpunosti usporedive podatke. Prema navedenom, osnovni ciljevi NAPNAV-a vezani su za poljoprivredu i provođenje poljoprivredne politike, a uvođenje navodnjavanja na novih 25 000 ha poljoprivrednih površina utvrđeno je Strategijom poljoprivrede do 2030.

⁶ Odnosi se na prikaz kretanja proizvodnje visoko dohodovnih kultura (maslinici, vinogradi, voćnjaci, sjemenski usjevi i presadnice, povrtnjaci i povrće).

⁷ Poljoprivredne kulture u kojima Republika Hrvatska ima najmanju razinu samodostatnosti.

⁸ Bruto dodana vrijednost je makroekonomska veličina kojom se mjeri ukupna vrijednost koju stvara sektor, država ili regija.

⁹ Produktivnost je ekonomska mjera koja izračunava koliko je roba i usluga proizvedeno za svaki korišteni faktor (radnik, kapital, vrijeme, zemlja i drugo) tijekom određenog razdoblja.

¹⁰ Mjerena kao bruto poljoprivredna proizvodnja po korištenoj poljoprivrednoj površini.

¹¹ Mjerena kao bruto dodana vrijednost po korištenoj poljoprivrednoj površini.

¹² Mjerena bruto poljoprivrednom proizvodnjom po godišnjoj jedinici rada.

¹³ Mjerena bruto dodanom vrijednosti po godišnjoj jedinici rada.

NAPNAV-om je utvrđeno da je cilj potaknuti promjenu strukture proizvodnje uvođenjem dohodovnijih kultura i postizanje povoljnih makroekonomskih učinaka. Iako je odredbama Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja propisano da navedeno Ministarstvo obavlja poslove izrade izvješća o provedbi projekata, programa i strategija iz područja melioracijske odvodnje i navodnjavanja, ***Državni ured za reviziju mišljenja je da uspješnost NAPNAV-a u dijelu koji se odnosi na ciljeve iz područja poljoprivrede treba pratiti i o njima izvještavati Ministarstvo poljoprivrede.***

U vrijeme donošenja NAPNAV-a, u Republici Hrvatskoj u dovoljnoj količini proizvodila se pšenica, kukuruz, vino, meso peradi i jaja, dok je potrošnja drugih poljoprivrednih proizvoda bila veća od domaće proizvodnje. U županijskim planovima navodnjavanja navedene su kulture koje su se proizvodile u vrijeme donošenja planova, pogodnosti tala za određenu poljoprivrednu proizvodnju te nedostaci vode tijekom poljoprivredne proizvodnje.

U studijama izvodljivosti i preinvesticijskim studijama, koje se izrađuju prije gradnje sustava javnog navodnjavanja, analiziraju se podaci o postojećoj strukturi poljoprivredne proizvodnje te se planira struktura poljoprivredne proizvodnje u uvjetima navodnjavanja. Nadalje, navedenim studijama utvrđuju se ciljevi koji trebaju biti usklađeni s NAPNAV-om, a odnose se, između ostalog, na povećanje poljoprivredne proizvodnje, proizvodnju visokodohodovnih kultura, povećanje priroda usjeva te osiguranje biljne proizvodnje neovisno o suši.

U evidencijama o korištenju izgrađenih sustava javnog navodnjavanja, koje vode županije, između ostalog, navode se površina navodnjavanog poljoprivrednog zemljišta i vrsta poljoprivredne kulture koja se uzgaja na poljoprivrednom zemljištu, dok se ne prati povećanje poljoprivredne proizvodnje (povećanje priroda) na navodnjavanim poljoprivrednim zemljištima u obuhvatima sustava. Prema obrazloženjima županija, ne postoje podaci o povećanju poljoprivredne proizvodnje od početka korištenja sustava za navodnjavanje.

Državni ured za reviziju preporučio je županijama pribaviti i analizirati podatke o prirodi poljoprivrednih proizvoda na navodnjavanom poljoprivrednom zemljištu od korisnika sustava javnog navodnjavanja kako bi se utvrdili učinci navodnjavanja. Nadalje, preporučio je utvrditi mjere kojima bi se omogućilo korisnicima sustava da povećaju proizvodnju visokodohodovnih poljoprivrednih kultura na navodnjavanim površinama u cilju stjecanja višeg dohotka i većeg priroda te privlačenja novih proizvođača tih kultura.

Također, u vezi s ciljem NAPNAV-a o osiguravanju navodnjavanja na površini od 65 000 ha do 2020., NAPNAV-om nije utvrđeno na koji način će se pratiti ostvarenje navedenog cilja. Revizijom je utvrđeno da Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo poljoprivrede i Hrvatske vode nemaju cjelovite podatke o površinama na kojima je omogućeno navodnjavanje u Republici Hrvatskoj (iz javnih i privatnih sustava), već raspolažu djelomičnim podacima. Osim navedenih subjekata, dio podataka imaju Agencija i Državni zavod za statistiku. Hrvatske vode raspolažu podatkom o površinama na kojima su izgrađeni sustavi javnog navodnjavanja. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, za potrebe izrade izvješća o provedbi NAPNAV-a, koja izrađuje zajedno s Hrvatskim vodama, koristi podatke Državnog zavoda za statistiku i Hrvatskih voda.

Ministarstvo poljoprivrede raspolaže dijelom podataka koje prikuplja Agencija. Pravilnikom o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta (Narodne novine 54/19, 126/19 i 147/20) propisano je da Agencija vodi u digitalnom grafičkom obliku evidenciju uporabe poljoprivrednog zemljišta na području Republike Hrvatske (ARKOD).

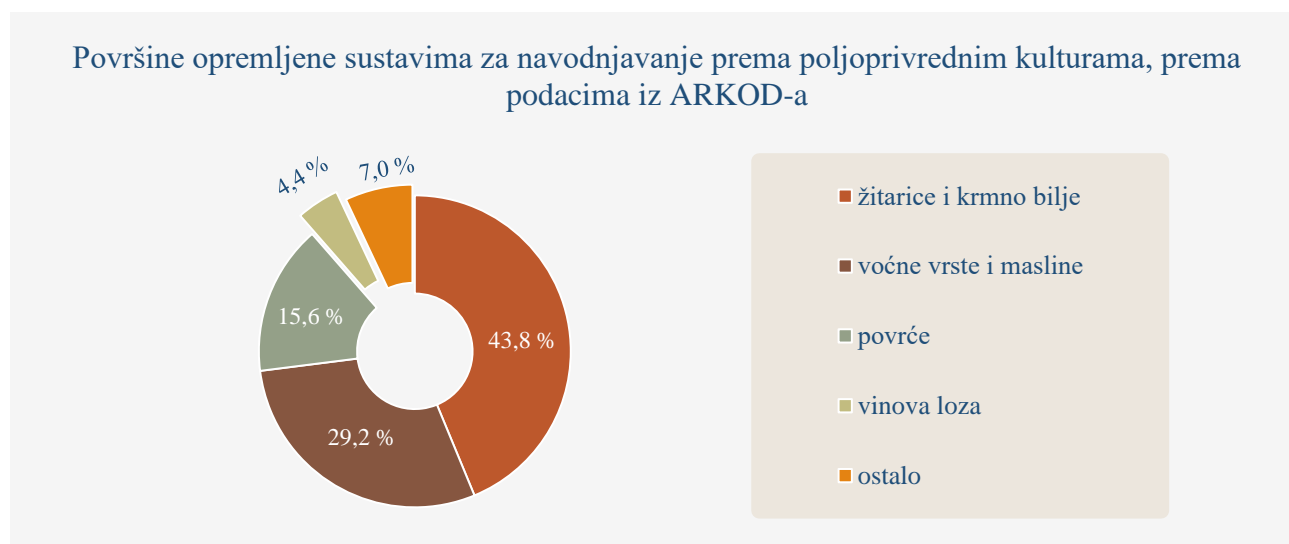
Evidencija sadrži osnovne podatke i osnovne atributne podatke o ARKOD parceli.¹⁴ Osnovni podaci su identifikacijski broj (ID) ARKOD parcele, naziv poljoprivrednika iz Upisnika poljoprivrednika, vrsta uporabe zemljišta s pripadajućom šifrom, naziv ARKOD parcele (domaće ime), površina ARKOD parcele i koeficijent prihvatljivosti za pašnjake i krške pašnjake, a osnovni atributni podaci su prostorni podaci, područja s prirodnim ograničenjima, obilježja krajobraza, okolišno-osjetljivi trajni travnjaci i navodnjavanje. Agencija može ARKOD parceli dodavati druge raspoložive prostorne podatke.

Upis poljoprivrednog zemljišta u ARKOD provodi se u podružnicama Agencije na temelju izjave poljoprivrednika o korištenju poljoprivrednog zemljišta uz dokaze o vlasništvu ili posjedu zemljišta te s pomoću podataka iz Upisnika poljoprivrednika i fotointerpretacije površine poljoprivrednog zemljišta. Nakon upisa poljoprivrednog zemljišta u ARKOD, Agencija sastavlja zapisnik koji potpisuje poljoprivrednik. Promjene ARKOD podataka, ako je došlo do promjene na ARKOD parceli, može inicirati poljoprivrednik ili Agencija. Promjene je poljoprivrednik dužan prijaviti podružnici Agencije u roku od 30 dana od njihova nastanka.

Prema očitovanju Ministarstva poljoprivrede, podatke o navodnjavanju Agencija prikuplja pri upisu poljoprivrednog zemljišta u ARKOD na temelju izjave poljoprivrednika ili kada poljoprivrednik prijavi promjenu na ARKOD parcelama. Prema podacima iz ARKOD-a koji se sastoje od matičnog broja poljoprivrednog gospodarstva, ARKOD identifikacijskog broja, vrste upotrebe, površine u ha, sektora, kulture i površine pod kulturom, ukupna površina parcela s navodnjavanjem je 6 963,90 ha.

U grafičkom prikazu broj 6 daju se podaci o površinama opremljenim sustavima za navodnjavanje prema poljoprivrednim kulturama, prema podacima iz ARKOD-a.

Grafički prikaz broj 6

Agencija također ima i podatke o površinama koje se mogu navodnjavati iz javnih sustava financiranih iz mjere 4.3.1. Programa ruralnog razvoja, odnosno o površini koja je obuhvaćena sustavima za navodnjavanje. Kroz 17 sustava koji se financiraju iz navedene mjere obuhvaćena je površina od 6 959,70 ha. Navedeni podaci nisu povezani s podacima o opremljenosti ARKOD parcele prema korisnicima te se ne može utvrditi njihova podudarnost.

¹⁴ ARKOD parcela je neprekinuta površina poljoprivrednog zemljišta koju obrađuje jedan poljoprivrednik, klasificirana s obzirom na vrstu uporabe poljoprivrednog zemljišta.

Prema podacima Hrvatskih voda iz kolovoza 2022., javni sustavi navodnjavanja obuhvaćaju površinu od 17 936 ha, što je 10 976,30 ha ili 157,7 % više od podataka Agencije o površinama koje se mogu navodnjavati iz javnih sustava i 10 972,10 ha ili 157,6 % više od podataka Agencije o opremljenosti ARKOD parcele navodnjavanjem. Iz navedenog proizlazi da velik broj poljoprivrednika nije Agenciji prijavio podatke o navodnjavanju, da se podaci ne ažuriraju i/ili da poljoprivrednici nisu priključeni na javne sustave za navodnjavanje.

Državni ured za reviziju preporučio je Ministarstvu poljoprivrede, Pravilnikom o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta utvrditi obvezu Agencije da prikuplja podatke o opremljenosti ARKOD parcele sustavom navodnjavanja s naznakom radi li se o javnom ili privatnom sustavu, radi prikupljanja cjelovitih podataka o stanju poljoprivrede te praćenja ostvarenja ciljeva NAPNAV-a i Strategije poljoprivrede do 2030.

Revizijom je utvrđeno da Hrvatske vode, Ministarstvo poljoprivrede i Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja nemaju podatak o ukupnoj površini koja se navodnjava u Republici Hrvatskoj¹⁵. Hrvatske vode za dio korisnika koji naknadu za navodnjavanje plaćaju po površini imaju podatak o prijavljenim površinama koje se navodnjavaju. Registar korištenja voda za navodnjavanje za pojedine korisnike ne sadrži podatke o površini koja se navodnjava, iako ih prema odredbama Pravilnika o sadržaju, obliku i načinu vođenja vodne dokumentacije treba sadržavati. Podaci iz navedenog Registra se ne sistematiziraju, analiziraju i ne koriste u svrhu izvještavanja o uspješnosti provedbe NAPNAV-a.

Državni ured za reviziju preporučio je Hrvatskim vodama podatke iz Registra korištenja voda za navodnjavanje koristiti za utvrđivanje površina koje se navodnjavaju, radi izvještavanja o uspješnosti provedbe NAPNAV-a.

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja ne prikuplja podatke o korištenju sustava za navodnjavanje, u svrhu izvještavanja o provedbi NAPNAV-a. Prema obrazloženju navedenog Ministarstva, prikupljanje i analiza podataka o korištenju sustava za navodnjavanje nije u njegovoj nadležnosti, s obzirom na to da je gradnja u nadležnosti županija koje prije gradnje utvrđuju interes krajnjih korisnika za navodnjavanje te koje zajedno s Ministarstvom poljoprivrede kreiraju poljoprivrednu politiku na svome području. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja je upoznato s problemom nekorištenja/nedovoljnog korištenja sustava javnog navodnjavanja, između ostalog, kroz rad Stručnog tima, čiji su članovi i predstavnici Ministarstva. Navedeni problem kontinuirano se razmatra na sjednicama Stručnog tima. Navodi da se problem nastojao, između ostalog, riješiti kroz donošenje/izmjenu propisa, prije svega kroz izmjenu Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje, izmjene Zakona o vodama, Zakona o vodnim uslugama, Zakona o financiranju vodnoga gospodarstva i Zakona o poljoprivrednom zemljištu.

Ministarstvo poljoprivrede je 2021. i 2022., od županija, prikupljalo podatke o korištenju javnih sustava za navodnjavanje. Podaci su, prema obrazloženju Ministarstva poljoprivrede, prikupljeni za sustave financirane iz mjera Programa ruralnog razvoja koji su do vremena prikupljanja podataka bili završeni ili su korisnici podnijeli završni zahtjev za isplatu sredstava. Prikupljeni su podaci za četiri sustava, a cilj prikupljanja podataka bio je provjeriti stvarno stanje priključenosti krajnjih korisnika na sustave javnog navodnjavanja.

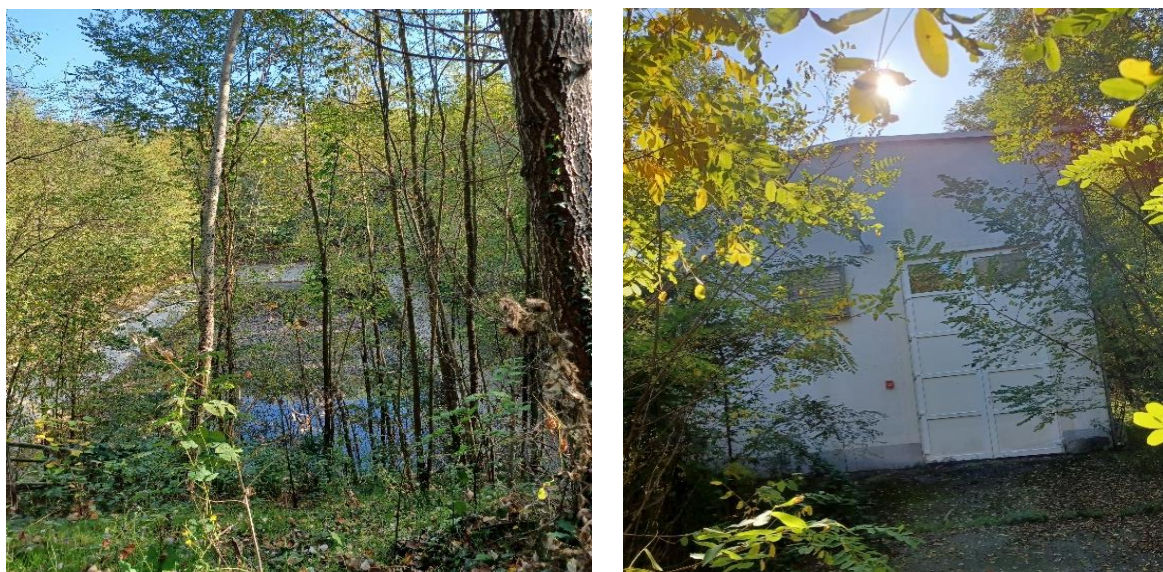
¹⁵ Podatak se po godinama može razlikovati s obzirom na prisutnost suša.

Prema navedenim podacima, jedan sustav korišten je u potpunosti (sustav s malim brojem korisnika). Korisnici su djelomično ili nisu uopće koristili navodnjavanje na preostala tri sustava. Za veći broj korisnika navedeno je očekivano vrijeme korištenja, odnosno da će sustav u budućnosti koristiti. Kao razlozi nekorištenja sustava navedeno je neopremljenost korisnika opremom potrebnom za priključenje na sustav navodnjavanja, poslovne poteškoće korisnika ili promjene u statusu poljoprivrednog gospodarstva. Za druge sustave Ministarstvo poljoprivrede nije prikupljalo podatke.

Osim navedenog, revizijom je utvrđeno da se jedan sustav u potpunosti ne koristi¹⁶ i nije u funkciji¹⁷ (utvrđeno izravnim uvidom na terenu), što je vidljivo na slikama broj 1 i 2.

Slika broj 1 i 2

Sustav javnog navodnjavanja koji se ne koristi i nije u funkciji

Izvor: Državni ured za reviziju

Županije su prikupljale podatke o korištenju sustava javnog navodnjavanja te su ustrojile evidencije o korištenju izgrađenih sustava javnog navodnjavanja. U evidencijama su, između ostalog, navedeni podaci o zaključenim ugovorima s korisnicima, godini korištenja, nazivu korisnika, navodnjavanoj površini, udjelu navodnjavane površine u ukupnom obuhvatu sustava te proizvedenim poljoprivrednim kulturama na navodnjavanom poljoprivrednom zemljištu.

U tablici broj 5 daju se podaci o površini poljoprivrednog zemljišta u obuhvatu izgrađenih sustava javnog navodnjavanja, broju korisnika koji imaju opremu za priključenje na sustav i površini poljoprivrednog zemljišta koju je opremom korisnika moguće navodnjavati te broju korisnika koji su navodnjavali zemljište u 2022. i površini navodnjavanog zemljišta, prema podacima županija.

¹⁶ U ovoj reviziji pod pojmom „ne koristi se“ podrazumijeva se da krajnji korisnici nisu priključeni na sustave javnog navodnjavanja.

¹⁷ U ovoj reviziji pod pojmom „u funkciji“ podrazumijeva se da je sustav javnog navodnjavanja izgrađen i pušten u rad.

Tablica broj 5

Podaci o površini poljoprivrednog zemljišta u obuhvatu izgrađenih sustava javnog navodnjavanja, broju korisnika koji imaju opremu za priključenje na sustav i površini poljoprivrednog zemljišta koju je opremom korisnika moguće navodnjavati te broju korisnika koji su navodnjavali zemljište u 2022. i površini navodnjavanog zemljišta

Redni broj	Županija	Broj izgrađenih sustava javnog navodnjavanja	Površina obuhvata sustava (u ha)	Korisnici koji imaju opremu za priključenje na sustav			Korisnici koji su navodnjavali zemljište u 2022.		
				Broj korisnika	Zemljište koje je moguće navodnjavati		Broj korisnika	Navodnjavano zemljište	
					Površina (u ha)	Udjel u obuhvatu sustava (u %)		Površina (u ha)	Udjel u obuhvatu sustava (u %)
	1	2	3	4	5	6 (5/3*100)	7	8	9 (8/3*100)
1.	Brodsko-posavska	1	326	29	97,13	29,8	29	97,13	29,8
2.	Dubrovačko-neretvanska	1	310	0	0	0	0	0	0
3.	Istarska	2	870	1	380	43,7	1	96	11,0
4.	Međimurska	1	250	8*	120,21	48,1	0	0	0
5.	Osječko-baranjska	3	854,50	0	0	0	0	0	0
6.	Požeško-slavonska	2	479	13	111,18	23,2	13	111,18	23,2
7.	Šibensko-kninska	1	274	0	0	0	0	0	0
8.	Virovitičko-podravska	3	2 171	26	957,61	44,1	22	616,10	28,4
9.	Vukovarsko-srijemska	3	1 254	1	52	4,1	1	52	4,1
10.	Zadarska	4	792,04	49	486,96	61,5	39	353,04	44,6
Ukupno		21	7 580,54	127	2 205,09	29,1	105	1 325,45	17,5

* Sustav se koristio od 2013. do 2016., a u 2014. je bilo najviše korisnika (8)

Prema podacima županija, poljoprivredno zemljište u obuhvatu izgrađenih sustava javnog navodnjavanja ima ukupnu površinu od 7 580,54 ha. Opremu za priključenje na sustave javnog navodnjavanja u 2022. imalo je 127 korisnika u obuhvatu navedenih sustava. Od spomenutog broja korisnika koji su imali opremu za priključenje na sustave navodnjavanja, 105 korisnika je navodnjavalo 1 325,45 ha ili 17,5 % površine poljoprivrednog zemljišta u obuhvatima sustava za navodnjavanje.

Primjenom određenih mjera moglo bi se postići bolje, odnosno učinkovitije korištenje javnih sustava za navodnjavanje. Mjere za poboljšanje utvrđene su NAPNAV-om i dobrom praksom. Odnose se na provođenje pilot-projekata, praćenje realizacije planiranih/postavljenih ciljeva, praćenje priroda i informiranje poljoprivrednika o prednostima navodnjavanja, osiguravanje financijskih sredstava za nabavu opreme za navodnjavanje, praćenje korištenja vode i okrupnjavanje posjeda. NAPNAV-om je utvrđeno da će se provesti četiri pilot-projekta: u istočnoj Slavoniji, sjeverozapadnoj Hrvatskoj, južnoj Dalmaciji i Istri i/ili na otocima.

Na pilot-projektima bi se utvrdile mjere gospodarenja u agroekološkim uvjetima, analizirali troškovi i ekonomska opravdanost sustava za navodnjavanje, optimizirale količine istraživanja te mjerenja potrebna za projektiranje i uvođenje sustava. Učinci koji se očekuju od pilot-projekata utvrđeni su i Višegodišnjim programom gradnje, a odnose se na utvrđivanje metodologije opravdanosti ulaganja, optimiziranje istraživanja i mjerenja potrebnih za projektiranje i uvođenje sustava, osiguranje podloga za donošenje propisa koji će regulirati projektiranje, izgradnju i upravljanje sustavima za navodnjavanje, edukaciju krajnjih korisnika, kao i testiranje ekoloških učinaka, tehnika i tehnologija uzgoja u uvjetima navodnjavanja.

Revizijom je utvrđeno da cilj NAPNAV-a u vezi s pilot-projektima nije ostvaren, odnosno ostvaren je u manjem dijelu. Od predviđena četiri, jedan je realiziran u cijelosti, a jedan djelomično. Drugi pilot-projekti nisu realizirani zbog nemogućnosti osiguravanja dovoljnih količina vode, odnosno zbog sudskog postupka u vezi sa zaštitom okoliša. Prema obrazloženju Hrvatskih voda, očekivani učinci pilot-projekata su izostali, jer su izabrani projekti bili tehnički i financijski zahtjevni i nisu se mogli realizirati u planiranom razdoblju. Stoga se nastoji utjecati na županije da predlože manje projekte unutar postojećih javnih sustava navodnjavanja. Jedan projekt donio je očekivane rezultate na način da je izgrađeno navodnjavanje na približno 10 ha te se na temelju stečenog iskustva izgradilo približno 600 ha.

Državni ured za reviziju preporučio je Hrvatskim vodama u novom NAPNAV-u utvrditi kriterije za izbor pilot-projekata, s obzirom na to da se dosadašnji pilot-projekti nisu u potpunosti realizirali. Nadalje, preporučio je Hrvatskim vodama u novom NAPNAV-u razmotriti postojeće i/ili utvrditi nove ciljeve koji se žele postići provedbom pilot-projekata, s obzirom na to da dosadašnji ciljevi nisu u potpunosti realizirani.

Višegodišnjim programom gradnje utvrđeno je da će Hrvatske vode prikupljati, tablično prikazati i analizirati podatke za godišnje praćenje rezultata navedenog Programa. Podaci će se prikupljati paralelno s razvojem projekata i svake godine tijekom njihove provedbe. Temeljni podaci će se organizirati u bazu podataka, čime će se olakšati buduće praćenje, evaluacija i analiza. Pokazatelji praćenja projekata, njihovo tumačenje i analiza bit će uključeni u godišnja izvješća o napredovanju Programa. Program na sredini razdoblja realizacije uključuje opsežnu analizu stanja Programa te prijedloge eventualnih unaprjeđenja. Također, predviđeno je da se izvještaji o realizaciji projekata sistematiziraju po vodnogospodarskim odjelima (dalje u tekstu: VGO) i županijama te da se prikupljaju podaci o fizičkom i operativnom napredovanju svakog pojedinačnog projekta. Programom su utvrđeni i kriteriji za praćenje rezultata s prikazom učestalosti.

Revizijom je utvrđeno da baza podataka nije ustrojena. Godišnja izvješća o napredovanju programa se ne sastavljaju, a na sredini razdoblja nije napravljena analiza s prijedlozima za poboljšanje. Hrvatske vode ustrojile su evidenciju o projektima navodnjavanja te sastavljaju izvješća o realizaciji programa, ali ne na način predviđen Višegodišnjim programom gradnje. U izvješću nisu prikazani pokazatelji rezultata u skladu s utvrđenim kriterijima. Tijekom obavljanja revizije, zatraženi su podaci u svrhu izračuna utvrđenih pokazatelja. Međutim, dio podataka koji bi omogućili izračun pokazatelja, odnosno praćenje ostvarenja ciljanih vrijednosti prema zadanim kriterijima nije dostavljen jer, prema obrazloženju Hrvatskih voda, kriteriji utvrđeni Višegodišnjim programom gradnje nisu jasni.

Državni ured za reviziju preporučio je Hrvatskim vodama kod izrade Višegodišnjeg programa gradnje utvrditi jasne, mjerljive i primjenjive kriterije za izračun pokazatelja ostvarenja navedenog Programa te pratiti njihovo ostvarenje.

NAPNAV-om je utvrđeno da je jedan od ciljeva pilot-projekata utvrđivanje mjera gospodarenja u agroekološkim uvjetima. S obzirom na to da pilot-projekti nisu u potpunosti provedeni, ni navedeni cilj nije ostvaren. Osim putem pilot-projekata, Ministarstvo poljoprivrede ne prati učinke izgradnje javnih sustava za navodnjavanje putem povećanja priroda (prinos) po ha ni na drugim projektima. Podatke o prirodu po ha vodi Državni zavod za statistiku, ali se podaci ne prate zasebno za površine koje se navodnjavaju.

Prema obrazloženju Ministarstva poljoprivrede, podaci o povećanju priroda poljoprivrednih kultura koje se navodnjavaju se ne prate jer su učinci navodnjavanja dokazani u brojnim znanstvenim radovima i moraju se promatrati u odnosu s drugim agroekološkim i biotskim faktorima te se mogu dokazivati stručno-znanstvenom provjerom.

U Virovitičko-podravskoj županiji postoji primjer prakse koji se odnosi na praćenje priključenosti poljoprivrednika na javni sustav za navodnjavanje te na praćenje priroda po ha na površinama koje su navodnjavane. Na navedenom sustavu uvedeno je demonstracijsko polje na kojemu se prati povećanje priroda i poljoprivrednicima na primjeru pokazuju prednosti navodnjavanja. Uz primjenu navodnjavanja priroda za soju, šećernu repu i kukuruz povećan je od 20,0 do 30,0 %. Prema podacima županije, broj poljoprivrednika koji se priključuju na sustav u znatnom je porastu (praćeno kroz razdoblje od tri godine).

Državni ured za reviziju preporučio je Ministarstvu poljoprivrede sudjelovati pri utvrđivanju kriterija za izbor pilot-projekata te u suradnji sa županijama utvrditi načine mjerenja učinaka navodnjavanja i informiranja poljoprivrednika.

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede, jedan od razloga nedovoljnog korištenja javnih sustava za navodnjavanje su visoka ulaganja u opremu za navodnjavanje. Do listopada 2022. poljoprivrednicima nisu bila dostupna sredstva namijenjena za financiranje opreme za navodnjavanje. Kroz mjeru 4.1.1. – Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava iz Programa ruralnog razvoja moglo se financirati 50,0 % prihvatljivih troškova, uz mogućnost povećanja na 70,0 % za mlade poljoprivrednike ili ako se poljoprivreda odvija u planinskom području, području sa značajnim prirodnim ograničenjima ili drugim područjima s posebnim ograničenjima. Navedena mjera nije bila usmjerena u nabavu opreme za navodnjavanje, ali se oprema u okviru mjere mogla nabavljati. Stoga Ministarstvo poljoprivrede, odnosno Agencija nema podatke o broju korisnika, odnosno o visini ugovorenih/isplaćenih sredstava za nabavu opreme za navodnjavanje.

U listopadu 2022. objavljen je natječaj iz Programa ruralnog razvoja 4.1.1. – Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava – ulaganja u navodnjavanje na poljoprivrednom gospodarstvu. Mjerom su obuhvaćena sredstva u iznosu od 63.500.000,00 kn, od čega 19.000.000,00 kn u primorskom dijelu, a 44.500.000,00 kn u kontinentalnom. Ministarstvo poljoprivrede smatra da će se kroz navedenu mjeru, sufinanciranjem opreme za navodnjavanje na poljoprivrednim gospodarstvima, povećati i korištenje javnih sustava za navodnjavanje.

U okviru Strateškog plana predviđena je provedba intervencija koje će uključivati sufinanciranje troškova novih sustava navodnjavanja na poljoprivrednim gospodarstvima u cilju povećanja priroda, a time i konkurentnosti poljoprivredne politike. Cilj intervencija u okviru odobrenih operativnih programa u skladu sa Strateškim planom, koje podrazumijevaju ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu u sektoru voća i povrća, a odnose se na navodnjavanje je optimizacija (ušteta) korištenja vode i smanjenje negativnog utjecaja poljoprivrede na onečišćenje vodnih tijela. Odobrenje operativnih programa uvjetovano je ispunjenjem obveze uštede vode, koja mora biti najmanje 5,0 % ako tehnički parametri postojeće instalacije ili infrastrukture već osiguravaju visok stupanj učinkovitosti (prije ulaganja).

Sustavi javnog navodnjavanja dijele se na otvorene i zatvorene. Prema obrazloženju Hrvatskih voda, otvoreni sustavi ne omogućuju praćenje gubitka vode (uključujući i akumulacije) niti se radi procjena gubitaka i nalaze rješenja za njihovo smanjenje. Zatvoreni sustavi imaju vodomjere unutar crpnih stanica i na mjestima priključenja korisnika putem kojih se prati potrošnja vode i eventualni gubici. Hrvatske vode pratile su samo sustave navodnjavanja kojima su upravljale,¹⁸ ali se podaci o gubicima vode nisu evidentirali. Pri projektiranju sustava navodnjavanja, izrađuju se proračuni i izračunavaju gubici unutar sustava. U praksi se prate elementi na temelju kojih se može utvrditi oštećenje cjevovoda. Teži se da je gubitak jednak ili blizu vrijednosti projektiranog gubitka.

Utrošak vode izravno je u vezi s opremom, odnosno tehnologijom navodnjavanja koju primjenjuju poljoprivrednici, koje, između ostalog, mogu uključivati automatizirane kontrole učestalosti i potreba za navodnjavanjem. Na slici broj 3 prikazana je jedna vrsta opreme za navodnjavanje (kišno krilo).

Slika broj 3

Oprema za navodnjavanje (kišno krilo)

Izvor: Državni ured za reviziju

¹⁸ Od srpnja 2022. prema Zakonu o vodama upravljanje javnim sustavima preuzimaju županije.

Prema Strategiji poljoprivrede do 2030. novi NAPNAV treba dati posebni naglasak na ulaganja u izgradnju, sanaciju i modernizaciju infrastrukture navodnjavanja i odvodnje na postojećem poljoprivrednom zemljištu te usvajanje novih tehnologija u navodnjavanoj poljoprivredi.¹⁹

Državni ured za reviziju mišljenja je da bi se kod izrade novog NAPNAV-a trebalo voditi računa o utvrđivanju načina ostvarenja cilja u vezi s usvajanjem novih tehnologija u navodnjavanoj poljoprivredi, kako bi se već pri nabavi opreme za navodnjavanje težilo primjeni novih tehnologija koje omogućuju štedljivo trošenje vode. Navedeno bi se djelomično postiglo edukacijama poljoprivrednika te propisivanjem kriterija za nabavu opreme za navodnjavanje iz sredstava Europske unije u čijem bi utvrđivanju trebalo sudjelovati Ministarstvo poljoprivrede.

NAPNAV-om je utvrđeno da je za izradu kvalitetnih planskih, projektnih i izvedbenih rješenja te korištenje i održavanje objekata i sustava za navodnjavanje potrebno pravovremeno i stalno obrazovanje svih sudionika za izvršavanje odgovarajućih poslova hidrotehničke i agrotehničke struke, a po potrebi i ekonomske, strojarske i informatičke.

Potrebno je i stalno obrazovanje kadrova koji sudjeluju u procesu korištenja objekata, strojeva i opreme za navodnjavanje, odnosno vlasnika i korisnika poljoprivrednih površina koje se navodnjavaju, zaposlenih u vodnom gospodarstvu i poljoprivrednim savjetodavnim službama. Programe edukacija trebaju organizirati županijske poljoprivredno-savjetodavne službe u suradnji s Hrvatskim vodama, Državnim hidrometeorološkim zavodom, Upravom vodnoga gospodarstva i zaštite mora te relevantnim stručnim i znanstvenim institucijama.

Ministarstvo nadležno za vodno gospodarstvo je 2007. pokrenulo projekt izrade stručnih podloga za korištenje i upravljanje sustavima navodnjavanja te programa stručnog obrazovanja namijenjenog krajnjim korisnicima. Nositelj izrade navedenih stručnih podloga i programa za obrazovanje bio je Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu u suradnji s Građevinskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu. Na temelju izrađenih programa stručnog obrazovanja održano je 2008. stručno obrazovanje za predstavnike županijskih upravnih odjela nadležnih za poljoprivredu, odnosno za projekte navodnjavanja, županijskih savjetodavnih službi i krajnjih korisnika. Savjetovanja na teme iz područja navodnjavanja u razdoblju od donošenja NAPNAV-a do 2021. povremeno su za stručnu javnost i investitore organizirali Hrvatsko društvo za odvodnju i navodnjavanje i Društvo građevinskih inženjera Zagreb. Ministarstvo poljoprivrede je provedbom mjere Prenošenje znanja i aktivnosti informiranja iz Programa ruralnog razvoja provodilo aktivnosti na unaprjeđenju obrazovne strukture poljoprivrednog stanovništva. Edukacijom poljoprivrednika, između ostalog, obuhvaćene su i teme iz područja navodnjavanja.

Edukacije kojima bi se, između ostalog, obuhvatilo upravljanje sustavima za navodnjavanje, utrošak vode, zaštita voda, tehnologije u navodnjavanoj poljoprivredi, prema programu stručnog obrazovanja se od 2008. ne provode. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja je zaduženo za koordinaciju provedbe NAPNAV-a. Prema obrazloženju navedenog Ministarstva, za održavanje edukacija nema raspoloživih resursa.

Državni ured za reviziju preporučio je Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja te Ministarstvu poljoprivrede u suradnji s Hrvatskim vodama i županijama ispitati potrebu za uvođenjem programa stručnog obrazovanja u vezi s navodnjavanjem radi ostvarenja ciljeva utvrđenih NAPNAV-om.

¹⁹ Prema dostupnim podacima, Izrael je vodeća zemlja u svijetu u primjeni navodnjavanja te je u zadnjih nekoliko desetljeća povećao proizvodnju 12 puta, dok je potrošnja vode povećana tri puta, što je rezultat najboljih tehnologija u navodnjavanju i korištenju svih vrsta voda, pročišćavanju voda i desalinizaciji.

Kako bi potaknuli poljoprivrednike na korištenje sustava javnog navodnjavanja, pojedine županije su s drugim tijelima (Hrvatske vode, Agronomski fakulteti, Agencija za plaćanja) održavale tečajeve, sastanke, predavanja i seminare kojima su prisustvovali poljoprivrednici. Na taj način poljoprivrednici se upoznaju s tehnološkim napretkom i razvojem poljoprivredne proizvodnje, vrstama opreme te mogućnostima korištenja sredstava Europske unije za nabavu opreme za navodnjavanje.

Državni ured za reviziju preporučio je županijama provoditi edukacije poljoprivrednika čije je zemljište u obuhvatu sustava javnog navodnjavanja, za koje su u izradi projektna dokumentacija ili preinvesticijske studije te ih upoznati s koristima postojećih sustava javnog navodnjavanja, novim tehnologijama i načinom financiranja sustava javnog navodnjavanja.

Prema NAPNAV-u, osnovna karakteristika poljoprivrednih gospodarstava je usitnjenost posjeda, a uvođenje navodnjavanja na takvim posjedima je organizacijski i financijski zahtjevno. Jedan od očekivanih rezultata provedbe NAPNAV-a je da će se, između ostalog, mjerama okrupnjavanja poljoprivrednih površina (komasacije) i uvođenjem navodnjavanja postići učinkovitija poljoprivredna proizvodnja. Strategijom poljoprivrede do 2030. utvrđen je provedbeni mehanizam Upravljanje poljoprivrednim zemljištem. Prema navedenom mehanizmu poljoprivredno zemljište je dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i ograničeni prirodni resurs te ga je potrebno koristiti na način kojim se ne ugrožava njegova dugoročna održivost. Usprkos značajnim površinama poljoprivrednog zemljišta, Republika Hrvatska je ispod prosjeka Europske unije po produktivnosti prirodnih resursa i učinkovitosti kojom ih koriste poljoprivredna gospodarstva. Učinkovito korištenje poljoprivrednog zemljišta na velikom dijelu površina ograničeno je i zbog toga što postoji znatan broj usitnjenih, međusobno udaljenih, obradivih površina. U postizanju cilja dugoročne održivosti korištenja poljoprivrednog zemljišta, osim okrupnjavanja važnu ulogu ima primjena postupaka komasacije na privatnom i državnom poljoprivrednom zemljištu, kao i trajno praćenje stanja (monitoring) poljoprivrednog zemljišta.

Navedenim postupcima stvaraju se preduvjeti za primjenu suvremenih metoda obrade poljoprivrednog zemljišta, za izgradnju infrastrukture (mreže poljskih putova i kanala), za rješavanje imovinsko-pravnih odnosa na poljoprivrednom zemljištu, za veću produktivnost, u konačnici i za podizanje konkurentnosti i ponude proizvoda. U okviru unaprjeđenja održivosti gospodarenja poljoprivrednim zemljištem potrebno je voditi računa o mogućnosti privođenja zaraslog i nekorištenog poljoprivrednog zemljišta prvobitnoj namjeni.

Prema odredbama Zakona o komasaciji poljoprivrednog zemljišta (Narodne novine 46/22), komasacija je skup administrativnih i tehničkih postupaka kojima se poljoprivredno zemljište na području jedne ili više katastarskih općina, rascjepkano na katastarske čestice male površine i nepravilna oblika, okrupnjava odnosno grupira u veće katastarske čestice, osnivaju se katastarske čestice pravilnijeg oblika, uređuju putne i kanalske mreže te nesređeni vlasnički, drugi stvarnopravni i ostali odnosi na zemljištu. Komascijom se stvaraju povoljniji uvjeti za razvoj poljoprivredne proizvodnje, osnivanjem većih i pravilnijih katastarskih čestica, izgradnjom poljoprivrednih putova, vodnih građevina za melioracije te izvođenjem i drugih radova na uređenju zemljišta namijenjenog poljoprivredi, pri čemu se posvećuje dužna pozornost očuvanju obilježja krajobraza. Svrha komasacije je omogućavanje ekonomičnijeg iskorištavanja poljoprivrednog zemljišta uz povoljnije uvjete za poljoprivrednu proizvodnju i ruralni razvoj.

Prema Zakonu o komasaciji poljoprivrednog zemljišta iz 2015. (Narodne novine 51/15) donesen je Pravilnik o obavljanju stručnih geodetskih poslova u komasaciji (Narodne novine 123/15), dok naputak za primjenu odredaba o pokretanju postupaka komasacije te višegodišnji i godišnji programi komasacije nisu doneseni.

U cilju izrade stručnih analiza o provedbi postupaka komasacije kao podloga za izradu višegodišnjih i godišnjih programa komasacije, koncem 2015. pokrenuti su pilot-projekti komasacije na pet lokacija. Do vremena obavljanja revizije pilot-projekti nisu završeni. U navedenim pilot-projektima obavljeno je prikupljanje dostupnih podataka za provođenje komasacije te su izrađeni prijedlozi prvog dijela idejnih projekata komasacije poljoprivrednog zemljišta. Cilj je bio poduprijeti implementaciju komasacije, ispitati primjenu zakona u praksi, utvrditi probleme i način rješavanja, napraviti procedure za postupanje i definirati troškove postupka te izraditi podlogu za donošenje podzakonskih akata. Prema očitovanju Ministarstva poljoprivrede, zbog nedorečenosti odredaba Zakona o komasaciji poljoprivrednog zemljišta iz 2015. uočenih tijekom provedbe pilot-projekata nije bilo drugih postupaka komasacije te je 2022. donesen novi Zakon o komasaciji poljoprivrednog zemljišta.

Prema odredbama članaka 5. i 53. Zakona o komasaciji poljoprivrednog zemljišta iz 2022., Ministarstvo poljoprivrede trebalo je izraditi Program komasacije poljoprivrednog zemljišta koji je Vlada Republike Hrvatske trebala donijeti do 23. listopada 2022. Također, do navedenog datuma Ministarstvo poljoprivrede trebalo je donijeti pravilnik o postupku i mjerilima objave javnog poziva za provođenje komasacije te mjerilima za odabir određenog područja prema javnom pozivu, pravilnik o radu povjerenstva za komasaciju te pravilnik o postupcima i mjerilima za izradu projekta komasacije i utvrđivanje vrijednosti imovine obuhvaćene komasacijom.

Pravilnik o postupku i mjerilima objave javnog poziva za provođenje komasacije te mjerilima za odabir određenog područja prema javnom pozivu (Narodne novine 133/22) donesen je u studenome 2022., Program komasacije poljoprivrednog zemljišta za razdoblje do 2026. (Narodne novine 140/22) i Pravilnik o radu povjerenstva za komasaciju (Narodne novine 146/22) doneseni su u prosincu 2022., a Pravilnik o postupku i mjerilima za izradu projekta komasacije, procjeni te mjerilima i postupcima utvrđivanja vrijednosti zemljišta za komasaciju (Narodne novine 120/23) donesen je u listopadu 2023. Ministarstvo poljoprivrede je krajem 2021. provelo javni poziv za iskaz interesa za provedbu komasacije. Interes za provedbu komasacije iskazale su 23 jedinice lokalne samouprave za ukupnu površinu od 46 609,65 ha. U ožujku 2022. provelo je radionicu s prijaviteljima na javni poziv. Nakon kreiranja javnog poziva za provođenje komasacije na određenom području u skladu s programom komasacije poljoprivrednog zemljišta, a prije objave planira provesti javno savjetovanje u trajanju od 15 dana.

Državni ured za reviziju preporučio je Ministarstvu poljoprivrede provesti informiranje šire javnosti o komasaciji prema utvrđenom planu informiranja s obzirom na to da je komasacija postupak izravno povezan s vlasništvom i uključuje veliki broj osoba koje najčešće nisu dovoljno informirane o postupku, učincima i prednostima komasacije.

Održavanje građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina

Odredbama Zakona o vodama propisano je da regulacijskim i zaštitnim vodnim građevinama, građevinama za osnovnu melioracijsku odvodnju u vlasništvu Republike Hrvatske te građevinama za detaljnu melioracijsku odvodnju u vlasništvu županija upravljaju Hrvatske vode, dok građevinama za navodnjavanje u vlasništvu županija upravljaju same županije. Iznimno, u razdoblju od 36 mjeseci od stupanja na snagu Zakona o vodama (do srpnja 2022.) građevine za navodnjavanje u vlasništvu županija održavaju Hrvatske vode na temelju programa koji donosi predstavničko tijelo županije i do visine sredstava naknade za navodnjavanje osiguranih na temelju zakona kojim se uređuje financiranje vodnoga gospodarstva. Program održavanja predstavničkom tijelu županije predlažu Hrvatske vode. Županija je ovlaštena preuzeti održavanje građevina za navodnjavanje počevši od 1. siječnja svake iduće godine unutar naprijed navedenog roka, na temelju akta koji je u obvezi dostaviti Hrvatskim vodama najmanje 60 dana unaprijed.

Ako županija ne preuzme održavanje prije isteka navedenog roka, njegovim istekom smatra se da ga je preuzela. U razdoblju od 36 mjeseci od stupanja na snagu Zakona o vodama, smatra se da Hrvatske vode ispunjavaju uvjete za obavljanje posebnih djelatnosti za potrebe upravljanja vodama, propisane odredbama navedenog Zakona u dijelu koji se odnosi na održavanje vodnih građevina.

Održavanje mješovitih melioracijskih građevina provodi se prema Planu upravljanja vodama, a obavljaju ga vanjski izvođači na temelju okvirnih sporazuma. Prema izvješćima o izvršenju plana upravljanja vodama, rashodi za obnavljanje i održavanje detaljnih melioracijskih građevina za odvodnju i navodnjavanje za 2019. ostvareni su u iznosu od 67.999.000,00 kn, za 2020. u iznosu od 69.589.000,00 kn i za 2021. u iznosu od 74.389.000,00 kn. Rashodi se odnose na održavanje građevina za odvodnju i navodnjavanje. Rashodi za mješovite melioracijske građevine zasebno se ne iskazuju jer mješovite melioracijske građevine istodobno imaju više funkcija/svrha.

Odredbama članaka 27. i 30. Zakona o vodama, između ostalog, propisano je da građevinama za navodnjavanje u vlasništvu jedinica područne (regionalne) samouprave upravljaju te jedinice. Pod upravljanjem, između ostalog, smatraju se poslovi održavanja vodnih građevina te čuvanja i korištenja za namjene kojima vodne građevine služe. Održavanje građevina za navodnjavanje u vlasništvu jedinica područne (regionalne) samouprave provodi se prema programu koji donosi njezino predstavničko tijelo.

Odredbama Pravilnika o posebnim uvjetima za obavljanje djelatnosti vodoistražnih radova i drugih hidrogeoloških usluga, poslova preventivne obrane od poplava te poslova i mjera redovite i izvanredne obrane od poplava te održavanja detaljnih građevina za melioracijsku odvodnju i građevina za navodnjavanje (Narodne novine 26/20)²⁰, koji je stupio na snagu 18. ožujka 2020., određeni su uvjeti koje mora ispunjavati pravna osoba ili fizička osoba obrtnik koja održava građevine za navodnjavanje. Za pružanje usluga održavanja sustava javnog navodnjavanja županije s trgovačkim društvima zaključuju ugovore za usluge održavanja te ispiranje sustava i ispuštanje vode u zimskim mjesecima. Trgovačka društva s kojima se zaključuju ugovori pribavljaju rješenja o ispunjavanju posebnih uvjeta za održavanje građevina za navodnjavanje²¹.

Organizacijski oblik održavanja izgrađenih sustava za navodnjavanje do sredine 2023. daje se u tablici u nastavku.

²⁰ Do stupanja na snagu navedenog Pravilnika (ožujak 2020.), na snazi je bio Pravilnik o posebnim uvjetima za obavljanje djelatnosti vodoistražnih radova i drugih hidrogeoloških radova, preventivne, redovne i izvanredne obrane od poplava te upravljanja detaljnim građevinama za melioracijsku odvodnju i vodnim građevinama za navodnjavanje (Narodne novine 83/10, 126/12 i 112/14).

²¹ Rješenje Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, listopad 2011.
Rješenje Ministarstva zaštite okoliša i energetike, srpanj 2017.
Rješenje Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, studeni 2021.

Tablica broj 6

Organizacijski oblik održavanja izgrađenih sustava za navodnjavanje do sredine 2023.

Redni broj	Županija	Broj izgrađenih sustava do sredine 2023.	Organizacijski oblik održavanja sustava za navodnjavanje
	1	2	3
1.	Brodsko-posavska	1	Pravna osoba na temelju ugovora
2.	Dubrovačko-neretvanska	1	Komunalno društvo u vlasništvu jedinice lokalne samouprave
3.	Istarska	2	U tijeku je postupak nabave
4.	Međimurska	1	Od 2016. sustav nije u funkciji – konzerviran
5.	Osječko-baranjska	3	Sustavi nisu pušteni u rad i nije bilo održavanja
6.	Požeško-slavonska	2	Pravna osoba na temelju ugovora
7.	Šibensko-kninska	1	Dovršena gradnja sustava sredinom 2023. i nije bilo održavanja
8.	Virovitičko-podravsk	3	Dvije pravne osobe na temelju ugovora
9.	Vukovarsko-srijemska	3	Sustavi nisu pušteni u rad i nije bilo održavanja (traje jamstveni rok za otklanjanje nedostataka)
10.	Zadarska	4	U tijeku je postupak nabave
	Ukupno	21	-

Održavanje sustava za navodnjavanje u 2022. u Virovitičko-podravskoj županiji, Brodsko-posavskoj i jedan sustav u Požeško-slavonskoj županiji obavljala su certificirana trgovačka društva s kojima su zaključeni ugovori nakon provedenih postupaka nabave, dok je za održavanje ostalih sustava za navodnjavanje koji su izgrađeni do sredine 2023. (koji su korišteni u probnom radu ili se nisu počeli koristiti) postupak odabira pravne osobe za održavanje sustava proveden koncem 2022. ili je u 2023. bio u tijeku. Sustav za navodnjavanje u Međimurskoj županiji – Međimurje – Pilot područje se koristio od 2013. do 2016., a nakon toga sustav nije korišten jer nije bilo zainteresiranih korisnika te je sustav konzerviran.

Na slikama u nastavku daje se prikaz dijela sustava za navodnjavanje.

Slika broj 4 i 5

Dio sustava za navodnjavanje (crpna stanica)

Izvor: Državni ured za reviziju

Rashodi za održavanje sustava za navodnjavanje odnose se na troškove električne energije, upravljanja sustavima, održavanja crpnih stanica, ispiranja sustava i ispuštanja vode u zimskim mjesecima, tekućeg i investicijskog održavanja opreme, osiguranja imovine, naknada za korištenje voda i druge troškove. U Dubrovačko-neretvanskoj, Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji nije bilo rashoda za održavanje jer sustavi nisu započeli s radom. Sustav za navodnjavanje u Šibensko-kninskoj županiji završen je sredinom 2023.

U tablici broj 7 daju se podaci o površini poljoprivrednog zemljišta u obuhvatu izgrađenih sustava javnog navodnjavanja, rashodi za održavanje sustava za navodnjavanje u 2022. te rashodi po ha obuhvata sustava javnog navodnjavanja koji su tijekom 2022. bili u funkciji.

Tablica broj 7

Podaci o površini poljoprivrednog zemljišta u obuhvatu izgrađenih sustava javnog navodnjavanja, rashodi za održavanje sustava za navodnjavanje u 2022. te rashodi po ha obuhvata sustava javnog navodnjavanja

Redni broj	Županija	Broj sustava	Površina obuhvata sustava (u ha)	Rashodi za održavanje sustava za navodnjavanje u 2022. (u kn)	Rashodi po ha (u kn)
	1	2	3	4	5 (4/3)
1.	Brodsko-posavska	1	326	123.250,00	378,07
2.	Dubrovačko-neretvanska	1	310	0,00	0,00
3.	Istarska	2	870	676.612,00	777,71
4.	Međimurska	1	250	0,00	0,00
5.	Osječko-baranjska	3	854,50	0,00	0,00
6.	Požeško-slavonska	2	479	118.914,00	1.081,04*
7.	Šibensko-kninska	1	274	0,00	0,00
8.	Virovitičko-podravska	3	2 171	642.010,00	295,72
9.	Vukovarsko-srijemska	3	1 254	0,00	0,00
10.	Zadarska	4	792,04	473.298,00	597,57
Ukupno		21	7 580,54	2.034.084,00	438,57**

*Odnosi se na jedan sustav površine obuhvata 110 ha, dok drugi sustav površine obuhvata 369 ha održava pravna osoba koja koristi sustav

**Rashodi po ha se odnose samo na površinu sustava za navodnjavanje za one koji su imali rashode za održavanje tih sustava

Rashodi održavanja sustava za navodnjavanje u Požeško-slavonskoj županiji odnose se na održavanje sustava Kaptol I. faza, obuhvata 110 ha, dok je održavanje sustava navodnjavanja Ramanovci – Bektež I. faza, obuhvata 369 ha, obavljala pravna osoba koja je sufinancirala izgradnju sustava. Rashodi za održavanje sustava za navodnjavanje u 2022. u Virovitičko-podravskoj, Brodsko-posavskoj i jedan sustav u Požeško-slavonskoj županiji odnose se na rashode za usluge koje su obavljala certificirana trgovačka društva s kojima su zaključeni ugovori nakon provedenih postupaka nabave. Za sustav navodnjavanja u Međimurskoj županiji nije bilo rashoda jer sustav od 2016. nije u funkciji. Rashodi za održavanje ostalih sustava navodnjavanja u 2022. odnose se najvećim dijelom na troškove električne energije te druge rashode za upravljanje sustavima.

KORIŠTENJE VODE ZA NAVODNJAVANJE

Osnovna pretpostavka za razvoj sustava javnog navodnjavanja su vodni i zemljišni potencijali. Podaci o vodnom i zemljišnom potencijalu na području Republike Hrvatske uređeni su u NAPNAV-u i Višegodišnjem programu gradnje, a podaci o vodnom i zemljišnom potencijalu na području županija u planovima navodnjavanja.

Strategijom upravljanja vodama utvrđeni su podaci o vodnom potencijalu, a detaljniji podaci o potencijalu vodnih resursa i površinama pogodnim za navodnjavanje utvrđeni su u NAPNAV-u i Višegodišnjem programu gradnje. Prema podacima iz NAPNAV-a, karta potencijala vodnih resursa izrađena je za potrebe analize i rangiranja prioriteta navodnjavanja u Republici Hrvatskoj na temelju hidrografske karte, karte slivova podzemnih voda te procijenjene vodne bilance Republike Hrvatske. Pri izradi karte potencijala vodnih resursa uvedeno je šest razreda potencijala za navodnjavanje: vrlo visoki, visoki, srednji, umjereni, nizak i vrlo nizak potencijal. Prema NAPNAV-u, obnovljivi izvori vode u Republici Hrvatskoj iznose oko 45 milijardi m³ godišnje, od čega 39 milijardi m³ godišnje iz površinskih voda i 6 milijardi m³ godišnje iz podzemnih voda. Približno 60,0 % navedenih zaliha nastaje u Republici Hrvatskoj.

Županijski planovi navodnjavanja sadrže podatke o vodnim i zemljišnim potencijalima na temelju kojih se određuje mogućnost građenja sustava javnog navodnjavanja.

NAPNAV je na osnovi provedenih analiza pogodnosti tala, potencijala vodnih resursa i klimatskih čimbenika, a uvažavajući područja i površine na kojima se projekti navodnjavanja neće moći razvijati (deficit vode, minski sumnjiva područja, zaštićena područja, područja prve i druge zone sanitarne zaštite izvorišta vode za piće), utvrdio da vrlo visoku i visoku pogodnost za navodnjavanje ima 484 025 ha poljoprivrednih površina. Za potrebe navodnjavanja navedenih površina u vegetacijskom razdoblju (travanj – rujna) potrebno je osigurati oko 968 x 10⁶ m³/god (uz pretpostavku djelomičnog navodnjavanja kultura s 2 000 m³/ha/god).

U tablici u nastavku daje se potencijal zemljišta za navodnjavanje po županijama, utvrđen NAPNAV-om.

Tablica broj 8

Potencijal zemljišta za navodnjavanje po županijama,
utvrđen NAPNAV-om

u ha

Redni broj	Županija	Potencijal zemljišta za navodnjavanje				
		vrlo visok	visok	umjeren	nizak	vrlo nizak
	1	2	3	4	5	6
1.	Bjelovarsko-bilogorska	0	36 406	99 463	3 999	42
2.	Brodsko-posavska	0	34 818	67 123	7 216	7
3.	Dubrovačko-neretvanska	4 306	8 741	10 450	14	3
4.	Grad Zagreb	0	9 369	19 226	283	0
5.	Istarska	1 627	20 464	59 763	3 491	141
6.	Karlovačka	0	6 125	40 981	4 737	362
7.	Koprivničko-križevačka	0	39 483	53 817	9 383	0
8.	Krapinsko-zagorska	0	0	31 093	23 193	3 751
9.	Ličko-senjska	0	0	928	5 139	41 413
10.	Međimurska	0	37 400	7 016	0	0
11.	Osječko-baranjska	0	81 837	59 699	138 023	17
12.	Požeško-slavonska	0	83	32 020	25 699	74
13.	Primorsko-goranska	0	0	16 711	2 066	1 959
14.	Sisačko-moslavačka	0	22 916	99 433	19 463	79
15.	Splitsko-dalmatinska	44	6 795	58 328	2 110	305
16.	Šibensko-kninska	0	11 536	33 250	969	20
17.	Varaždinska	0	21 437	34 933	9 496	193
18.	Virovitičko-podravska	0	33 881	51 449	31 796	360
19.	Vukovarsko-srijemska	0	60 099	29 215	72 465	0
20.	Zadarska	0	7 654	53 948	275	5 811
21.	Zagrebačka	0	39 004	120 329	3 453	7
Ukupno		5 977	478 048	979 175	363 270	54 544

Nadalje, u NAPNAV-u je izvršeno rangiranje županija s obzirom na potencijale za navodnjavanje na nacionalnoj razini. Provedena je analiza koja uz korištene kriterije prirodnih resursa i deficita vode uvodi i socioekonomske kriterije. Kriteriji su grupirani u četiri skupine: obilježja poljoprivrednih gospodarstava, uzgajane kulture, prirodni resursi i deficit vode. Temeljem provedene analize županije su na nacionalnoj razini rangirane u četiri skupine, gdje prva skupina predstavlja županije s vrlo visokim prioritetom u navodnjavanju sa smanjenjem do četvrte skupine s normalnim prioritetom za navodnjavanje.

Prva prioriteta skupina za navodnjavanje su: Dubrovačko-neretvanska županija, Osječko-baranjska županija, Splitsko-dalmatinska županija, Istarska županija, Vukovarsko-srijemska županija i Zadarska županija. Druga prioriteta skupina za navodnjavanje su: Međimurska županija, Koprivničko-križevačka županija, Virovitičko-podravska županija, Brodsko-posavska županija i Zagrebačka županija. Treća prioriteta skupina za navodnjavanje su: Bjelovarsko-bilogorska županija, Sisačko-moslavačka županija, Primorsko-goranska županija, Varaždinska županija, Grad Zagreb, Šibensko-kninska županija i Požeško-slavonska županija. Četvrta prioriteta skupina za navodnjavanje su: Karlovačka županija, Krapinsko-zagorska županija i Ličko-senjska županija.

NAPNAV je donesen 2005., a županije su planove navodnjavanja donosile od 2006. do 2019.²² Županijskim planovima navodnjavanja detaljnije je uređeno (obuhvaćeno) stanje voda, odnosno vodni resursi i zemljišni potencijali. Revizijom je utvrđeno da podaci o zemljišnom potencijalu u NAPNAV-u i županijskim planovima navodnjavanja nisu usklađeni.

²² Međimurska županija je plan navodnjavanja donijela 2003.

Državni ured za reviziju preporučio je Hrvatskim vodama u skladu sa županijskim planovima navodnjavanja u novom NAPNAV-u utvrditi vodne resurse i zemljišne potencijale koje treba uzeti u obzir kod utvrđivanja prioriteta navodnjavanja u Republici Hrvatskoj.

Za korištenje vode za navodnjavanje izdaju se vodopravne dozvole. Prema odredbama Zakona o vodama, vodopravna dozvola potrebna je, između ostalog, za zahvaćanje površinskih i podzemnih voda za navodnjavanje. Vodopravne dozvole za korištenje vode za navodnjavanje izdaju Hrvatske vode. Evidentiraju se u Registru korištenja voda, u kojem se vode sva dana prava za gospodarsko korištenje voda te se obavlja obračun naknade za korištenje voda. U vrijeme obavljanja revizije Registar korištenja voda sadržavao je podatke za ukupno 3 529 vodopravnih dozvola za gospodarsko korištenje voda, od čega su 2 884 za navodnjavanje.

Pravne i fizičke osobe koje zahvaćaju vode za navodnjavanje obvezne su voditi očevidnik zahvaćenih i korištenih količina voda i o tome dostavljati podatke Hrvatskim vodama. Sadržaj i način vođenja očevidnika zahvaćenih i korištenih količina voda, mjerenje zahvaćenih ili korištenih količina voda te dostavljanje navedenih podataka Hrvatskim vodama propisano je Pravilnikom o očevidniku zahvaćenih i korištenih količina voda.

Podatke iz navedenog očevidnika obveznici korištenja vode za navodnjavanje dužni su dostavljati Hrvatskim vodama putem obrasca Prijava podataka o zahvaćenim i korištenim količinama voda mjesečno za količine zahvaćene vode veće ili jednake 10 000 m³/godišnje, tromjesečno za količine zahvaćene vode više od 1 000 m³/godišnje, a manje od 10 000 m³/godišnje te godišnje za količine zahvaćene vode manje ili jednake 1 000 m³/godišnje. Dostava obrazaca Prijava podataka o zahvaćenim i korištenim količinama voda obavlja se uglavnom elektroničkom i zemaljskom poštom ili osobno. Elektronička dostava prijava podataka o zahvaćenim i korištenim količinama vode u Informacijski sustav voda Hrvatskih voda nije omogućena, što nije u skladu s odredbama članka 8. Pravilnika o očevidniku zahvaćenih i korištenih količina voda.

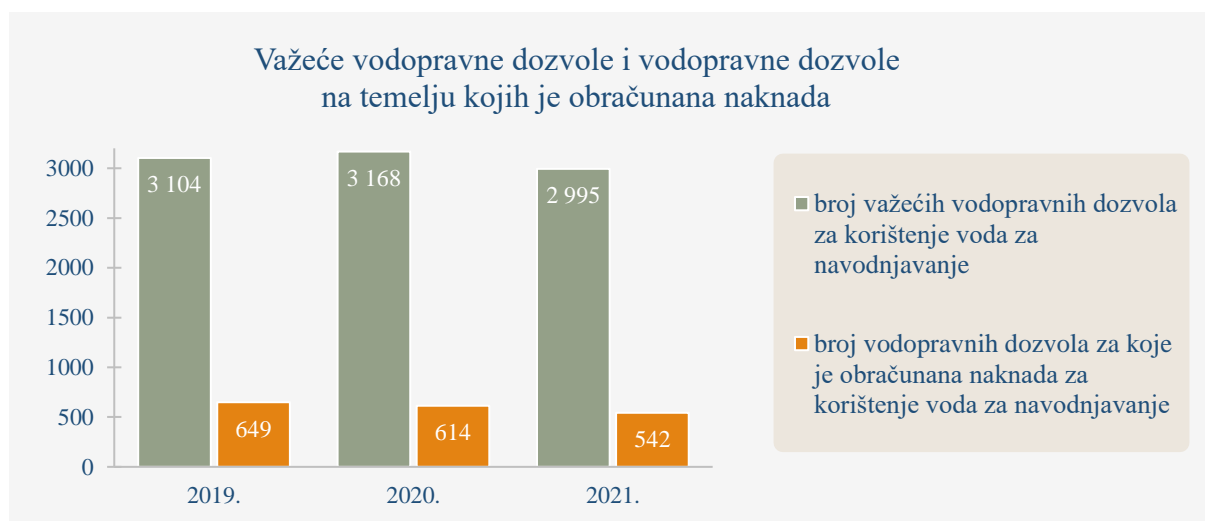
Državni ured za reviziju naložio je Hrvatskim vodama omogućiti obveznicima elektroničku dostavu prijave podataka o zahvaćenim i korištenim količinama voda u Informacijski sustav voda, u skladu s odredbama Pravilnika o očevidniku zahvaćenih i korištenih količina voda.

Prema odredbama Zakona o financiranju vodnoga gospodarstva, naknada za korištenje voda plaća se za zahvaćanje i drugo korištenje voda te za korištenje vodnih snaga, osim za opće korištenje voda i slobodno korištenje voda. Obveznici naknade za korištenje voda su, između ostalog, pravne i fizičke osobe koje zahvaćaju vodu iz tijela površinskih ili podzemnih voda radi korištenja za navodnjavanje. Osnovica za obračun naknade za korištenje voda za navodnjavanje je količina zahvaćene vode izražena u m³. Iznimno, ako nije moguće izmjeriti količine vode zahvaćene za navodnjavanje, osnovica za obračun naknade je jedinica navodnjavane površine zemljišta (ha ili m²). Naknadu za korištenje voda za navodnjavanje obračunavaju i naplaćuju od obveznika Hrvatske vode.

Hrvatske vode, na temelju prikupljenih podataka o zahvaćenim i korištenim količinama voda za navodnjavanje, odnosno o navodnjavanim površinama, korisnicima izdaju rješenja o iznosu naknade za korištenje voda i obavljaju naplatu navedene naknade. Revizijom je utvrđeno da je obveza za naknadu za korištenje voda za navodnjavanje utvrđena za 649 korisnika u 2019., za 614 korisnika u 2020. te za 542 korisnika vodopravnih dozvola u 2021. U promatranom razdoblju bilo je od 2 995 do 3 168 važećih vodopravnih dozvola, iz čega proizlazi da je od 2019. do 2021. obveza za naknadu za korištenje voda za navodnjavanje utvrđena za 18,1 % do 20,9 % ukupnog broja važećih vodopravnih dozvola za korištenje vode za navodnjavanje, odnosno da su u razdoblju 2019. – 2021. korisnici 79,1 % do 81,9 % važećih vodopravnih dozvola za korištenje voda za navodnjavanje prijavili da nisu koristili vodu za navodnjavanje ili nisu dostavili podatke o korištenoj vodi za navodnjavanje.

U grafičkom prikazu broj 7 daje se prikaz broja vodopravnih dozvola na temelju kojih je obračunana naknada za korištenje voda za navodnjavanje u odnosu na broj važećih vodopravnih dozvola u razdoblju 2019. – 2021.

Grafički prikaz broj 7

Prema odredbama članaka 88. i 91. Zakona o vodama, korištenje voda, između ostalog, je zahvaćanje površinskih i podzemnih voda, uključujući izvorske, mineralne i geotermalne vode za različite namjene (za opskrbu vodom za piće, za stavljanje na tržište u izvornom ili prerađenom obliku u bocama ili drugoj ambalaži, sanitarne i tehnološke potrebe, zdravstvene i balneološke potrebe, grijanje, navodnjavanje i druge namjene). Za svako korištenje voda koje prelazi opseg općeg korištenja voda, odnosno slobodnog korištenja voda, potreban je ugovor o koncesiji ili vodopravna dozvola za korištenje voda, osim kad je Zakonom o vodama drukčije uređeno. Nadalje, prema odredbama članka 92. Zakona o vodama, pravne i fizičke osobe koje zahvaćaju vode, osim pri općem korištenju voda i slobodnom korištenju voda, obvezne su voditi očevidnik o količinama zahvaćene vode i o tome dostavljati podatke Hrvatskim vodama. Sadržaj i način vođenja očevidnika zahvaćenih i korištenih količina voda, mjerenje zahvaćenih i korištenih količina voda te dostavljanje navedenih podataka Hrvatskim vodama propisano je odredbama Pravilnika o očevidniku zahvaćenih i korištenih količina voda.

Prema odredbama članaka 6. i 8. Pravilnika o očevidniku zahvaćenih i korištenih količina voda, obveznici korištenja voda za navodnjavanje dužni su podatke iz očevidnika zahvaćenih i korištenih količina vode dostavljati Hrvatskim vodama putem obrasca Prijava podataka o zahvaćenim i korištenim količinama voda mjesečno za količine zahvaćene vode veće ili jednake od 10 000 m³/godišnje, tromjesečno za količine zahvaćene vode veće od 1 000 m³/godišnje, a manje od 10 000 m³/godišnje te godišnje za količine zahvaćene vode manje ili jednake od 1 000 m³/godišnje. Hrvatske vode dužne su, između ostalog, izraditi obrasce očevidnika zahvaćenih i korištenih količina voda te obrasce prijave podataka o zahvaćenim i korištenim količinama vode u digitalnim obliku i omogućiti njihovo preuzimanje s mrežnih stranica Hrvatskih voda. Također, dužne su omogućiti obvezniku elektroničku dostavu prijave u Informatički sustav voda – Hrvatskih voda.

Državni ured za reviziju naložio je županijama podatke o zahvaćenim i korištenim količinama voda za navodnjavanje Hrvatskim vodama dostavljati mjesečno ili tromjesečno ovisno o količini zahvaćene vode, u skladu s odredbama Pravilnika o očevidniku zahvaćenih i korištenih količina voda.

Prema studijama izvodljivosti i predinvesticijskim studijama, ocjena ostvarivanja ciljeva utvrđenih NAPNAV-om planira se provesti mjerenjem potrošnje vode za navodnjavanje (između ostalog, planira se posredno mjerenje gubitka vode u sustavu navodnjavanja).

Prema odredbama članaka 45. do 51. Zakona o financiranju vodnoga gospodarstva, naknada za navodnjavanje plaća se na poljoprivredno zemljište koje se navodnjava iz građevina za navodnjavanje u vlasništvu jedinice područne (regionalne) samouprave i na poljoprivredno zemljište kojem je dostupno navodnjavanje iz te građevine. Obveznik plaćanja naknade za navodnjavanje je vlasnik ili drugi zakoniti posjednik poljoprivrednog zemljišta. Osnovica za obračun naknade za navodnjavanje je količina vode isporučena putem građevina za navodnjavanje ili jedinica površine zemljišta (hektar, četvorni metar) za koje je dostupno priključenje na građevinu za navodnjavanje. Odlukom predstavničkog tijela jedinice područne (regionalne) samouprave detaljnije se propisuje obračun i naplata naknade za navodnjavanje, obračunska razdoblja, rokovi plaćanja, način ostvarenja prava na povrat preplaćenih iznosa naknade za navodnjavanje te provedba nadzora nad obračunom i naplatom naknade za navodnjavanje, a mogu se detaljnije propisati obveznici, osnovica, izuzeća od plaćanja, oslobođenja i olakšice. Prihod od naknade za navodnjavanje koristi se za održavanje građevina za navodnjavanje.

Prema odredbama članaka 8. i 9. Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje, na temelju godišnjeg programa održavanja sustava javnog navodnjavanja, predstavničko tijelo jedinice područne (regionalne) samouprave donosi odluku o godišnjoj visini naknade za navodnjavanje. U odluci o godišnjoj visini naknade za navodnjavanje posebno se iskazuje naknada za pokriće fiksnih, a posebno za pokriće varijabilnih troškova. Fiksne troškove rada i održavanja sustava javnog navodnjavanja čine troškovi upravljanja i rukovanja sustavom javnog navodnjavanja, troškovi održavanja sustava javnog navodnjavanja te zajednički troškovi sustava javnog navodnjavanja. Varijabilni troškovi rada i održavanja sustava javnog navodnjavanja ovise o količini isporučene vode, a čine ih troškovi energije potrebni za rad sustava javnog navodnjavanja te troškovi naknade za korištenje voda.

Prema odredbama članka 50. Zakona o financiranju vodnoga gospodarstva, predstavničko tijelo jedinice područne (regionalne) samouprave u čijem su vlasništvu izgrađene građevine za navodnjavanje ovlašteno je, svojom odlukom, propisati visinu i obvezu plaćanja naknade za navodnjavanje. Prema odredbama članka 9. Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje, temeljem godišnjeg programa održavanja sustava javnog navodnjavanja, predstavničko tijelo jedinice područne (regionalne) samouprave donosi odluku o godišnjoj visini naknade za navodnjavanje.

Na temelju Programa održavanja, županijske skupštine donose odluke o visini i obvezi plaćanja naknade za navodnjavanje. Također, potrebno je ustrojiti evidencije o korištenju izgrađenih sustava javnog navodnjavanja kojima se utvrđuju međusobna prava i obveze županija i korisnika sustava javnog navodnjavanja. Odluke o visini i obvezi plaćanja naknade za navodnjavanje donijele su Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Požeško-slavonska, Zadarska i Virovitičko-podravska županija (za jedan sustav navodnjavanja), dok ostale županije nisu donijele odluke o visini i obvezi plaćanja naknade za navodnjavanje te nisu obračunavale i naplaćivale naknadu za navodnjavanje.

Državni ured za reviziju naložio je županijama, za sustave javnog navodnjavanja koji su započeli s radom, donijeti odluke o visini i obvezi plaćanja naknade za navodnjavanje te obračunavati i naplaćivati naknadu za navodnjavanje, u skladu s odredbama Zakona o financiranju vodnoga gospodarstva i Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje.

Programima održavanja planiraju se varijabilni troškovi (troškovi električne energije potrebni za rad sustava javnog navodnjavanja, rashodi za naknadu za korištenje voda) koji se pokrivaju iz varijabilnog dijela naknade. Pojedine županije nisu planirale iznos varijabilnog dijela naknade za podmirenje rashoda za električnu energiju i naknadu za korištenje voda. Isto tako, većina županija do vremena obavljanja revizije (podaci iz travnja 2023.) nije sastavila izvješća o realizaciji godišnjeg programa održavanja te godišnjeg obračuna prihoda i rashoda sustava javnog navodnjavanja.

Prema odredbama članka 10. Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje, temeljem prihvaćenog izvješća o realizaciji godišnjeg programa održavanja te godišnjeg obračuna prihoda i rashoda sustava javnog navodnjavanja, izvršno tijelo jedinica područne (regionalne) samouprave može odobriti podmirivanje dijela troškova sustava javnog navodnjavanja iz sredstava proračuna jedinice područne (regionalne) samouprave. Izvješće su jedinice područne (regionalne) samouprave dužne dostaviti ministarstvu nadležnom za vodno gospodarstvo i Hrvatskim vodama jednom godišnje, a najkasnije do donošenja programa održavanja sustava javnog navodnjavanja za naredno razdoblje.

Državni ured za reviziju naložio je županijama sastaviti izvješće o realizaciji godišnjeg programa održavanja i godišnjeg obračuna prihoda i rashoda sustava javnog navodnjavanja te ga dostaviti ministarstvu nadležnom za vodno gospodarstvo i Hrvatskim vodama najkasnije do donošenja programa održavanja sustava javnog navodnjavanja za naredno razdoblje, u skladu s odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje.

NADZOR I INFORMIRANJE JAVNOSTI

Prema odredbama Zakona o državnom inspektoratu (Narodne novine 115/18 i 117/21), inspeksijske poslove u području vodnog gospodarstva obavlja vodopravna inspekcija Državnog inspektorata. Navedeni poslovi obuhvaćaju obavljanje inspeksijskog nadzora nad provedbom zakona i drugih propisa kojima se uređuje upravljanje vodama te koji se odnose na vode, vodno dobro i vodne građevine, zaštitu voda, korištenje voda, zaštitu od štetnog djelovanja voda, postupanja po vodopravnim aktima, postupanja po ugovorima o koncesiji za gospodarsko korištenje voda i o pravu najma, zakupa, služnosti i građenja na javnom vodnom dobru, nadzor postrojenja u smislu propisa o zaštiti okoliša, u dijelu koji se odnosi na vode, nadzor provođenja Državnog plana obrane od poplava i stanje vodnih građevina, nadzor provođenja Državnog plana mjera za slučaj izvanrednih i iznenadnih onečišćenja voda, nadzor obavljanja djelatnosti javne vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda, nadzor trgovačkih društava koja obavljaju posebne djelatnosti za potrebe upravljanja vodama te obavljanje i drugih inspeksijskih poslova u skladu s propisima iz područja vodnoga gospodarstva.

Prema odredbama Zakona o vodama, poslove neposrednog nadzora nad stanjem voda i vodnih građevina, protupravnog korištenja javnoga vodnog dobra i protupravnog otuđenja šljunka i pijeska i drugoga materijala radi sprječavanja, utvrđivanja i uklanjanja onečišćenja voda, oštećenja vodnih građevina i nanošenja štete javnoj imovini trebaju obavljati vodočuvari. O svakoj promjeni navedenih okolnosti vodočuvari su dužni odmah usmeno obavijestiti vodopravnu inspekciju te rudarsku inspekciju u slučaju protupravnog otuđenja šljunka i pijeska i drugoga materijala, a pisanim putem najkasnije u roku od 24 sata. Koncem 2021. u Hrvatskim vodama bilo je zaposleno 109 vodočuvara. Prema dostavljenim podacima vodočuvari su u razdoblju 2019. – 2021. sastavili 580 izvješća o izvršenim prekršajima, od čega je 327 proslijeđeno na daljnje postupanje vodopravnoj inspekciji Državnog inspektorata s obzirom na to da prekršitelji nisu u predviđenom roku otklonili nepravilnosti. Dio izvještaja o izvršenim prekršajima odnosi se na vodne građevine za melioracije.

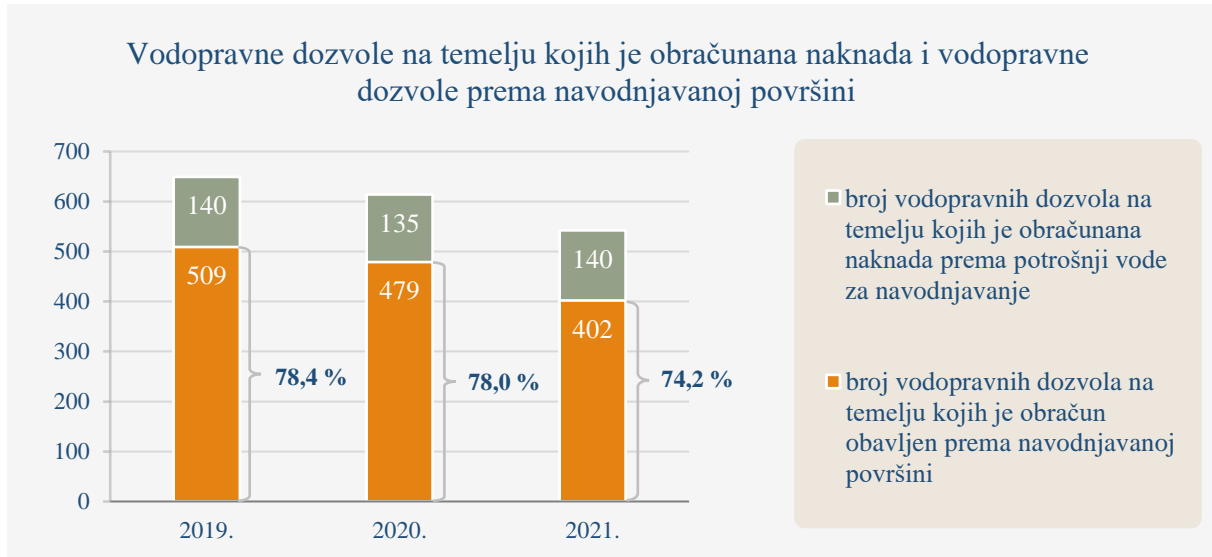
Prema odredbama Pravilnika o izdavanju vodopravnih akata vodni nadzor prati ispunjenje vodopravnih akata, kada je to predviđeno vodopravnim aktom, upozorava stranku usmeno ili pisanim putem na nesukladnost njezinog postupanja s izdanim vodopravnim aktima i o mogućim materijalnim i pravnim posljedicama, ukazuje nadležnim ustrojbenim jedinicama Hrvatskih voda na moguće postojanje razloga za ukidanje ili izmjenu vodopravnih akata te prijavljuje i/ili obavještava vodopravnu inspekciju o odstupanju od izdanih vodopravnih akata. Vodni nadzor trebaju provoditi ovlašteni zaposlenici Hrvatskih voda koji ispunjavaju uvjete za izdavanje vodopravnih akata. Vodni nadzor provodi se neovisno od inspeksijskog nadzora. Prema podacima Hrvatskih voda, poslove vodnog nadzora trebaju obavljati 62 zaposlenika. U razdoblju 2019. – 2021. obavljen je ukupno 1 901 vodni nadzor po osnovi vodopravnih akata za korištenje vode za navodnjavanje. U navedenom razdoblju nije bilo prijava i/ili obavijesti o odstupanju od izdanih vodopravnih akata za korištenje vode za navodnjavanje podnesenih vodopravnoj inspekciji.

Prema očitovanju Hrvatskih voda, obilasci korisnika vodopravnih dozvola i ugovora o koncesiji za korištenje voda za navodnjavanje provode se u slučaju sumnje na nepravilnosti, neizvršavanje preuzetih obveza (nedostavljanje obrasca Prijave podataka o zahvaćenim i korištenim količinama voda i drugo), sumnje na neistinitost dostavljenih podataka, izostanak suradnje s predstavnicima Hrvatskih voda, ugrožavanje stanja vodnog tijela koje koristi, potrebe za izmjenom ili ukidanjem vodopravne dozvole u skladu s važećim zakonskim propisima i drugo. Učestalost vodnih nadzora ovisi o načinu obračuna naknade za korištenje voda, odnosno obračunava li se naknada prema navodnjavanim površinama ili stvarnom utrošku vode. Ako korisnici vode za navodnjavanje nemaju mogućnost mjeriti zahvaćene količine vode te se obračun naknade za korištenje voda obavlja prema površini navodnjavanog zemljišta, vodni nadzori se rjeđe obavljaju jer se ne obavlja kontrola baždarenja vodomjera i očitavanja korištene vode. Ovisno o mogućnostima dio korisnika uz obrazac prijave podataka o zahvaćenim i korištenim količinama voda dostavlja i fotografije mjernih uređaja sa stanjem brojila koje se koriste za kontrolu potrošnje vode.

Revizijom je utvrđeno da je u razdoblju 2019. – 2021. velik broj korisnika važećih vodopravnih dozvola za korištenje vode za navodnjavanje prijavio da nije koristio vodu za navodnjavanje ili nije dostavio podatke o korištenoj vodi za navodnjavanje. U navedenom razdoblju veći dio korisnika kojima je obračunana naknada za korištenje voda za navodnjavanje kao osnovicu za obračun prijavio je navodnjavanu površinu zemljišta. Također, utvrđeno je da se vodni nadzori dokumentacije o ispravnosti i/ili baždarenju mjernih uređaja te očevidnika zahvaćenih i korištenih količina voda za navodnjavanje rijetko provode.

U grafičkom prikazu broj 8 daje se prikaz broja važećih vodopravnih dozvola za koje je naknada za korištenje voda za navodnjavanje obračunana prema navodnjavanoj površini u odnosu na ukupan broj vodopravnih dozvola na temelju kojih je obračunana naknada u razdoblju 2019. – 2021.

Grafički prikaz broj 8

Odredbama Zakona o financiranju vodnoga gospodarstva propisano je, između ostalog, da je osnovica za obračun naknade za korištenje voda količina zahvaćene vode izražena u metrima kubnim, a iznimno ako nije moguće izmjeriti količine vode zahvaćene za navodnjavanje osnovica za obračun naknade je jedinica navodnjavane površine zemljišta.

Prema Pravilniku o očevidniku zahvaćenih i korištenih količina voda, pravne i fizičke osobe koje zahvaćaju vodu dužne su putem mjernih uređaja registrirati količine voda i o tome voditi očevidnik o zahvaćenim i korištenim količinama voda. Mjerne uređaje potrebno je redovito baždari i u skladu s propisima o mjeriteljstvu. Korisnici vode za navodnjavanje obvezni su na traženje Hrvatskih voda predočiti dokumentaciju o ispravnosti i/ili baždarenju mjernih uređaja te staviti na uvid očevidnik zahvaćenih i korištenih količina vode. Nadalje, moraju osigurati dostupnost navedenog očevidnika i dnevnih izvadaka radi obavljanja inspekcijskog nadzora i vodnoga nadzora Hrvatskih voda. Također, prema Strateškom planu, jedan od uvjeta prihvatljivosti projekata u sustave javnog navodnjavanja je da u okviru ulaganja mora postojati uspostavljeno ili se uspostavlja mjerenje potrošnje vode.

Državni ured za reviziju preporučio je Hrvatskim vodama izraditi plan obavljanja vodnih nadzora korisnika vode za navodnjavanje kojim će se utvrditi aktivnosti i rokovi provedbe te osobe odgovorne za realizaciju, kao i način praćenja i izvješćivanja o realizaciji vodnih nadzora. Nadalje, preporučio je Hrvatskim vodama vodni nadzor učestalo provoditi nad dokumentacijom o ispravnosti i baždarenju mjernih uređaja koji su preduvjet za mjerenje potrošnje vode te nad očevidnicima zahvaćenih i korištenih količina voda, jer bi se obračun naknade za korištenje voda za navodnjavanje po jedinici navodnjavane površine zemljišta trebao koristiti iznimno kada nije moguće izmjeriti količine zahvaćene vode za navodnjavanje.

Hrvatske vode nisu utvrdile sadržaj i način informiranja javnosti o navodnjavanju. Prema očitovanju Hrvatskih voda projekti navodnjavanja se prezentiraju kroz stručne radove i prezentacije na stručnim skupovima u organizaciji Hrvatskog društva za odvodnju i navodnjavanje, Hrvatske komore inženjera građevinarstva i drugih strukovnih udruga. Projekti navodnjavanja se i javno prezentiraju u županijama pred zainteresiranom javnošću.

Ulaganja koja su financirana iz Programa ruralnog razvoja za razdoblje 2014. – 2020. označena su plakatima, informativnim pločama, privremenim panoima i drugim, ovisno o visini ulaganja. Prema navedenom, o realizaciji NAPNAV-a i Višegodišnjeg programa gradnje, o prednostima navodnjavanja te o drugim važnim informacijama u vezi s navodnjavanjem ne informira se javnost na mrežnim stranicama Hrvatskih voda te u drugim medijima.

Državni ured za reviziju preporučio je Hrvatskim vodama o rezultatima provedbe NAPNAV-a i Višegodišnjeg programa gradnje te o drugim podacima u vezi s navodnjavanjem informirati javnost prema utvrđenom programu kojim bi se utvrdio sadržaj, odnosno vrsta informacija, učestalost i mediji putem kojih će se informiranje provoditi.

Prema Strategiji upravljanja vodama, jedna od aktivnosti i mjera za unaprjeđenje sustava navodnjavanja je informiranje javnosti o stanju i mogućnostima korištenja voda. Na mrežnim stranicama županija se objavljuju informacije o planovima navodnjavanja za područje županija, informacije o lokacijama sustava javnog navodnjavanja, izgrađenim sustavima javnog navodnjavanja, stupnju dovršenosti radova, sustavima navodnjavanja koji su u fazi izrade projektne dokumentacije, površini poljoprivrednog zemljišta obuhvaćenoj projektima navodnjavanja te informacije o suradnji županija s Hrvatskim vodama, Ministarstvom poljoprivrede i jedinicama lokalne samouprave na čijem području je planirana gradnja ili su izgrađeni sustavi javnog navodnjavanja. Također, na mrežnim stranicama županija objavljuju se informacije o održanim prezentacijama, seminarima, tečajevima, radionicama i javnim tribinama, na kojima su sudjelovali korisnici, u vezi s vrstama navodnjavanja, opremom za navodnjavanje te prednostima navodnjavanog zemljišta u odnosu na zemljište koje nije navodnjavano.

Državni ured za reviziju preporučio je županijama i nadalje provoditi izobrazno-informativne aktivnosti o mogućnostima gradnje sustava za navodnjavanje te u sljedećem razdoblju posvetiti više pozornosti informiranju korisnika u vezi s odabirom optimalne opreme za navodnjavanje, povećanjem priroda poljoprivrednih kultura na površinama koje se navodnjavaju, potrebom proizvodnje poljoprivrednih kultura koje se nedovoljno proizvode u Republici Hrvatskoj te drugim koristima primjene sustava javnog navodnjavanja.

OCJENA UČINKOVITOSTI UPRAVLJANJA GRAĐEVINAMA ZA NAVODNJAVANJE I MJEŠOVITIM MELIORACIJSKIM GRAĐEVINAMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Državni ured za reviziju obavio je reviziju učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama u Ministarstvu poljoprivrede, Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja – Uprava vodnoga gospodarstva i zaštite mora, Hrvatskim vodama i županijama. Ciljevi revizije bili su provjeriti uspostavu pravnog, strateškog i planskog okvira za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama, utvrditi jesu li ustrojene propisane evidencije građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina, ocijeniti je li gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina učinkovito, ocijeniti koristi li se voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem, provodi li se nadzor nad korištenjem voda te informira li se javnost o navodnjavanju.

Na temelju revizijom utvrđenih činjenica, primjenjujući utvrđene kriterije, Državni ured za reviziju ocijenio je da su Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja – Uprava vodnoga gospodarstva i zaštite mora i Hrvatske vode poduzeli aktivnosti na donošenju zakonskih i planskih dokumenata u vezi s područjem navodnjavanja te je donesena Strategija upravljanja vodama, Strategija poljoprivrede do 2030., Zakon o vodama, NAPNAV i Višegodišnji program gradnje. Donesen je Popis građevina za osnovnu melioracijsku odvodnju i mješovitih melioracijskih građevina od interesa za Republiku Hrvatsku čije je ažuriranje u tijeku i ustrojen je Registar korištenja voda za navodnjavanje. Planskim dokumentima utvrđeni su vodni resursi i zemljišni potencijali za navodnjavanje te su utvrđeni izvori financiranja za gradnju javnih sustava za navodnjavanje, a od 2022. i način financiranja opreme za navodnjavanje. Također, županije su poduzele aktivnosti na donošenju planskih dokumenata u vezi s područjem navodnjavanja te su doneseni planovi navodnjavanja i programi održavanja sustava javnog navodnjavanja za 2022. Sve županije, osim Krapinsko-zagorske županije, donijele su Plan navodnjavanja. Nadalje, županije koje imaju izgrađene sustave ustrojile su evidenciju građevina za navodnjavanje te su građevine za navodnjavanje evidentirale u poslovnim knjigama, utvrdile vodne resurse i zemljišni potencijal za navodnjavanje. Županije su osigurale sredstva za gradnju građevina za navodnjavanje, prije gradnje građevina ispitale su zainteresiranost poljoprivrednika i pribavile potvrde krajnjih korisnika o korištenju budućih sustava javnog navodnjavanja, izradile su elaborate utjecaja na okoliš, studije izvodljivosti ili preinvesticijske studije i projektnu dokumentaciju te su do vremena obavljanja revizije izgradile 21 sustav javnog navodnjavanja. Više sustava javnog navodnjavanja je u gradnji ili je u fazi izrade projektne dokumentacije. Povećan je broj korisnika koji navodnjavaju poljoprivredno zemljište te su povećane navodnjavane površine poljoprivrednog zemljišta. Edukacije korisnika o koristima navodnjavanja, novim tehnologijama i načinu financiranja opreme za navodnjavanje se provode u pojedinim županijama. Županije su preuzele održavanje građevina za navodnjavanje od Hrvatskih voda te su u pojedinim županijama izabrani izvoditelji za upravljanje i održavanje navedenih građevina. Nadalje, pojedine županije donijele su odluke o visini i obvezi naknade za navodnjavanje. Pojedine županije obračunavaju naknadu za navodnjavanje, ustrojile su očevidnike naknade za navodnjavanje i ostvarile su prihode od naknade za navodnjavanje te su pojedine informirale javnost o ostvarenju županijskih planova i učincima navodnjavanja.

Međutim, utvrđeno je da planski dokumenti potrebni za ostvarenje cilja iz Strategije poljoprivrede do 2030. u vezi s nastavkom izgradnje javnih sustava za navodnjavanje na dodatnih 25 000 ha nisu doneseni te da će navedeni cilj s obzirom na razdoblje i osigurana sredstva biti teško ostvariv. Planirani cilj iz NAPNAV-a o izgradnji sustava za navodnjavanje do 2020. procjenjuje se na približno 50,0 %, s obzirom na to da nema pouzdanog podatka o ukupnim poljoprivrednim površinama u Republici Hrvatskoj za koje je osigurana mogućnost navodnjavanja, odnosno koje su pokrivena sustavima za navodnjavanje.

Također, dio planiranih aktivnosti utvrđenih propisima, strateškim i planskim dokumentima koji se odnosi na pilot-projekte, komasaciju i trajno praćenje stanja poljoprivrednog zemljišta nije proveden. Dio izgrađenih sustava za navodnjavanje se ne koristi, a Ministarstvo poljoprivrede o tome nema cjelovite podatke i ne poduzima odgovarajuće aktivnosti. Do vremena obavljanja revizije ulagano je u 96 sustava javnog navodnjavanja, od čega je izgrađen 21 sustav površine zemljišta obuhvata 7 580,54 ha, gdje je površina zemljišta koje je moguće navodnjavati 2 205,09 ha jer korisnici imaju opremu za navodnjavanje, dok je tijekom 2022. navodnjavano 1 325,45 ha poljoprivrednog zemljišta. U razdoblju 2019. – 2021. na temelju približno 80,0 % važećih vodopravnih dozvola za korištenje voda za navodnjavanje korisnici su prijavili da nisu koristili vodu za navodnjavanje ili nisu dostavili podatke o korištenoj vodi za navodnjavanje. Vodni nadzor se ne provodi planski. Ministarstvo poljoprivrede ne sastavlja izvješće o provedbi NAPNAV-a u vezi s ciljevima poljoprivredne politike, a izvješća o stanju poljoprivrede ne sadrže istovjetne i u potpunosti usporedive podatke. Također, ocijenjeno je da postoje nepravilnosti i propusti koji se odnose na donošenje županijskih programa gradnje nakon donošenja odluke o ulaganju odnosno gradnji sustava navodnjavanja, donošenje programa održavanja za sustave koji su započeli s radom, pribavljanje i analiziranje podataka o prirodi poljoprivrednih proizvoda od korisnika sustava javnog navodnjavanja, utvrđivanje mjera kojima bi se omogućilo korisnicima sustava da povećaju proizvodnju visokodohodovnih poljoprivrednih kultura, dostavu podataka o zahvaćenim i korištenim količinama vode Hrvatskim vodama, praćenje gubitaka vode, donošenje odluka o visini i obvezi plaćanja naknade za navodnjavanje te obračunavanje i naplaćivanje naknade za navodnjavanje. Pojedine županije od donošenja Plana navodnjavanja duže razdoblje nisu poduzimale aktivnosti za njegovu realizaciju, a pojedine su duže razdoblje (od četiri do 17 godina) pribavljale projektnu dokumentaciju, ali gradnja sustava javnog navodnjavanja nije započela. Pojedine županije zbog načina evidentiranja rashoda nisu omogućile praćenje ukupnih ulaganja u sustave javnog navodnjavanja, a s obzirom na duge rokove pripremnih aktivnosti za izgradnju sustava javnog navodnjavanja, županije nemaju dokumentaciju jer su rokovi čuvanja istekli. Većina županija nije provodila informiranje poljoprivrednika, odnosno potencijalnih korisnika na područjima koja su planovima utvrdile pogodnim za izgradnju sustava javnog navodnjavanja.

Slijedom navedenog, Državni ured za reviziju ocjenjuje da su aktivnosti provedene u vezi s upravljanjem građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama u Republici Hrvatskoj u **četiri županije** koje imaju izgrađene sustave javnog navodnjavanja (Istarska, Osječko-baranjska, Šibensko-kninska i Virovitičko podravska) te **dvije županije** koje nemaju izgrađene sustave javnog navodnjavanja (Zagrebačka i Splitsko-dalmatinska županija) **učinkovite, pri čemu su potrebna određena poboljšanja**, dok su aktivnosti u **šest županija** koje imaju izgrađene sustave javnog navodnjavanja (Brodsko-posavska, Dubrovačko-neretvanska, Međimurska, Požeško-slavonska, Vukovarsko-srijemska i Zadarska) te **osam županija** koje nemaju izgrađene sustave javnog navodnjavanja (Varaždinska, Karlovačka, Ličko-senjska, Koprivničko-križevačka, Primorsko-goranska, Sisačko-moslavačka, Bjelovarsko-bilogorska županija i Grad Zagreb) **djelomično učinkovite. Jednoj županiji** (Krapinsko-zagorska županija) **nije dao ocjenu** učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje (jer je Županija analizom podataka utvrdila da na njezinom području nema poljoprivredne proizvodnje koja bi bila pogodna za javno navodnjavanje). Također, **nije dana ocjena** učinkovitosti **Ministarstvu poljoprivrede, Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja – Uprava vodnoga gospodarstva i zaštite mora te Hrvatskim vodama**, kao sudionicima u donošenju i provedbi planskih dokumenata te provedbi NAPNAV-a, koji ne upravljaju građevinama za navodnjavanje.

Uzimajući u obzir postavljene ciljeve revizije, Državni ured za reviziju na temelju utvrđenih činjenica, **Ministarstvu poljoprivrede, Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja – Upravi vodnoga gospodarstva i zaštite mora te Hrvatskim vodama**, dao je sljedeće naloge i preporuke, prema područjima revizije:

1. Pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje
 - 1.1. Pravodobno poduzeti aktivnosti radi donošenja planskih dokumenata – NAPNAV-a i Višegodišnjeg programa gradnje. Navedenim planskim dokumentima potrebno je utvrditi poslove, odnosno zadaće sudionika u provedbi i način suradnje. (Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja i Hrvatske vode)
2. Evidencije građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina
 - 2.1. Ustrojiti Katastar vodnih građevina, u skladu s odredbama Pravilnika o sadržaju, obliku i načinu vođenja vodne dokumentacije. (Hrvatske vode)
 - 2.2. Registar korištenja voda za navodnjavanje voditi na način da sadrži sve propisane podatke, u skladu s odredbama Pravilnika o sadržaju, obliku i načinu vođenja vodne dokumentacije. (Hrvatske vode)
3. Gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina
 - 3.1. Pravilnikom o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta utvrditi obvezu Agencije za prikupljanje podataka o opremljenosti ARKOD parcele sustavom navodnjavanja s naznakom radi li se o javnom ili privatnom sustavu, radi prikupljanja cjelovitih podataka o stanju poljoprivrede te praćenja ostvarenja ciljeva NAPNAV-a i Strategije poljoprivrede do 2030. (Ministarstvo poljoprivrede)
 - 3.2. Podatke iz Registra korištenja voda za navodnjavanje koristiti za utvrđivanje površina koje se navodnjavaju, radi izvještavanja o uspješnosti provedbe NAPNAV-a. (Hrvatske vode)
 - 3.3. U novom NAPNAV-u utvrditi kriterije za izbor pilot-projekata, s obzirom na to da se dosadašnji pilot-projekti nisu realizirali. (Hrvatske vode)
 - 3.4. U novom NAPNAV-u razmotriti postojeće i/ili utvrditi nove ciljeve koji se žele postići provedbom pilot-projekata, s obzirom na to da dosadašnji ciljevi nisu realizirani. (Hrvatske vode)
 - 3.5. Kod izrade Višegodišnjeg programa gradnje, utvrditi jasne, mjerljive i primjenjive kriterije za izračun pokazatelja ostvarenja navedenog programa te pratiti njihovo ostvarenje. (Hrvatske vode)
 - 3.6. Sudjelovati pri utvrđivanju kriterija za izbor pilot-projekata te u suradnji sa županijama utvrditi načine mjerenja učinaka navodnjavanja i informiranja poljoprivrednika. (Ministarstvo poljoprivrede)
 - 3.7. U suradnji s Hrvatskim vodama i županijama ispitati potrebu za uvođenjem programa stručnog obrazovanja u vezi s navodnjavanjem radi ostvarenja ciljeva utvrđenih NAPNAV-om. (Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja i Ministarstvo poljoprivrede)

3.8. Provesti informiranje šire javnosti o komasaciji prema utvrđenom planu informiranja s obzirom na to da je komasacija postupak izravno povezan s vlasništvom i uključuje veliki broj osoba koje najčešće nisu dovoljno informirane o postupku, učincima i prednostima komasacije. (Ministarstvo poljoprivrede)

4. Korištenje vode za navodnjavanje

4.1. U skladu sa županijskim planovima navodnjavanja u novom NAPNAV-u utvrditi vodne resurse i zemljišne potencijale koje treba uzeti u obzir kod utvrđivanja prioriteta navodnjavanja u Republici Hrvatskoj. (Hrvatske vode)

4.2. Omogućiti obveznicima elektroničku dostavu prijave podataka o zahvaćenim i korištenim količinama voda u Informacijski sustav voda, u skladu s odredbama Pravilnika o očevidniku zahvaćenih i korištenih količina voda. (Hrvatske vode)

5. Nadzor i informiranje javnosti

5.1. Izraditi plan obavljanja vodnih nadzora korisnika vode za navodnjavanje kojim će se utvrditi aktivnosti i rokovi provedbe te osobe odgovorne za realizaciju, kao i način praćenja i izvješćivanja o realizaciji vodnih nadzora. (Hrvatske vode)

5.2. Vodni nadzor učestalo provoditi nad dokumentacijom o ispravnosti i baždarenju mjernih uređaja koji su preduvjet za mjerenje potrošnje vode te nad očevidnicima zahvaćenih i korištenih količina voda, jer bi se obračun naknade za korištenje voda za navodnjavanje po jedinici navodnjavane površine zemljišta trebao koristiti iznimno kada nije moguće izmjeriti količine zahvaćene vode za navodnjavanje. (Hrvatske vode)

5.3. O rezultatima provedbe NAPNAV-a i Višegodišnjeg programa gradnje te o drugim podacima u vezi s navodnjavanjem informirati javnost prema utvrđenom programu kojim bi se utvrdio sadržaj, odnosno vrsta informacija, učestalost i mediji putem kojih će se informiranje provoditi. (Hrvatske vode)

Nalozi i preporuke dane **županijama koje imaju izgrađene sustave za javno navodnjavanje** su:

1. Pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje

1.1. Donositi programe gradnje prije početka gradnje sustava navodnjavanja, u skladu s odredbama Zakona o vodama i Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje. (Brodsko-posavska, Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Međimurska, Osječko-baranjska, Požeško-slavonska, Šibensko-kninska, Virovitičko-podravska, Vukovarsko-srijemska i Zadarska županija)

1.2. Donijeti programe održavanja za sustave koji su započeli s radom, u skladu s odredbama Zakona o vodama i Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje. (Brodsko-posavska, Dubrovačko-neretvanska, Virovitičko-podravska i Zadarska županija)

2. Evidencije građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina
 - 2.1. Rashode za nabavu sustava javnog navodnjavanja, koji uključuju projektnu i drugu dokumentaciju, evidentirati na odgovarajućem računu rashoda za nabavu nefinancijske imovine, u skladu s odredbama Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, s obzirom na to da su postupci u vezi s nabavom sustava javnog navodnjavanja dugotrajni i postoji mogućnost da isteknu rokovi predviđeni za čuvanje poslovnih knjiga i knjigovodstvenih isprava te se ukupni rashodi (ulaganja) u sustave javnog navodnjavanja neće moći utvrditi. (Istarska i Vukovarsko-srijemska županija)
 - 2.2. Ustrojiti evidenciju koja bi sadržavala podatke potrebne za upravljanje sustavom za navodnjavanje, poput podataka o obuhvatu sustava, ulaganjima, tehnologiji, vlasništvu nad zemljištem, poljoprivrednim kulturama koje se uzgajaju (prema godinama), prirodu i površini na kojoj se koristilo navodnjavanje (prema godinama). (Dubrovačko-neretvanska, Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska županija)
3. Gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina
 - 3.1. Pribaviti i analizirati podatke o prirodu poljoprivrednih proizvoda na navodnjavanom poljoprivrednom zemljištu od korisnika sustava javnog navodnjavanja kako bi se utvrdili učinci navodnjavanja. (Brodsko-posavska, Istarska, Požeško-slavonska, Virovitičko-podravska i Zadarska županija)
 - 3.3. Utvrditi mjere kojima bi se omogućilo korisnicima sustava da povećaju proizvodnju visokodohodovnih poljoprivrednih kultura na navodnjavanim površinama u cilju stjecanja višeg dohotka i većeg priroda te privlačenja novih proizvođača tih kultura. (Brodsko-posavska, Istarska i Virovitičko-podravska županija)
 - 3.4. Provoditi edukacije poljoprivrednika čije je zemljište u obuhvatu sustava javnog navodnjavanja, za koje su u izradi projektna dokumentacija ili preinvesticijske studije te ih upoznati s koristima postojećih sustava javnog navodnjavanja, novim tehnologijama i načinom financiranja sustava javnog navodnjavanja. (Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Međimurska, Požeško-slavonska, Virovitičko-podravska i Vukovarsko-srijemska županija)
4. Korištenje vode za navodnjavanje
 - 4.1. Podatke o zahvaćenim i korištenim količinama voda za navodnjavanje Hrvatskim vodama dostavljati mjesečno ili tromjesečno ovisno o količini zahvaćene vode, a nakon omogućavanja elektroničke dostave podataka u Informacijski sustav voda – Hrvatskih voda, podatke dostavljati elektronički, u skladu s odredbama Pravilnika o očevidniku zahvaćenih i korištenih količina voda. (Brodsko-posavska, Istarska, Požeško-slavonska, Virovitičko-podravska i Zadarska županija)

- 4.2. Donijeti odluke o visini i obvezi plaćanja naknade za navodnjavanje te obračunavati i naplaćivati naknadu za navodnjavanje za sustave koji su započeli s radom u 2020. i 2021., u skladu s odredbama Zakona o financiranju vodnoga gospodarstva i Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje. (Brodsko-posavska, Dubrovačko-neretvanska i Virovitičko-podravski županija)
- 4.3. Sastaviti izvješće o realizaciji godišnjeg programa održavanja i godišnjeg obračuna prihoda i rashoda sustava javnog navodnjavanja te ga dostaviti ministarstvu nadležnom za vodno gospodarstvo i Hrvatskim vodama najkasnije do donošenja programa održavanja sustava javnog navodnjavanja za naredno razdoblje, u skladu s odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje. (Brodsko-posavska, Dubrovačko-neretvanska, Požeško-slavonska, Virovitičko-podravski i Zadarski županija)

5. Nadzor i informiranje javnosti

- 5.1. Provoditi izobrazno-informativne aktivnosti korisnika navodnjavanja u vezi s odabirom optimalne opreme za navodnjavanje, povećanjem priroda poljoprivrednih kultura na površinama koje se navodnjavaju, potrebom proizvodnje poljoprivrednih kultura koje se nedovoljno proizvode u Republici Hrvatskoj te drugim koristima primjene sustava javnog navodnjavanja. (Brodsko-posavska, Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Međimurska, Osječko-baranjska, Požeško-slavonska, Šibensko-kninska, Virovitičko-podravski, Vukovarsko-srijemski i Zadarski županija)

Nalozi i preporuke dane županijama koje nemaju izgrađene sustave za javno navodnjavanje su:

1. Pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje
 - 1.1. Za sustave javnog navodnjavanja za koje su donesene odluke o izradi projektne dokumentacije donijeti programe gradnje u skladu s odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje. (Zagrebačka, Sisačko-moslavačka, Splitsko-dalmatinska, Bjelovarsko-bilogorska županija i Grad Zagreb)
2. Evidencije građevina za navodnjavanje
 - 2.1. Rashode za nabavu sustava javnog navodnjavanja, koji uključuju projektnu i drugu dokumentaciju, evidentirati na odgovarajućem računu rashoda za nabavu nefinancijske imovine, u skladu s odredbama Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, s obzirom na to da su postupci u vezi s nabavom sustava javnog navodnjavanja dugotrajni i postoji mogućnost da isteknu rokovi predviđeni za čuvanje poslovnih knjiga i knjigovodstvenih isprava te se ukupni rashodi (ulaganja) u sustave javnog navodnjavanja neće moći utvrditi. (Zagrebačka, Ličko-senjska, Primorsko-goranska, Sisačko-moslavačka, Bjelovarsko-bilogorska županija i Grad Zagreb)

3. Informiranje javnosti

- 3.1. Informirati poljoprivrednike o učincima navodnjavanja na lokacijama na kojima je planirano graditi sustave javnog navodnjavanja. (Karlovačka, Ličko-senjska, Koprivničko-križevačka, Sisačko-moslavačka županija i Grad Zagreb)

Državni ured za reviziju mišljenja je da bi se provedbom navedenih naloga i preporuka postigla poboljšanja u vezi s uspostavom pravnog, strateškog i planskog okvira za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama, evidencijama te gradnjom, korištenjem i održavanjem građevina za navodnjavanje i mješovitih melioracijskih građevina, korištenjem vode za navodnjavanje te nadzorom i informiranjem javnosti, čime bi se povećala učinkovitost upravljanja građevinama za navodnjavanje i mješovitim melioracijskim građevinama.